

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม
: กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” จังหวัดยะลา

Participating to Cultural Network and Community for Cultural Management
: A Study of “ Kalow ” Folkmusic Inheritance. Yala Province.

นายวัชรินทร์ ดำรงกุล

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา

การวิจัยแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม
: กรณีศึกษาการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาลอ ” จังหวัดยะลา

(The Research Study of Participating to Cultural Network and Community for Cultural
Management: A Study of “ Kalow ” Folkmusic Inheritance. Yala Province.

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร.ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร , ๓ หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- ๑ ส่งเสริมกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๒ ศึกษาถึงประวัติความเป็นมา คุณค่าของดนตรีพื้นบ้าน ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ของดนตรีพื้นบ้าน “ กาลอ ” ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชน
- ๓ ศึกษาถึงแนวทางการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน “ กาลอ ” เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

กลุ่มตัวอย่าง

คือ ชาวบ้านในชุมชนตำบลยุโป จำนวน ๕๔ คน จากหลากหลายสาขาอาชีพ ที่รับรู้เรื่องความเป็นมา ของดนตรีพื้นบ้าน”กาลอ ” ตำบลยุโป และวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรีพื้นบ้าน “กาลอ” จำนวน ๓ ท่าน

การจัดเก็บข้อมูล

มีวิธีการจัดเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

- ๑ การจัดเก็บข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร
- ๒ การจัดเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ
 - ๒.๑ จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
 - ๒.๒ จากการจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

(๒)

๒.๓ การสังเกตทางกายภาพของผู้ให้ข้อมูล ด้านสภาพแวดล้อม ปริมาณผู้ที่ให้ความร่วมมือในการจัดเวทีประชาคม การเสนอความคิดเห็น การตอบข้อซักถาม และ การให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ”

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ตามหลักตรรกะควบคู่กับบริบท อาศัยกระบวนการวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการสำคัญในการศึกษาเก็บข้อมูล

ผลการวิจัยสรุปว่า ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” มีความสำคัญต่อชุมชน บ้านยูโป ตำบลยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ดังต่อไปนี้

ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” เป็นดนตรีพื้นบ้าน ที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชาวบ้านในชุมชนตำบลยูโป เพราะนอกจากดนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ จะยังคงมีเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในจังหวัดยะลาแล้วชาวบ้านชุมชนตำบลยูโปที่ได้รับรู้ รับฟังด้วยตนเอง หรือที่ได้รับรู้รับฟังผ่านมาจากญาติผู้ใหญ่ รู้กันว่าดนตรีชนิดนี้เป็นดนตรีชั้นสูง เนื่องจากเชื่อกันว่าเป็นดนตรีที่ใช้บรรเลง นำพระบรมศพของพระพุทธเจ้า เมื่อครั้งอดีตกาลและเป็นดนตรีที่มีเสียงไพเราะมาก หากผู้ใด ได้ยินเสียงดนตรีชนิดนี้ จะมีอาการขนลุก ขนพอง จากดนตรีที่มีเสียงไพเราะ ไพเราะ สะท้าน ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์พิเศษของดนตรีชนิดนี้ที่ดนตรีชนิดอื่นไม่สามารถทัดเทียม หากสามารถสืบทอดดนตรีชนิดนี้ให้อยู่คู่กับชุมชนได้ ถือว่าได้สืบทอดดนตรีพื้นบ้านที่มีคุณค่า เป็นการสืบทอดเจตนารมณ์ของบรรพบุรุษ และสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้คิดค้นอย่างน่าอัศจรรย์ ให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป โดยสามารถถ่ายทอดได้ดังแนวทางต่อไปนี้

แนวทางการถ่ายทอด ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ให้อยู่คู่กับชุมชน

จากการจัดเวทีเสวนาในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ ณ ห้องประชุม โรงเรียนบ้านยูโปพบว่าผู้เข้าร่วมเวทีเสวนาได้เสนอความคิดเห็นอย่างหลากหลาย แต่มีความเห็นที่เป็นไปในทางเดียวกัน คือ ทุกคนอยากให้มีการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ให้อยู่คู่กับชุมชนตลอดไป โดยให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร ขึ้น ซึ่งแต่งตั้งจากองค์กรทุกภาคส่วน ที่

Yala Provincial Culture Office

(The Research Study of Participating to Cultural Network and Community for cultural management: A Study of “Kalow” folkmusic inheritance, Yala province)

Advisory professor: Asst. prof. Dr. Paswalee Nitikasetsunthorn, ๗ pages.

The purposes of this study were as the followings.

๑. To promote participatory working procedures of Provincial Culture Office, Provincial Council of Cultural Affairs, and community for local culture management.
๒. To study historical backgrounds, cultural heritage value of folk music, local intelligence value, and Thai wisdom value of “Kalow” folk music that plays its role in the community.
๓. To study possible ways in passing on the local intelligence of “Kalow” folk music for Thai culture and wisdom inheritance.

Sample Group

The samples consisted of ๕๕ members of Yupoh community from various occupations who knew well the backgrounds of Tambom Yupoh’s “Kalaw” folk music and three experts of local intelligence in “Kalaw” folk music.

Data Collection

Data collection was conducted in the following means.

๑. Data collection from relevant studied documents.
๒. Data collection from field survey using qualitative research methods.
 - ๒.๑ Interviewing In-depth the informants of essential information.
 - ๒.๒ Hosting a forum of the targeted group.
 - ๒.๓ Physical observation on informants, surrounding conditions, the number of people cooperating in arrangement of Civil Society Forum, opinion posting, question answering, and cooperation in joining “ Kalaw ” folk music management committee.

Data Analysis

Qualitative research methods were applied in this study. The collected data was categorized and analyzed based on logical principles together with the context, employing qualitative researching procedure as main approach in the study of data collected.

Results

The research results indicated that “Kalaw” folk music played its important roles to the community of Ban Yupoh, Tambon Yupoh, Muang District, Yala province in the following aspects.

“Kalaw” was a kind of folk music that the people in the community of Tambon Yupoh were proud of, because this folk music still remained in only one place out of Yala province. Besides, the members of Tambon Yupoh community who had ever heard the music themselves or those who were told by others about it, they would know that “Kalaw” folk music was a hi-class one. It is believed that, in the past, this kind of folk music was once played in the funeral ceremony of The Buddha. It is said that the music was so beautiful that whoever heard it would be fascinated by its melody. This is the uniqueness which can not be found in other kinds of folk music. If this folk music could be inherited to be remained with the community, that would be an invaluable inheritance of ancestor’s will and his marvelous invention forever.

Guideline to inheritance of “Kalaw” folk music to be remained with the community

At the people forum held on August ๒๐th, ๒๐๐๘ at conference hall of Ban Yupoh School, various comments were posted by the participants. But their same opinion was that they wanted “Kalaw” folk music to be inherited to their community forever. Therefore, a number of committees were suggested to be established from every sector relating with cultural management for concrete participation. The committees would consist of the followings.

(၆)

၈.၈ Advisory Committee: It would serve as an advisor, counselor, and supporter in solving any possible managerial problem.

၈.၉ Committee of Local Intelligence Experts on “Kalaw” Folk Music: This committee would be responsible for passing on the knowledge of playing “Kalaw” folk music to those who desire to inherit and are capable of learning “Kalaw” folk music.

၈.၁၀ Operation Committee of Tambon Yupoh’s “Kalaw” folk music: Its duty would be to acquire, and maintain in proper condition, the “Kalaw” folk music instruments, as well as brain storming on inheritable ways of “Kalaw” folk music. For instance, recruitment of inheritors, arrangement of instruction classes of folk music, and seeking for budget sponsors to support “Kalaw” folk music inheritance project.

၈.၁၁ Coordinative Committee of Tambon Yupoh’s “Kalaw” folk music inheritance: Its assignment would be to coordinate between communities, governmental agencies, private sector, and other organizations that relate in supporting cultural affairs, in order that Tambon Yupoh’s “Kalaw” folk music inheritance would be acknowledged and increasingly supported.

Head of Project: Mr. WATCHARIN DAMRONGKUL.....Signed

Category: Folk music Advisory Professor Signed

Fiscal Year: ၂၀၂၀ Co-Advisory professor Signed

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(๑)
ABSTRACT	(๔)
สารบัญ	(๓)
บทที่ ๑	
บทนำ	๑
๑.๑ ความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ ขอบเขตในการศึกษา	๔
๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๔
บทที่ ๒	
การทบทวนวรรณกรรม	๕
๒.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	๕
๒.๒ แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน	๓
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๑๔
๒.๔ แนวความคิดในการศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น	๑๕
๒.๕ ขอบข่ายงานวัฒนธรรม	๓๔
๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านและสื่อพื้นบ้าน	๔๐
๒.๗ การสืบทอด การอนุรักษ์ การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม	๔๕
๒.๘ งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๕๒
บทที่ ๓	
ระเบียบวิธีการวิจัย	๕๕
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๕๖
๓.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา	๕๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	๕๖
๓.๔ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	๕๖
บทที่ ๔	
ผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	๔๘

(๘)

๔.๑ ผลการศึกษาที่ได้

๔.๑.๑ จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

๑) บริบทตำบลยุโรป ๕๘

๒) ความเป็นมาของคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ๖๒

๔.๑.๒ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ ๖๖

๔.๑.๓ การจัดเวทีเสวนา การสืบทอดคนตรีพื้นบ้านกาหลอ ๖๕

๔.๒ สรุปประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการจัดเวทีเสวนา ๗๘

๔.๓ ข้อเสนอแนะ ๘๑

บรรณานุกรม ๘๓

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก - แบบเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุนอุดหนุนการวิจัย ๘๗

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

- ข้อตกลงการรับทุนอุดหนุนการวิจัย ๕๗

ภาคผนวก ข - หนังสือขอเชิญเข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา ฯ ๑๐๑

- หนังสือขอเชิญเป็นวิทยากรกระบวนการ ฯ ๑๐๒

- หนังสือขออนุญาตให้บุคลากรเป็นวิทยากรกระบวนการ ฯ ๑๐๓

- หนังสือขออนุญาตใช้สถานที่ ฯ ๑๐๔

- หนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการบริหาร ฯ ๑๐๕

- ประกาศจังหวัดยะลาแต่งตั้งคณะกรรมการ ฯ ๑๐๖

- กำหนดการจัดเวทีเสวนา ๑๐๕

ภาคผนวก ค - แบบรายงานความก้าวหน้า ๑๑๐

- แบบรายงานการสร้างการมีส่วนร่วม (ครั้งที่ ๑) ๑๑๕

- แบบรายงานการสร้างการมีส่วนร่วม(ครั้งที่ ๒) ๑๑๗

ภาคผนวก ง - ภาพถ่าย ๑๒๑

บทที่ ๑

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” จังหวัดยะลา

๑. บทนำ

๑.๑ ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ร่ำรวยด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นได้มีการสร้างสม อนุรักษ์ สืบทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมมาเป็นระยะเวลานาน วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นบางอย่าง นอกจากจะมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งกำเนิดแล้ว ยังมีผู้สืบทอดนำวัฒนธรรมนั้น ๆ ไปเผยแพร่ในต่างท้องถิ่นอื่นจนเป็นที่ยอมรับ จาก การเคลื่อนย้ายแหล่งที่อยู่ เป็นผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเคลื่อนย้ายตามไปด้วย เป็นการนำไปเผยแพร่ เพื่อสร้างสมในอีกพื้นที่หนึ่ง โดยเฉพาะวัฒนธรรม ที่เป็นสื่อพื้นบ้าน หรือดนตรีพื้นบ้าน ในที่นี้จะนำเสนอสื่อพื้นบ้าน ชนิดหนึ่ง คือดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ”

ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” เป็นดนตรีพื้นบ้านประเภทเครื่องประโคมที่เก่าแก่ของชาวกู๋ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมมลายู มาตั้งแต่ก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ชาวมลายูสมัยนั้นใช้กาหลีประโคมในงานศพ เพื่อน้อมวิญญูณของผู้ตายสักการบูชาแก่พระอิศวร หรือพระกาพ และเป็นเครื่องสื่อสารส่งข่าวการตายแก่ญาติมิตรด้วย ต่อมาศาสนาอิสลามเผยแพร่เข้ามาสู่ดินแดนแถบนี้ ตามหลักศาสนาห้ามเก็บศพไว้ค้างคืน กาหลีจึงสูญหายไปจากวัฒนธรรมมลายู คงเหลืออยู่แต่ในวัฒนธรรมไทยภาคใต้ กาหลี เป็นคำตามสำเนียงมลายู มาจากคำว่า “ กะลา ” หรือ พระอิศวร ซึ่งเป็นเทพแห่งความบันเทิง และเทพแห่งการอวสานที่ไทยเรียกว่า “ พระกาพ ” และคำว่า “ กาลา ” ยังตรงกับภาษาชวาว่า “ กัทรกาล ” คำนี้มาจากกาละ คือกาลเวลา มีความหมายว่าเป็นดนตรีที่ใช้เฉพาะเวลาที่จำเป็นเท่านั้น เมื่อเข้าสู่ประเทศไทยเรียกว่า “ กาหลี ” การเล่นกาหลี เหมาะที่จะเล่นในโรง เพราะกาหลี เป็นดนตรี ที่ต้องการความสงบ ดนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ เคยรุ่งโรจน์อยู่ทางภาคใต้แถบจังหวัดกระบี่ นครศรีธรรมราช ตรังและพัทลุง มานานนับร้อยปี และได้เผยแพร่ไปยังจังหวัดใกล้เคียง จังหวัดยะลาก็เช่นกัน ในอดีตการเล่นดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ใช้เล่นใน

งานศพ และได้รับความนิยมนมาก ขณะนี้ ในจังหวัดยะลา คณะกาหลอ มีเหลืออยู่เพียง ๑ แห่ง คือ ชุมชนบ้านยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา และคณะคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” นี้ เป็นผู้สูงอายุทุกคน สำหรับความเชื่อที่คณะคนตรี “กาหลอ” มีต่อ คนตรีพื้นบ้านกาหลอ ถือเป็นคนตรีที่นำวิญญาณของคนตายไปสู่สรวงสวรรค์ จึงเป็นคนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมในงานอวมงคล(งานศพ) โดยมีความเชื่อเกี่ยวข้องกับเรื่องภูตผีปีศาจและเสนียดจัญไร เป็นความเชื่อที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ และอำนาจนั้นอาจให้คุณหรือให้โทษก็ได้ คณะคนตรี “กาหลอ” จึงมีการบริกรรมคาถาป้องกันสิ่งชั่วร้าย เพื่อเอาชนะภูตผีปีศาจ และเสนียดจัญไร เช่นคาถากันเรือน คาถากันตัว คาถาเข้าโรง – ออกโรง คาถากันโรง ข้อจำกัดที่เป็นสาเหตุให้คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ตำบลยุโป กำลังจะสูญหาย คือ ไม่ได้เล่นติดต่อกันมานานถึง ๒๐ ปีแล้ว เนื่องจากคณะคนตรี “กาหลอ” ขณะนี้ ไม่มีโอกาสหรือสถานที่ที่จะเล่นคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” เพราะการจัดงานศพในชุมชนบ้านยุโป ส่วนใหญ่จะจัดในวัดประจำตำบล คือวัดยูปาราม (วัดยุโป) แต่เนื่องจากเจ้าอาวาสวัดยูปาราม มีความเชื่อที่แตกต่างกับคณะคนตรีพื้นบ้านกาหลอ จึงไม่อนุญาตให้เล่นคนตรีชนิดนี้ในวัด นอกจากนั้นยังมีพิธีกรรมการไหว้ครู ซึ่งการไหว้ครูนี้กระทำเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่นักคนตรี โดยสิ่งที่จะเตรียมในพิธีไหว้ครูมีดังนี้

๑. เหล้า ๑ ขวด (สมัยก่อนใช้มะพร้าวอ่อน)
๒. ขันน้ำมนต์
๓. ด้ายสายสิญจน์
๔. ที่สับสองหรือข้าว๑๒ หมายถึงอาหารคาวหวานและผลไม้ ๑๒ อย่างไม่ซ้ำกัน
๕. น้ำ ๑ แก้ว
๖. ผ้าขาวขึงเพดาน ๑ ผืน
๗. หมอนและผ้าขาวปูที่ครู
๘. หมาก ๓ กำ ดอกไม้ ๓ ดอก ใใส่ในผ้าขาวขึงเพดาน
๙. เทียน ๕ เล่ม หมากพลู ๕ กำ สำหรับบูชาเทวดา
๑๐. เทียน ๑ เล่ม หรือเทียนชัย รูป ๓ ดอก ดอกไม้ ๕ ดอก หมาก ๑ กำ สำหรับบูชาครู

พิธีกรรมในการไหว้ครุมีขั้นตอนตามลำดับ คือเริ่มด้วยประกอบพิธีตั้ง
นมโหม ๓ จบ กล่าวบทชุมนุมเทวดา บทสรรเสริญคุณ บทอัญเชิญครุกาหลอ จากนั้นถวายข้าว
และเครื่องเช่นแก่ครุ แล้วบรรเลงดนตรีกาหลอ จนกระทั่งเสร็จพิธี และสาเหตุที่สำคัญอีก
ประการคือ เพลงปี่กาหลอนั้นยังไม่ได้บันทึกเป็นตัวอักษร การถ่ายทอดจึงต้องอาศัยเพียง
ทักษะการจดจำแบบเสียงต่อเสียงเท่านั้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ที่มีระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ
อันเคร่งครัดและมีความเชื่อมากมาย จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” เกือบสูญ
หายในปัจจุบัน และหากผู้สืบทอดไม่มีความตั้งใจที่แน่วแน่แล้ว ก็ยากที่จะรักษาศิลปะแขนงนี้
ไว้ได้

ความโดดเด่นของดนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ คือ มีสำเนียงของเพลงปี่พริ้วใส ไหว
สะท้าน แต่ฟังดูแล้วเศร้าสร้อย วังเวก เสียงอันเศร้าสร้อยนี้ จะทำให้คนที่ยังอยู่ อารมณ์ถึงคน
ที่จะจากไป และมีจิตมุ่งมั่นในการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปสู่สัมปรายภพ แต่ครั้ง
โบราณกาลมา ไม่มีใครบรรเลงเพลงกาหลอในเวลาปกติ เพราะนี่คือ มโหรีของความเศร้า ที่
ใช้เล่นกันในงานศพ หรือในขบวนส่งศพไปสู่เมรุ แต่ในบางตำราบอกว่า กาหลอนอกจากใช้
บรรเลงในงานศพแล้ว ยังบรรเลงในงานบุญต่าง ๆ เช่นงานขึ้นเบญจา(รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่)
งานบวชนาค แต่ปัจจุบันใช้เล่นเฉพาะงานศพ เท่านั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ซึ่งเป็นดนตรี
พื้นบ้านที่กำลังจะสูญหาย เนื่องจากผู้เล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” มีอายุมากขึ้น และผู้เล่น
ดนตรีร่วมคณะบางคน ย้ายออกไปอาศัยนอกพื้นที่ จึงไม่สามารถเล่นเป็นวงกาหลอได้
สำหรับการวิจัยได้ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมจังหวัดยะลา กับสภา
วัฒนธรรมจังหวัดยะลา ในฐานะที่เป็นผู้ส่งเสริมในการสืบทอดมรดก ศิลปะและวัฒนธรรม
ไทย และชุมชนในฐานะที่เป็นเจ้าของมรดกศิลปะ วัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน เพื่อระดม
ความคิดเห็น และหาแนวทางอนุรักษ์ สืบทอดให้ ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ได้ถ่ายทอดให้
ลูกหลานได้อุรักษ์ไว้ตลอดไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อส่งเสริมกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่าง
วัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม
ท้องถิ่น

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา คุณค่าของดนตรีพื้นบ้าน ที่
เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ของดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ”
ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชน

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาถึงแนวทางการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดนตรี
พื้นบ้าน “ กาหลี ” เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

๑.๓ ขอบเขตในการศึกษา

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านสถานที่ เป็นการศึกษาในชุมชนที่มีการเล่นดนตรี
พื้นบ้าน “ กาหลี ” จำนวน ๑ ชุมชน คือ ชุมชนบ้านยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของดนตรี
พื้นบ้าน “ กาหลี ” และศึกษาถึงแนวทางการถ่ายทอดเพื่อการอนุรักษ์ ดนตรีพื้นบ้าน
“ กาหลี ” ให้คงอยู่สืบไป

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ กำหนดเก็บข้อมูลใน
ระยะเวลาตั้งแต่เดือนมีนาคม - กันยายน ๒๕๕๑

๑.๔ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๔.๑ ภาครัฐและชุมชนร่วมกันบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นของ
ตนเองอย่างเป็นกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม

๑.๔.๒ ทราบประวัติความเป็นมา คุณค่าของดนตรีพื้นบ้าน ที่เป็น
มรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ของดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ”

๑.๔.๓ มีแนวทางการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน
“ กาหลี ” เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

บทที่ ๒

การทบทวนวรรณกรรม

การจัดทำวิจัย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” จังหวัดยะลา คณะวิจัยได้ศึกษา จากหนังสือและตำราที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเนื้อหาในบทนี้จะครอบคลุม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยจะนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- ๒.๒ แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๔ แนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ๒.๕ ขอบข่ายงานวัฒนธรรม
- ๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านและสื่อพื้นบ้าน
- ๒.๗ การสืบทอด การอนุรักษ์ การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม
- ๒.๘ งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

๑) ความหมายของการมีส่วนร่วม (Meaning of participation) ได้มีผู้ให้นิยามเกี่ยวกับความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

พัฒน์ บุญรัตน์พันธ์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีขั้นตอนโดยตลอด ตั้งแต่ขั้นการร่วมวางแผนโครงการ การเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงินหรือทรัพยากรใดที่มีอยู่ในชุมชน นั้น

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้ให้ความหมายและหลักการสำคัญเรื่องนโยบาย การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาว่า หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริม ชักนำสนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูปบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องรวมกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้

๒) ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการหลายท่าน อธิบายเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้หลายท่าน ดังนี้

กรณีศึกษา ชมดี ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น ๑๐ แบบ คือ

๑. การมีส่วนร่วมการประชุม (Attendance at Meeting)
๒. การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial Contribution)
๓. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership Committees)
๔. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of Leadership)
๕. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interview)
๖. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
๗. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customers)
๘. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้ริเริ่ม (Entrepreneur)
๙. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง (Employee)
๑๐. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์ (Material Contribution)

๓) ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

เจมส์ คีดี ปิ่นทอง ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้เป็น ๔ ขั้นตอนคือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

อลิน รพีพัฒน์ ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น ๕ ขั้นตอน คือ

๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
๒. ร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุและที่มาของปัญหา
๓. ร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนในการแก้ปัญหา
๔. ร่วมในการดำเนินงานตามแผน
๕. ร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรค และ

ปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ

ระดับและจุดเข้าสู่การมีส่วนร่วมของประชาชน (DegressEntry Popular Participation)

เมื่อรู้ว่าโครงการในการพัฒนาชนบทมีลักษณะอย่างไร ก็ต้องรู้ว่าจะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างไร โดยดูจากระดับและจุดการเข้ามีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนแบ่งเป็น ๕ ชั้น จากการไม่มีส่วนร่วม เลยจนถึงการมีส่วนร่วมในอุดมคติ พิสัยการมีส่วนร่วมเป็นอย่างต่อเนื่อง ดังนี้

๑. การไม่มีส่วนร่วมอย่างสิ้นเชิง (No Participation at ALL)
๒. การมีส่วนร่วมเพียงในนาม (Nominal Participation)
๓. การมีส่วนร่วมเพียงเล็กน้อย (Minimal Participation)
๔. การมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม (Optimal Participation)
๕. การมีส่วนร่วมมาก (Maxiamal Participation)
๖. การมีส่วนร่วมในอุดมคติ (Ideal Participation)

๒.๒ แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจโดยกระทำการดังกล่าวในห้วงเวลา และลำดับเหตุการณ์ที่ทรงประสิทธิภาพคือถูกจังหวะ และเหมาะสมกับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้แสดงว่าการมีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจ การประสานงานและความรับผิดชอบ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ .๒๕๒๗) อังใน ชินรัตน์ สมสืบ .๒๕๓๕)

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมครั้งนี้การมีส่วนร่วมหมายถึงการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการและควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และสังคมตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม การมีส่วนร่วมในความหมายนี้เป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามแนวทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญา และความสามารถในการตัดสินใจ กำหนดชีวิตของตนด้วยตนเอง และในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นประชาชนจะต้อง

มีส่วนร่วมในช่วงต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนาดังนี้

- ร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุปัญหาและตัดสินใจเลือกวิธีแก้ปัญหา
- ร่วมปฏิบัติงานในกิจกรรมพัฒนา
- ร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมการพัฒนา
- ร่วมประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา

ในอีกทัศนะหนึ่ง การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการซึ่งผู้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสนั้นเพื่อแบ่งปันในสิ่งที่เขามี แสดงในสิ่งที่เขารู้สึกบ่งบอกในสิ่งที่เขาต้องการ และผนึกสิ่งเหล่านี้ทั้งหมดเพื่อกำหนดการดำเนินการให้ถึงซึ่ง อะไร ที่ไหน และอย่างไร เขาทั้งหลายคิดว่าพวกเขาจะได้อยู่ในสถานะที่ได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานการพัฒนาต่าง ๆ น้อยที่สุด การมีส่วนร่วม อาจหมายถึง วิธีการที่จะไปสู่จุดหมายหรือเปรียบเสมือนจุดมุ่งหมายในตัวของมันเอง

การมีส่วนร่วมแบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. การมีส่วนร่วมในแนวระดับ เป็นการมีส่วนร่วมแบบดั้งเดิม กำหนดโดยการเข้าร่วมเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การมีส่วนร่วมแบบนี้ประชาชนจะเข้ามามีส่วนในความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนโยบายต่าง ๆ

๒. การมีส่วนร่วมในแนวตั้ง การที่ประชาชนมีความสัมพันธ์ในเรื่องต่าง ๆ กับผู้นำหรือเจ้าหน้าที่เพื่อได้รับผลประโยชน์จากกันและกัน

๓. การมีส่วนร่วมในการบริหารเป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นทั้งในแนวนอนและแนวตั้งอาจเป็นแบบของกิจกรรมที่กลุ่มผลประโยชน์กำหนดการตัดสินใจในการบริหาร แต่มีการเข้าไปร่วมมากกว่า ๒ แบบข้างต้น (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ๒๕๓๓)

ระดับของการมีส่วนร่วม

สัมพันธ์ เตชะอธิก (๒๕๔๐) กล่าวว่า ระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้นได้แบ่งออกเป็น ๔ ระดับ คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมรับผิดชอบต่อผลที่เกิดขึ้น

มิติและบริบทของการมีส่วนร่วม

Ramos และ Fletcher(๑๙๘๒) อ้างใน ชินรัตน์ สมสืบ (๒๕๓๕) กล่าวว่ามิติและบริบทของการมีส่วนร่วมไว้ว่ามีดังนี้

มิติของการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น

- ชนิดของการมีส่วนร่วม เช่น การตัดสินใจ การดำเนินการ การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล

- วิธีทางการมีส่วนร่วม เช่น ความสมัครใจ การบังคับ ระยะเวลา ขนาดและระดับการให้ได้รับอำนาจ

- บุคคลที่มีส่วนร่วม เช่น ผู้นำชุมชน ผู้อาศัย ข้าราชการหรือนักการเมือง นักวิชาการ ชาวต่างประเทศ

บริบทของการมีส่วนร่วมแบ่งเป็น

- ลักษณะโครงการ เช่น ความต้องการทรัพยากรด้านเทคโนโลยีที่ซับซ้อน

- สิ่งแวดล้อมของโครงการ เช่น ปัจจัยด้านสังคม การเมือง วัฒนธรรม การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วม

ดิเรก ฤกษ์หรัย (๒๕๒๒) การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนมีดังนี้

การสร้างความสัมพันธ์หรือความเชื่อถือสำหรับคนในท้องถิ่น การไปช่วยงานของชาวบ้าน การให้คำแนะนำเรื่องการประกอบอาชีพ การรู้จักคุ้นเคยกับประเพณีและนิสัย การเรียนรู้สภาพท้องถิ่น

การก่อตั้งกลุ่มในชุมชน การตั้งกลุ่มเพื่อให้ประชาชนชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นต้องมีเป้าหมายดังนี้

ตั้งขึ้นเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มโดยเฉพาะประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจเพื่อให้ประชาชนเกิดความสนใจ และมีแรงจูงใจที่จะเข้าร่วม

- ต้องให้มีการกระจายผลประโยชน์แก่สมาชิกอย่างยุติธรรม

- จัดให้มีกิจกรรมกระตุ้นให้เกิดการทำงานร่วมกันอยู่เสมอ

- มีการเพิ่มจำนวนสมาชิกในท้องถิ่นให้มากขึ้น

- ให้มีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มกับสถาบันอื่น ๆ ในระดับสูงกว่า

เพื่อที่จะได้รับการสนับสนุนมากขึ้น

การจัดระบบให้กลุ่มสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

การสร้างองค์กรในรูปแบบที่จะทำให้ กลุ่มทำงานอย่างได้ผล มีการเชื่อมโยงเป้าหมายของกลุ่มให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสมาชิก มีมาตรการในการเลือกผู้นำที่มีความสามารถ ปรับปรุงบรรยากาศในกลุ่ม การกำหนดแบบแผนในการปฏิบัติงานตามความจำเป็น มีการประชุมปรึกษาหารือกัน

การให้การศึกษาแก่สมาชิกของกลุ่มเป็นระยะ เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการทำงานร่วมกันและมีการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ไปปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลดีสำหรับการประกอบอาชีพของสมาชิกและชุมชนโดยส่วนรวม

การดำเนินงานต่าง ๆ ของกลุ่มต้องได้รับความเห็นชอบของสมาชิกส่วนใหญ่เพื่อให้โครงการเหล่านี้ แก้ปัญหาและสนองความต้องการของกลุ่มได้ สมาชิกทุกฝ่ายจะมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจให้มากที่สุด และมอบหมายงานให้สมาชิกทำอย่างทั่วถึง โดยหมุนเวียนการทำงานตามความถนัดและความสามารถของแต่ละคน

จะเห็นได้ว่าการเปิด โอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนจะช่วยให้เขาเรียนรู้และฝึกประสบการณ์ฝึกฝนการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ รู้จักพิจารณาข้อดีข้อเสียของโครงการหรือมีวิธีการต่าง ๆ รู้จักตัดสินใจและดำเนินงานพัฒนาความต้องการของตนเองและชุมชน รวมทั้งมีการจัดตั้งกลุ่มและองค์กรที่มีพลังและอำนาจในการต่อรอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนา

ลักษณะของการมีส่วนร่วม

บัญญัติ แก้วส่อง (๒๕๓๑) ได้อธิบายถึงวิธีการมีส่วนร่วม มีลักษณะ ๒ ลักษณะ คือ การมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม ดังนี้

การมีส่วนร่วมทางตรง คือ การเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะของการร่วมปฏิบัติงาน รับผิดชอบเพราะเป็นหน้าที่โดยตรง

การมีส่วนร่วมทางอ้อม คือ เป็นลักษณะกรรมกรหรือผู้แทน ซึ่งไม่ว่าจะร่วมทางตรงหรือร่วมทางอ้อมจะมีภาระหน้าที่เหมือนกัน คือ ร่วมเสนอความคิดเห็น ร่วมในการตัดสินใจ

ยุทธศาสตร์การระดมการมีส่วนร่วม

ยุทธศาสตร์เป็นแผนการดำเนินการทั่ว ๆ ไป ที่กำหนดขึ้นเพื่อให้

บรรล่วัตถุประสงค์ ยุทธศาสตร์ครอบคลุมถึงการเลือกเป้าหมายและกำหนดนโยบายเพื่อไปสู่ความสำเร็จโดยปกติยุทธศาสตร์จะถูกจำกัดโดยการเข้าถึง ยุทธศาสตร์ในการระดมการมีส่วนร่วมตามแนวทางการเข้าถึงมีดังนี้

๑. วิธีการพัฒนาชุมชน ใช้การผสมผสานอย่างกลมกลืนกันของปัจจัยนำเข้าเพื่อการพัฒนา และการมีส่วนร่วมถูกกำหนดให้ส่งผลอย่างกลมกลืนในชุมชน

๒. วิธีการพัฒนาทรัพยากร จะเน้นการรับรู้การเปลี่ยนแปลงของผู้รับบริการการวางแผนกิจกรรมและความพยายามต่าง ๆ ก็จะมีมุ่งสู่การเปลี่ยนความคิด

๓. วิธีการสร้างมโนธรรม จะเน้นการพิจารณาความขัดแย้งและผลที่เกิดจากการเผชิญหน้าระหว่างการต่อสู้ด้านผลประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก

นอกจากนี้ยุทธศาสตร์ที่จะระดมการมีส่วนร่วมและเพิ่มประสิทธิภาพการมีส่วนร่วมซึ่งเสนอโดย Bryant and White มีดังนี้

๑. การกำหนดโครงการที่ง่ายและสามารถทำให้สำเร็จได้

๑.๑ การให้ผลประโยชน์โดยตรง ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อผลประโยชน์จะตกแก่ตนโดยตรง

๑.๒ โครงการขนาดเล็ก โครงการที่มีผู้ร่วมงานไม่มากนักมักจะประสบผลสำเร็จมากกว่า

๑.๓ ภาระงานง่าย องค์กรไม่ซับซ้อนและมีหน้าที่เดียวและไม่จำเป็นต้องใช้ทักษะที่มีความละเอียดละออจะมีความสำเร็จมากขึ้น ลักษณะโครงการที่ควรทำเพื่อคนจน ควรมีลักษณะดังนี้

- มีขนาดเล็ก
- เน้นการบริหารมากกว่าการลงทุน
- มีการกระจายไปสู่ส่วนต่าง ๆ สูง
- ช่วยตัวเอง ชุมชนเมื่อได้ทำอะไรลงไปทำอะไรเองก็จะมีเหตุผลมากขึ้น

ขึ้นโครงการที่ชุมชนทำเองเขาต้องมีการลงทุนในงานและเขาจะได้มีทักษะ และในที่สุดประชาชนจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ วิธีการช่วยตัวเองช่วยเพิ่มทรัพยากรต่าง ๆ และประชาชนได้รับสินค้าและบริการที่เขาต้องการ ยิ่งไปกว่านั้นพวกเขาก็จะมีความรู้สึกเป็นตัวของตัวเอง

๒. การใช้องค์การ

ยุทธศาสตร์นี้เป็นการเน้นความสำคัญขององค์การที่จะระดมประชาชนและการกำหนดการมีส่วนร่วม

๒.๑ องค์การดั้งเดิม การให้กลุ่มดั้งเดิมในชุมชนดำเนินโครงการเอง หรือจัดเป็นกลุ่มใหม่เป็นทรัพยากรที่สำคัญในความสำเร็จของโครงการ เพราะความเป็นกลุ่มและความเชื่อถือความจริงใจต่อกันแต่การสร้างกลุ่มแบบทางการโดยไม่ใช้กลุ่มที่มีรากฐานจากกลุ่มที่ไม่เป็นทางการก็ยังมีอยู่

๒.๒ การสร้างองค์การใหม่ ไม่ว่าจะเกิดจากกลุ่มดั้งเดิมหรือไม่ก็ตาม องค์การเป็นสิ่งจำเป็นในการช่วยให้การมีส่วนร่วมมีประสิทธิภาพ

๒.๓ การใช้กลุ่มเล็กๆนักวิเคราะห์หลายท่านเน้นคุณค่าของการใช้กลุ่มเล็กๆ เป็นวิถีทางเพื่อระดมชานาชาวไรและชาวชนบท นักวิชาการชี้ว่ากลุ่มเล็ก ๆ จะกระตุ้นการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพกลุ่มเล็กๆ กระตุ้นการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมอย่างอิสระบรรยากาศของกลุ่มเช่นนี้ทำให้คนกล้าแสดงออกแต่ต้องมีความเปิดเผยไว้นื้อเชื่อใจกัน

๓. การเปลี่ยนแปลงสมรรถภาพของประชาชน

๓.๑ ยุทธศาสตร์นี้จะทำให้ประชาชนมีบทบาทในกิจกรรมการพัฒนาวิธีการนี้จะยกระดับความเป็นไปได้ในการศึกษาหรือการฝึกอบรมให้ประชาชนหยั่งรู้ และมีสมรรถภาพใหม่ ๆ

๓.๒ การสร้างมโนธรรม จากแนวคิดของ Paulo Freire ได้พัฒนาเทคนิคการให้การศึกษา เพื่อให้คนเหล่านี้เกิดจินตนาการและเกิดความตระหนักเมื่อตนเองเป็นกลุ่มเล็ก ๆ วิธีการสอนเกษตรกรให้อ่านออกเขาเรียกว่า การสร้างมโนธรรม การกระตุ้นให้พวกเขาคิดถึงเกี่ยวกับงานพวกเขา พวกเขาจะเริ่มเห็นว่าแรงงานของตนสร้างอะไรขึ้นมาทำไมจึงทำ และอะไรที่เขาต้องการทำมากกว่า ตามความคิดของ Freire

๓.๓ การฝึกอบรม มุ่งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาส่วนใหญ่การฝึกอบรมใช้ทฤษฎีของ Freire เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชน

ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของเกษตรกรรายย่อยในประเทศต่าง ๆ ที่ประสบความสำเร็จเน้นแนวทางแผนงานพัฒนาเกษตรกรรายย่อย ๔ ประการคือ

๑. กลุ่มขนาดเล็กที่มีลักษณะประชากรคล้ายกัน

๒. กิจกรรมต่าง ๆ ต้องมุ่งที่การสร้างรายได้

๓. มุ่งส่งเสริมให้เกิดกลุ่ม

๔. มีสถาบันที่เชื่อถือที่แน่นอน

อำนาจ อนันตชัย(๒๕๒๖) ความสำเร็จของการพัฒนาแบบระดมความร่วมมือขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ ๓ ประการ

การเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจของประชาชนตั้งแต่เริ่ม มีปัญหาสาเหตุของปัญหาการแก้ไขปัญหาด้านการคิดว่าจะทำโครงการอะไรที่เป็นประโยชน์

การผสมผสานแผนงานและโครงการของส่วนราชการด้วยการพัฒนาความรู้ทักษะ ความสามารถด้านประชาชนและคุณภาพของเจ้าหน้าที่เพื่อแก้ปัญหาเดือดร้อนสนองผลประโยชน์ได้ถูกต้องตามเวลาและสถานที่การสร้างองค์กรท้องถิ่น กลไกการประสานงาน งบประมาณ ปัจจัยดำเนินงาน ทั้งภาครัฐและเอกชน ตามความต้องการอันจำเป็นของประชาชน

ปรัชญาแนวคิดและธรรมชาติการมีส่วนร่วม

ชินรัตน์ สมสืบ (๒๕๓๕)ปรัชญาแนวคิดและธรรมชาติของการมีส่วนร่วมของประชาชน ประชาชนตระหนักว่าผลสำเร็จของการพัฒนาชนบท ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนของประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง การผูกมัดและความจริงใจที่มาจากประชาชนเป็นเงื่อนไขจำเป็นของการพัฒนาชนบท ประชาชนรู้ว่าพวกตนต้องการอะไรเพื่อการพัฒนาตนเองประชาชนมีศักยภาพที่จะมีส่วนร่วมในการปรับปรุงชีวิตของตนเอง แนวคิดมีดังนี้

การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิและเอกสิทธิในฐานะสิทธิจะต้องได้รับการเคารพและให้เกียรติในฐานะเอกสิทธิจะต้องไม่ถูกบังคับและครอบงำ ทั้ง ๒ ประการนี้ต้องเกิดจากบรรยากาศที่เป็นประชาธิปไตยมากที่สุด การมีส่วนร่วมเป็นการทำงานที่เป็นกลุ่มเป็นผลรวมของข้อผูกมัดจากคนแต่ละคนบนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า โครงการเป็นของพวกเขาโดยพวกเขาที่แสดงออกมาในรูปพฤติกรรมร่วม

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

ความหมายของบทบาท

คำว่า บทบาท (Role) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๒๕ (๒๕๒๕ : ๔๕๓) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการกระทำหน้าที่ที่กำหนดไว้เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู ซึ่งสอดคล้องกับ งามพิศ สัตย์สงวน (๒๕๓๒ : ๑๐๑) ที่ให้ทัศนะว่า บทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อทำให้คู่สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้น นอกจากนี้ ชูคา จิตพิทักษ์ (๒๕๒๘ : ๖๑) มีความเห็นว่าโดยทั่วไปบทบาทอาจพิจารณาได้ ๒ ความหมายคือ

๑. พิจารณาในด้านโครงสร้างทางสังคม บทบาท หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่าง ๆ ซึ่งแสดงลักษณะ โดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น

๒. พิจารณาในด้านการกระทำต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บทบาทจึงหมายถึงผลสืบเนื่องที่มีแบบแผนของการกระทำเกิดการเรียนรู้ของบุคคล ที่อยู่ในสถานภาพการปฏิสัมพันธ์นั้น

นอกจากนี้ สงวนศรี วิรัชชัย (อ้างถึงใน สมถวิล เทียบประดิษฐ์, ๒๕๔๒ : ๖) กล่าวว่าถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งจะพบบทบาทอยู่ ๕ ลักษณะ คือ

๑. บทบาทตามที่กำหนด (Prescribed Roles) หมายถึง บทบาทที่สังคมกลุ่ม หรือองค์การกำหนดไว้ว่าเป็นรูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม กลุ่ม หรือองค์การนั้น ๆ

๒. บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง (Expected Roles) หมายถึง บทบาทหรือรูปแบบของพฤติกรรมที่ผู้เกี่ยวข้องคาดหวังว่าผู้อยู่ในตำแหน่งจะถือปฏิบัติ

๓. บทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง (Subjective Role) หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่ง คิดและเชื่อว่าเป็นบทบาทของตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่

๔. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Roles) หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้อยู่ในตำแหน่งได้ปฏิบัติหรือแสดงออกมาให้เห็น ซึ่งมักจะเป็นพฤติกรรมที่สอดคล้องกับบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง

๕. บทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ (Perceived Roles) หมายถึง รูปแบบพฤติกรรมที่ผู้อื่นได้รับทราบเกี่ยวกับการปฏิบัติบทบาทของผู้อยู่ในตำแหน่ง ซึ่งมักจะมีการเลือกรับรู้และรับรู้ที่ผิดไปจากความเป็นจริงได้

สำหรับ เลวิงสัน (Levingson, ๑๙๖๔ : ๒๘๔-๒๘๕) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ ๓ ประการดังนี้

๑. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบ และอื่น ๆ ที่มีลักษณะในตนเองเดียวกัน ซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้ บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการบ่งชี้หน้าที่อันควรกระทำ

๒. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

๓. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือแนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น ๆ

นักสังคมวิทยาและนักจิตวิทยาได้อธิบายความหมายของบทบาทไว้อีก บรูม (Broom) และเซลซ์นิก (Selznick, ๑๙๓๗ : ๓๔- ๓๕) ได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

๑. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้

๒. บทบาทที่ควรกระทำ (The Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาทที่กำหนดไว้ ไม่ตรงตามอุดมคติทุกประการและอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลก็ได้

๓. บทบาทที่กระทำจริง (The Performed Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

สรุปได้ว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของคนที่เกิดขึ้นโดยตำแหน่งหน้าที่รับผิดชอบ จะโดยตั้งใจหรือถูกบังคับ แต่เป็นพฤติกรรมแอบแฝง เช่น พ่อแม่รักลูกแต่ตีลูก พฤติกรรมของคนแต่ละคนจะแสดงบทบาทได้หลายอย่าง ในเวลาเดียวกันเราไม่สามารถแสดงได้หลายบทบาทได้ คนที่อยู่ในแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกัน ตามปกติเมื่อบุคคลมีสถานภาพใดย่อมแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับที่สังคมคาดหวัง สถานภาพเป็นโครงสร้าง

ของสังคม ส่วนบทบาทเป็นพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นบุคคลควรเข้าใจในบทบาทของตน เป็นอย่างดี โดยบทบาทที่เป็นภาระหน้าที่หรือรูปแบบของพฤติกรรมที่บุคคลต้องกระทำเมื่อ ดำรงสถานภาพใดสถานภาพหนึ่ง หรือตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ซึ่งการกระทำหรือรูปแบบ พฤติกรรมดังกล่าว เป็นผลมาจากความหวังของบุคคลอื่น ๆ ในสังคม รวมทั้งความคิดเห็น ของผู้ดำรงตำแหน่ง หรือเป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ และสิทธิของตนตามสถานภาพในสังคม เช่น นายทอมีสถานภาพทางสังคมเป็นครู นายทอมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ ความรู้แก่นักเรียน นายแดงมีสถานภาพทางสังคมเป็นผู้ใหญ่บ้าน นายแดงมีบทบาทใน การดูแลทุกข์สุขชาวบ้าน ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านตามสมควร

แนวคิดและความสำคัญเกี่ยวกับบทบาท

บทบาทเป็นแนวคิดที่สำคัญ มีการพิจารณากันอย่างกว้างขวาง ในหมู่นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา และนักจิตวิทยา ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทไว้ดังนี้

ไพบูลย์ ช่างเรียน (๒๕๑๖ : ๒๗) กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท สรุปได้ว่า บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติ ของบุคคลนั้น ๆ ดังนั้น บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกไปตาม ลักษณะอุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มุมเหตุจูงใจ การอบรมเลี้ยงดูและความพอใจ

ประมวล รัตตวงศ์ (๒๕๑๕ : ๔๐) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทไว้สรุป ได้ว่า สถานะตำแหน่งและบทบาททางสังคมของบุคคลมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

๑. บทบาทที่มีอยู่ในทุก ๆ สังคม และมีอยู่ก่อนที่คนจะเข้าไปครอง
๒. บทบาทมีอยู่ในตำแหน่งแต่ละตำแหน่ง
๓. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และประเพณีในสังคมนั้น ๆ เป็นส่วน หนึ่งในการกำหนดบทบาทที่ควรจะเป็น
๔. การที่คนเราจะทราบฐานะตำแหน่งและบทบาทที่ได้ เป็นเพราะ การปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมนั้น
๖. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่า จะเหมือนกับ พฤติกรรมจริง ๆ ของคนที่อยู่ในฐานะตำแหน่งนั้น

สมเดช สิทธิพงศ์พิทยา (อ้างถึงในสมถวิล เที้ยวประดิษฐ์, ๒๕๔๒: ๑๒) ได้สรุปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า บทบาทนั้นสามารถถูกกำหนดโดย ตำแหน่ง และโดยบุคลิกภาพของบุคคล พร้อมทั้งได้อธิบายเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

บุคลิกภาพตามแนวคิดของ Second และ Bachman ไว้ว่า บุคลิกภาพของบุคคลอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในบทบาทได้ภายในสถานการณ์ ๓ อย่าง คือ

๑. คุณลักษณะประจำตัวของแต่ละบุคคล อาจเข้าไปสอดแทรกในพฤติกรรมอันเป็นที่คาดหวังของคนทั่วไป หรืออาจเข้าไปผูกพันกับบทบาทตำแหน่งนั้น ๆ
๒. ความขัดแย้งในบทบาท อาจเกิดจากความคาดหวังเกี่ยวกับบทบาทไม่เป็นไปในทางเดียวกับความคิดเห็นของเจ้าของบทบาท ผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ
๓. บทบาทที่กำหนดไว้สำหรับตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใด อาจจะอยู่ในขีดความสามารถของบุคคลนั้น แต่ไม่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น

อมรรัตน์ สอนคง (๒๕๓๗ : ๑๓) ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาทตามแนวคิดของ Cohen ซึ่งได้เสนอเกี่ยวกับบทบาทไว้ว่า

๑ . บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescribed Role) เป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่ง แม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น เรายังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้

๒. บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Enacted Role) เป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่ง

๓. บทบาทที่กระทำจริงเป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพได้กระทำจริง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรืออาจเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวังด้วย

การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริงเป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความ ความไม่ตรงกันของบทบาทที่ถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้น อาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่อไปนี้

๑. การขาดความเข้าใจในส่วนของบทบาทที่ต้องการ
๒. การไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอกับบทบาทที่ถูกกำหนด
๓. การไม่สามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อัมรินทร์ สันตินิยมภักดี (๒๕๔๔ : ๑๕) ได้สรุปแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทว่าเป็นพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน บทบาทเป็นสิ่งที่คู่กับหน้าที่และสถานภาพซึ่งบุคคลดำรงอยู่ บทบาทจะเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ที่กำหนด การแสดงออกซึ่งบทบาทจะประกอบด้วยบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน บทบาทของการรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและบทบาทเฉพาะตน

เบอร์โล (Berlo, ๑๙๖๖ : ๑๕๓) ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะบทบาทไว้ดังนี้

๑. บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

๒. บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ

๓. บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ ควรกระทำอย่างไร

ลินเดอร์สมิตและคณะ (Lindersmith and Others, ๑๙๗๕ : ๔๐๐ อ้างถึงในงามพิศ สัตย์สงวน, ๒๕๓๒ : ๑๐๕) กล่าวว่า บทบาทของคนใดคนหนึ่งจะต้องประกอบด้วยลักษณะดังนี้

๑. ต้องเป็นแบบหรือลักษณะเฉพาะของตนเอง

๒. พฤติกรรมในสถานการณ์ที่กำหนดให้นั้นจะต้องพอเหมาะกับลักษณะเฉพาะของตน

๓. ภูมิหลังของการกระทำที่เกี่ยวข้องกับสิ่งอื่น ๆ จะเป็นตัวชี้แนวทางในการกระทำที่จะเกิดขึ้น

๔. ในการแสดงบทบาทนั้น ๆ จะต้องมีการประเมินผลด้วยตัวเองและผู้อื่น

จากแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในรูปแบบต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ถ้ามบทบาททั้งหลายมีความสอดคล้องกัน โดยเฉพาะบทบาทตามความคิดของผู้อยู่ในตำแหน่ง บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ปฏิบัติจริง และบทบาทที่ผู้อื่นรับรู้ ก็จะเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่ราบรื่น แต่ถ้ามบทบาทดังกล่าวไม่สอดคล้องกันเช่น บทบาทที่ปฏิบัติจริงไม่ตรงกับบทบาทที่ผู้อื่นคาดหวัง บทบาทที่ผู้อื่นคาดหวังไม่ตรงกับบทบาทตามความคิด

ของผู้ที่อยู่ในตำแหน่ง ฯลฯ สถานการณ์เช่นนี้จะทำให้เกิดความขัดแย้งของบทบาท (Role Conflicts)

ความสำคัญเกี่ยวกับบทบาทมีดังนี้

๑. ทำให้เกิดการแบ่งหน้าที่ระหว่างสมาชิก ตามความถนัดและความสามารถ
๒. ทำให้สมาชิกในสังคมรู้ถึงฐานะและความรับผิดชอบของตนเอง
๓. ทำให้สังคมมีความเป็นระเบียบ สมาชิกในสังคมปฏิบัติตามหน้าที่ของตน ไม่ก้าวก่ายกัน
๔. ทำให้สมาชิกแต่ละคน รู้จักหน้าที่และความรับผิดชอบของตนตามสถานภาพและบทบาท

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

การที่ได้เอาแนวคิดทฤษฎีบทบาท เพื่อสามารถที่จะวิเคราะห์ ถึงพฤติกรรมมนุษย์ได้ และสมาชิกในสังคมควรจะเรียนรู้บทบาทกันและกัน ว่าควรจะแสดงบทบาทเมื่อไหร่ อย่างไรที่ไหน ให้เหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย

ทฤษฎีบทบาทมีการมองอยู่ ๒ ลักษณะ คือ แนวโครงสร้างนิยม และแนวปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม

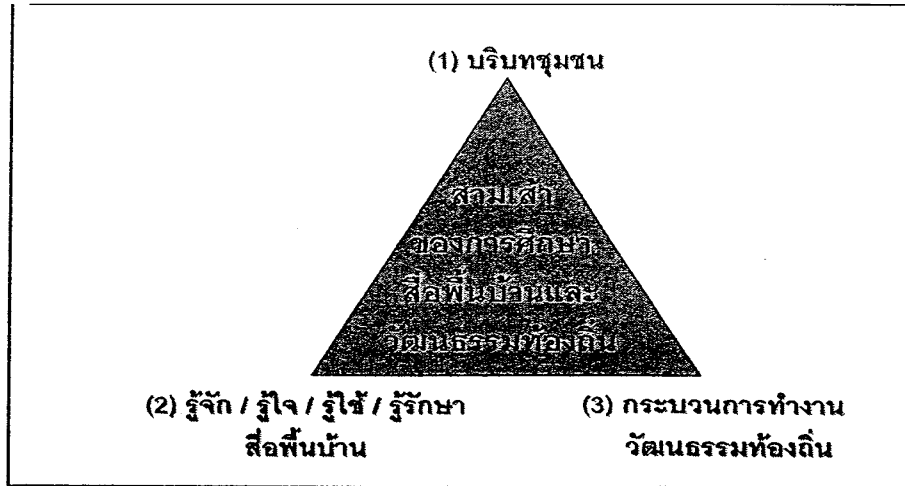
๑. แนวโครงสร้างนิยม บทบาทถูกมองเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดกฎเกณฑ์โดยสังคม สังคมคาดหวังว่าบุคคลในสถานภาพควรมีบทบาทเข้าไปดำรงตำแหน่งในสถานภาพนั้น ๆ อย่างไร และบุคคลอื่นคาดหวังบทบาทของผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่าง ๆ ตามที่คิดว่าเป็นค่านิยมบรรทัดฐานที่กำหนด ให้มีพฤติกรรมนั้น ๆ

๒. แนวปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์นิยม ให้ความสำคัญกับกระบวนการบุคคลทำความเข้าใจว่าบุคคลอื่นให้ความหมายและคาดหวังกับตนเองอย่างไร ในการมีบทบาทในสังคม เกิดจากบุคคลมีการปฏิสังสรรค์ทางสังคมต่อกันนั่นเอง

๒.๔ แนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น (สมสุข หินวิมาน: ๒๕๕๑)

เนื่องจากเอกสารชิ้นนี้ ผู้เขียนเขียนขึ้น โดยมีเป้าหมายเพื่อการอบรมกระบวนการวิจัยเรื่อง “ การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม” ซึ่งในด้านหนึ่ง นักวิจัยจำเป็นต้องมีทุนความรู้ เกี่ยวกับกระบวนการทำวิจัยแบบมีส่วนร่วม กับอีกด้านหนึ่งคือ การคิดตั้งทุนความรู้เรื่อง แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

ดังนั้น ในเอกสารชิ้นนี้ ผู้เขียนจะเน้นไปยังเรื่องการอธิบายแนวคิดเป็นหลัก ซึ่งอาจพิจารณาได้เป็นลักษณะความสัมพันธ์แบบสามเต้า ดังนี้

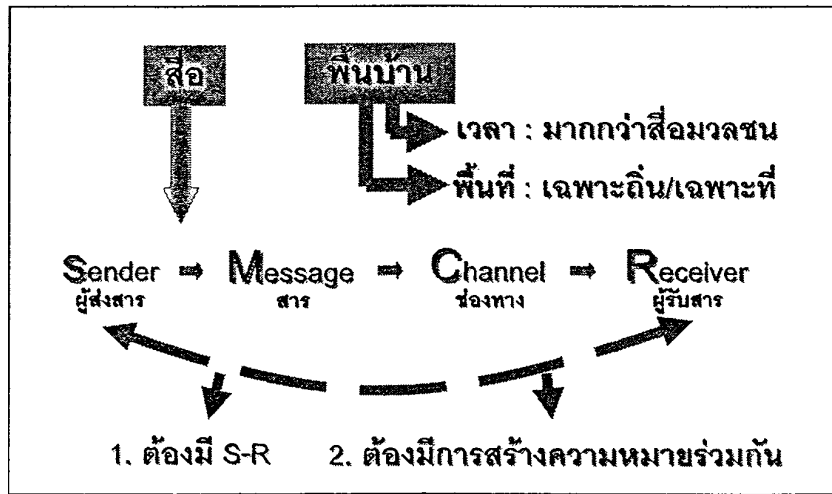
แผนภาพที่ ๑ สามเส้าของการศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้านและวัฒนธรรมท้องถิ่น

อย่างไรก็ดี ก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาหลักๆ ทั้งสามส่วน ผู้เขียนจะขอเริ่มต้นแนะนำนิยามของวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นลำดับแรกก่อน

นิยาม “สื่อพื้นบ้าน”

โดยทั่วไปเมื่อพูดคำว่า “ วัฒนธรรมท้องถิ่น / วัฒนธรรมพื้นบ้าน “ จะมีวิธีการทำความเข้าใจได้หลายลักษณะด้วยกัน เช่นสายคติชนวิทยา ก็จะให้ความหมายว่า วัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมและสืบทอดมาจากบรรพชน ฯลฯ แต่สำหรับแนวทางการงานวิจัยการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมครั้งนี้นั้น ทางคณะผู้ฝึกอบรมสนใจที่จะติดตั้งวิธีการทำความเข้าใจ “วัฒนธรรมท้องถิ่น / วัฒนธรรมพื้นบ้าน ” ด้วยมุมมองของสาขานิเทศศาสตร์ ดังนั้น คำว่า วัฒนธรรมท้องถิ่น/วัฒนธรรมพื้นบ้าน “ จึงอาจพิจารณาได้ในอีกแง่หนึ่งว่าเป็น “สื่อพื้นบ้าน” นั่นเอง

ในทางนิเทศศาสตร์นั้น อะไรก็ตามที่มีฐานะเป็น “สื่อ” จะต้องมีคุณสมบัติในการประสานการพบกันของ ชาติทั้ง ๔ ให้ครบ S - M - C - R ดังแผนภาพ ๒

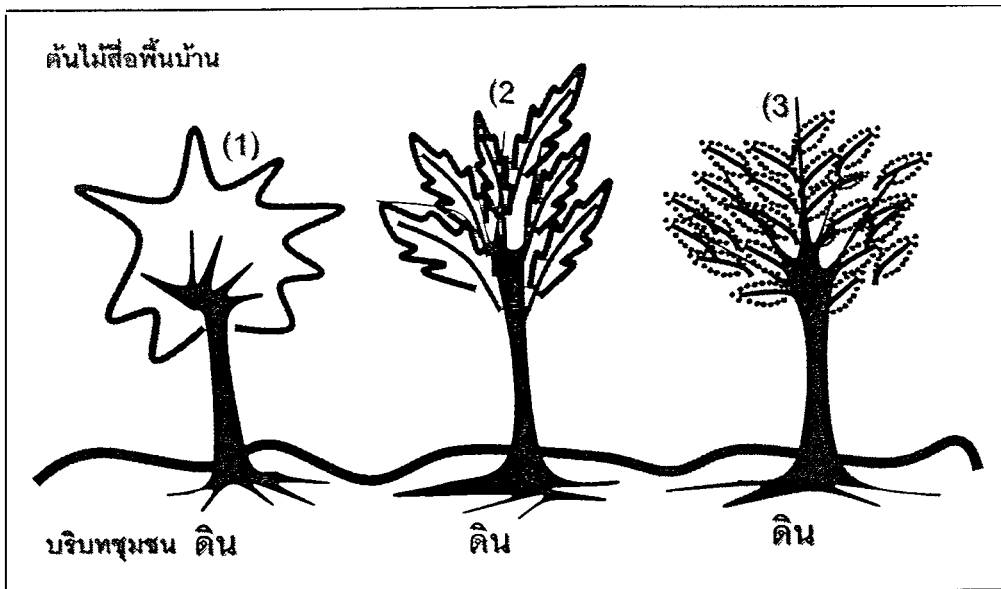
แผนภาพที่ ๒ ความหมายของสื่อพื้นบ้าน

และจากแผนภาพนี้ “สื่อ” จะต้องเกี่ยวพันกับคนอย่างน้อยสองกลุ่มคือ ต้องมีส่งสารกับผู้รับสาร โดย “สื่อ” จะทำหน้าที่เป็นตัวกลางที่ทำหน้าที่เชื่อมคนสองกลุ่มนี้ ให้เกิดการสร้างความหมาย/ความรู้สึก/ความเข้าใจร่วมกัน เช่น ฟ้านุง/ฟ้ำทอ จะมีสถานะเป็นสื่อ ก็ต่อเมื่อมีผู้ทอ (ผู้ส่งสาร) ที่บรรจุใส่ความหมาย/ความรู้สึก(สาร) เข้าไปในพื้นผ้า (ช่องทาง) ที่จะสื่อไปยังผู้สวมใส่ (ผู้รับสาร) และเกิดเป็นความหมาย/ความรู้สึกร่วมกันระหว่างคนทั้งสองกลุ่ม

ทั้งนี้ หากเป็นสื่อ ประเภท สื่อพื้นบ้าน แล้ว เอกลักษณะที่เพิ่มขึ้นมาก็คือ คำว่าพื้นบ้าน ที่แสดงให้เห็นว่า ในแง่ของเวลา สื่อพื้นบ้านจะถูกมองว่ามีอายุยาวนานและเป็นสื่อดั้งเดิม ส่วนในแง่ของพื้นที่ สื่อพื้นบ้านถือได้ว่ามีลักษณะเฉพาะถิ่น/เฉพาะที่ เช่น โนราแต่ละจังหวัดก็จะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ฯลฯ และด้วยเหตุที่สื่อพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะถิ่น/เฉพาะที่เช่นนี้ สื่อพื้นบ้านจึงถือเป็นอัตลักษณ์ร่วมของแต่ละชุมชนท้องถิ่น เช่น หากเพลงโคราชสูญสลายหายไปจากโคราชแล้ว ก็แปลว่า ชาวโคราชอาจต้องสูญเสียอัตลักษณ์ที่บ่งบอกตัวตนไป

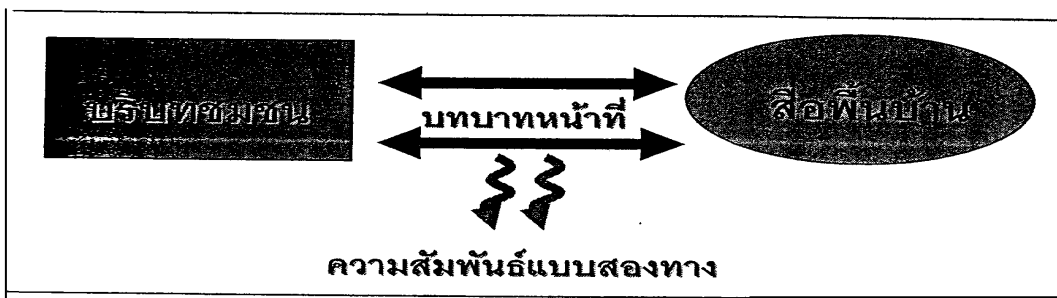
การวิเคราะห์บริบทชุมชน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากสื่อพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะถิ่น/เฉพาะที่ เพราะฉะนั้นหากจะศึกษาทำวิจัยเรื่องสื่อพื้นบ้าน ก็ต้องพิจารณาควบคู่ไปกับบริบทชุมชน ด้วยเช่นกัน ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๓ ต้นไม้สื่อพื้นบ้าน

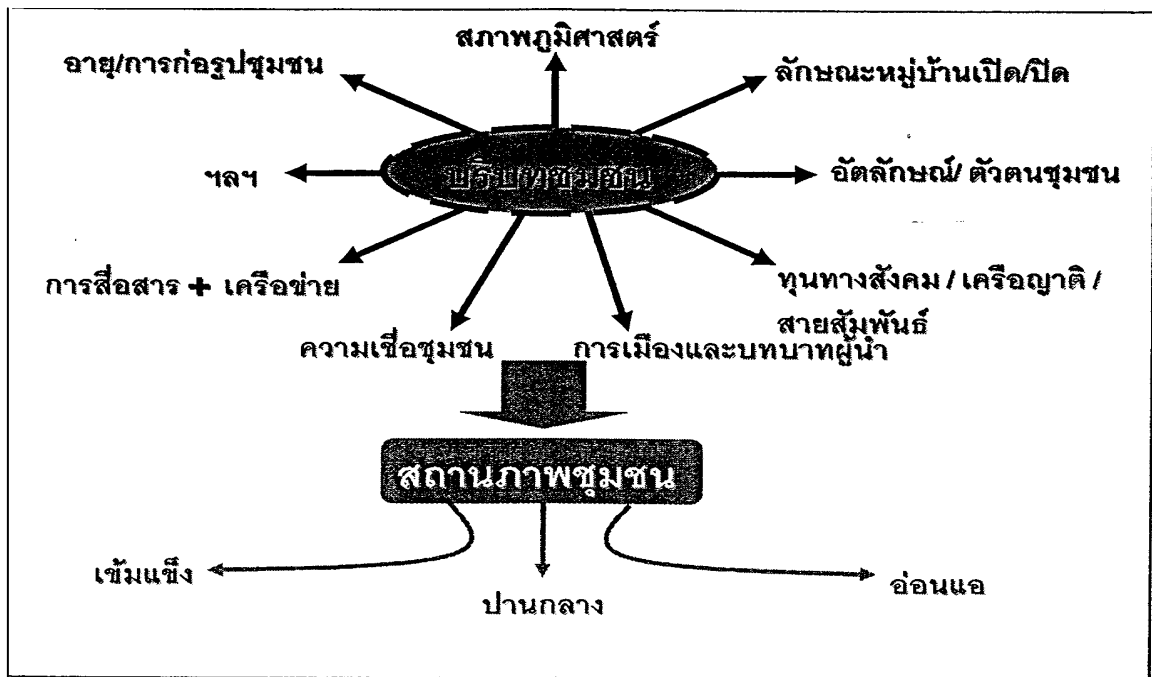
จากแผนภาพต้นไม้และดินนี้ หากใช้เปรียบเทียบกับสื่อพื้นบ้านแล้ว อาจกล่าวได้ว่า ถ้าจะศึกษาต้นไม้ก็ต้องดูดินชนิดใด ถ้าจะทำวิจัยสื่อพื้นบ้านก็ต้องดูบริบทของท้องถิ่น/พื้นบ้าน ฉะนั้นทั้งนี้เพราะต้นไม้(สื่อ) แต่ละชนิด ก็จะงอกงามบนดิน (บริบท) ที่ไม่เหมือนกัน และถ้าดินเปลี่ยนต้นไม้ก็จะเปลี่ยนแปลงตาม ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างต้นไม้(สื่อพื้นบ้าน) กับดิน (บริบทชุมชน) จึงอาจสรุปได้เป็นแบบสองทาง ดังแผนภาพนี้

แผนภาพที่ ๔ ความสัมพันธ์ระหว่างต้นไม้(สื่อพื้นบ้าน)กับดิน(บริบทชุมชน)

สื่อพื้นบ้านกับชุมชนต่างมีความสัมพันธ์แบบการทำหน้าที่ซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าชุมชนเข้มแข็ง(หรืออ่อนแอ) ก็จะเอื้อ/ทำหน้าที่สร้างเสริมให้สื่อพื้นบ้านเข้มแข็ง (หรืออ่อนแอ) ตามและในทางกลับกัน หากสื่อพื้นบ้านเข้มแข็ง หรือ(อ่อนแอ) ก็จะส่งผลให้ชุมชนนั้น ๆ เข้มแข็ง (หรืออ่อนแอ) เป็นเงาตามตัว เช่น กรณีพิธีกรรมผีป๋ายที่ ต.ห้างฉัตร จ.ลำปาง นั้น ในอดีตทั้งชุมชนและพิธีกรรมต่างก็มีความสัมพันธ์แบบเกื้อกูลกัน เมื่อชุมชนดี ผีป๋ายก็เข้มแข็ง และก็สร้างเสริมให้ชุมชนเป็นสุขตามมา แต่ต่อมา เมื่อมีแรงปะทะจากสังคมภายนอกเข้ามา (เช่น ผีป๋ายกลายเป็นเรื่องมงาย และคนเริ่มหมดศรัทธาในความเชื่อ) ชุมชนก็เริ่มมีปัญหาตามมา (อาทิ เยาวชนเริ่มติดเอดส์เพราะไม่มีผีป๋ายเฝ้าดูแล) แต่พอมาถึงปัจจุบัน เมื่อมีการรื้อฟื้นผีป๋ายขึ้นมา (โดยชุมชนมีส่วนร่วม) ชุมชนก็เริ่มกลับมาเข้มแข็งอีกคำรบหนึ่ง

แล้วการศึกษา บริบทชุมชน จะต้องวิเคราะห์อะไรบ้าง ? ในที่นี้จะขอให้ “ พิมพ์เขียว ” ที่อาจนำไปประยุกต์ใช้วิเคราะห์ชุมชนในแต่ละแห่ง ดังแผนภาพนี้

แผนภาพที่ ๕ การวิเคราะห์บริบทชุมชน

(๑) อายุ/การก่อรูปชุมชน ซึ่งจะมีหลักการพื้นบ้านง่าย ๆ ว่า หากชุมชนมีอายุยาวนาน ก็แปลว่า แนวโน้่นสายสัมพันธ์น่าจะแน่นอน และมีต้นทุนวัฒนธรรมมากมาย แต่ตรงกันข้าม หากเป็นชุมชนเกิดใหม่หรืออายุไม่มากนัก การต่อสู้กับแรงกระหน่ำจากภายนอกก็จะเปราะบางมาก

(๒) สถาปัตยกรรมศาสตร์ชุมชน เช่นถ้าเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับคลองหรือทะเล ชาวบ้านก็จะสร้างวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตดังกล่าว ดังกรณีเพลงเรือที่แหลมโพธิ์ จังหวัดสงขลา

(๓) ลักษณะหมู่บ้านเปิด/ปิดกล่าวคือ ยิ่งหากชุมชนมีลักษณะเป็นสังคมที่ปิดต่อโลกภายนอก โอกาสที่จะอนุรักษ์ประเพณีท้องถิ่นเดิมก็จะเป็นไปได้สูงแต่ถ้าเป็นชุมชนเปิด(อาทิ มีถนนตัดผ่าน เป็นชุมชนแบบเมืองใหญ่) สื่อพื้นบ้านก็จะต้องต่อสู้เผชิญหน้ากับคลื่นลมค่อนข้างสูง

(๔) อัตลักษณ์/ตัวตนชุมชน อัตลักษณ์หมายถึงการสื่อสารเพื่อแสดงออกว่าเราเป็นใคร เหมือนหรือต่างจากผู้อื่นอย่างไร การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนก็เพื่อค้นหารอยเชื่อมมาที่วัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องจากสื่อ/วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นช่องทางที่สื่อสารอัตลักษณ์ชุมชนได้ดีที่สุด เช่นกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่จะสร้างประเพณีร้านกโตขึ้นมา เพื่อบ่งบอกตัวตนคนไทใหญ่

(๕) ทูตทางสังคม อันได้แก่ ระบบเครือญาติ บุคคล สายสัมพันธ์ต่าง ๆ ซึ่งจะเกี่ยวพันกับการสืบทอดและการต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสื่อพื้นบ้าน เช่นกรณีลุงสงที่เป็นศิลปิน แกะสลักตัวหนังตะลุง ที่สืบทอดวัฒนธรรมและหนังผ่านทูตทางสังคมของครอบครัวอย่างน้อยก็ในคนสามรุ่น

(๖) การเมืองและบทบาทของผู้นำ การศึกษาการเมืองและบทบาทของผู้นำ จะมีประโยชน์อย่างมากต่อการจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะการค้นหาบุคคลหรือผู้นำที่มีแนวโน้มจะสนใจการมีส่วนร่วมทางวัฒนธรรม

(๗) ความเชื่อชุมชน เนื่องจากสื่อพื้นบ้านเกือบทั้งหมดจะมีมิติความเชื่อ/ความศักดิ์สิทธิ์หล่อเลี้ยงอยู่ ฉะนั้นผู้วิจัยอาจต้องเริ่มต้นเก็บข้อมูลด้านความเชื่อชุมชนเป็นพื้นฐานก่อน อาทิ เรื่องการบูชาครู ผีปวย่า ตายายโนรา ฯลฯ

(๘) การสื่อสารและเครือข่ายการสื่อสาร เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาเส้นทาง การไหลเข้าออกของข่าวสารในชุมชน ตลอดจนการประเมินความเข้มแข็งของชุมชน เช่นถ้าชุมชนมีการไหลเข้าออกและตรวจสอบข่าวสาร

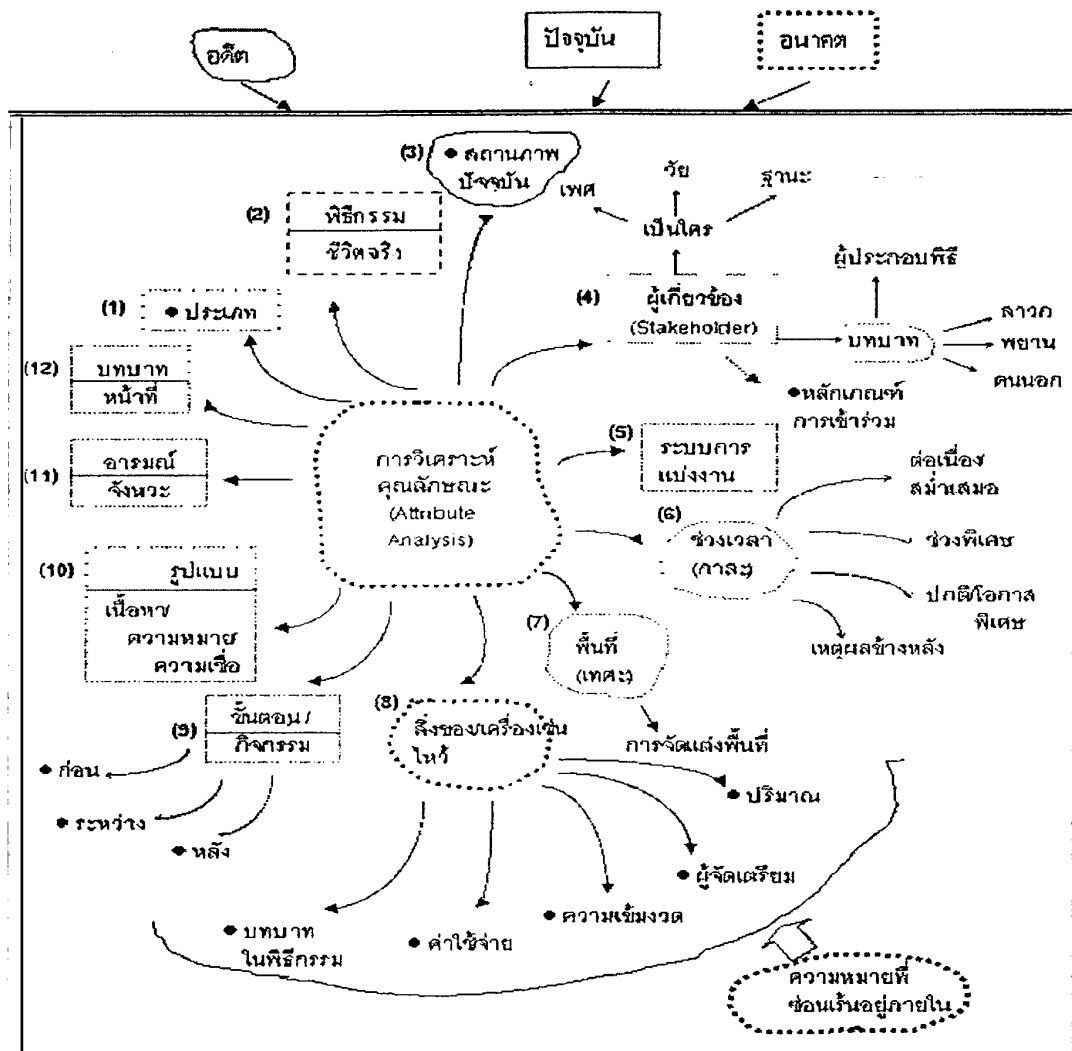
จากภายนอกได้ดี ก็แปลว่า น่าจะมีแรงปะทะต่อสู้กับโลกภายนอกได้สูงจากการวิเคราะห์บริบทชุมชนด้านต่าง ๆ ที่ได้อธิบายมานี้ เป้าหมายก็เพื่อประเมินสถานการณ์ชุมชนว่ากรณีที่เราเลือกศึกษาวิจัยนั้น เป็นชุมชนที่มีศักยภาพเข้มแข็ง ปานกลาง หรืออ่อนแอนั่นเอง

รู้จัก/รู้ใจ/รู้ใช้/รู้รักษาสื่อพื้นบ้าน

แนวคิดการศึกษาวิจัยและทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมนั้น อาจเริ่มต้นด้วยหลักการง่าย ๆ ที่เป็นสูตร ๔ รู้ว่า รู้จัก/รู้ใจ/รู้ใช้/รู้รักษาสื่อพื้นบ้าน ดังนี้

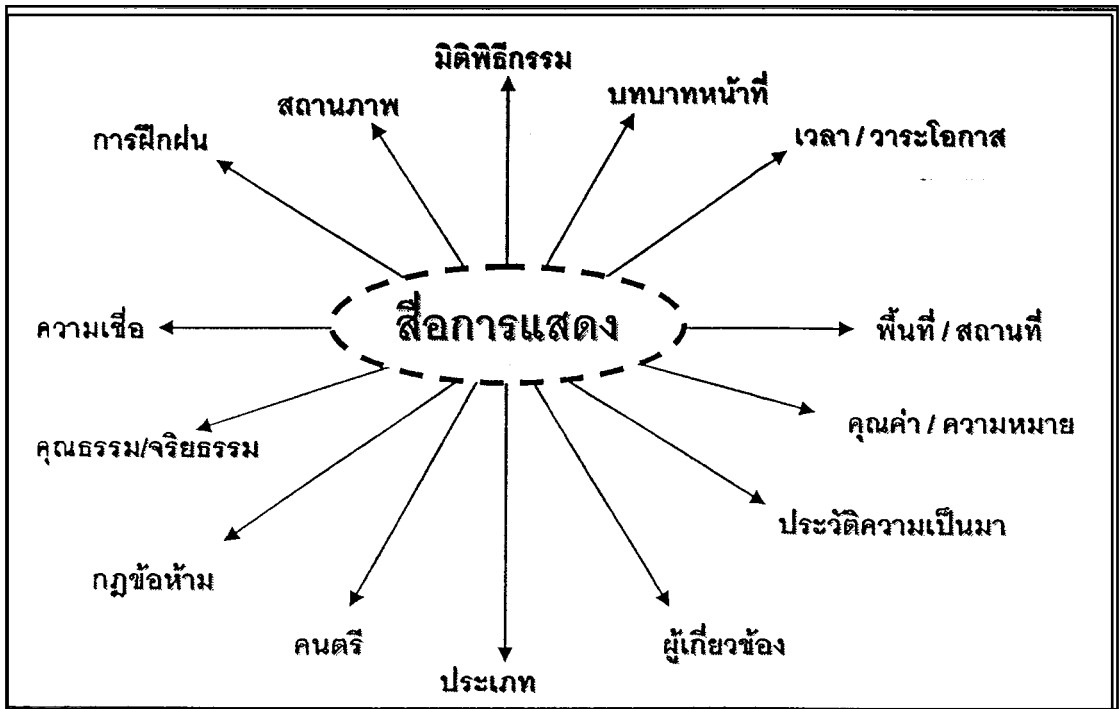
๒.๑ รู้จัก : การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อพื้นบ้าน โดยปกติแล้วหากเราจะศึกษา/ทำงานวิจัยสื่อชนิดใด ประการแรกนั้นเราจำเป็นต้องรู้จักคุณลักษณะของสื่อพื้นบ้านชนิดนั้นให้ถ่องแท้มากที่สุด ทั้งนี้ ผู้เขียนจะขอให้โครงตัวอย่างในการวิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อพื้นบ้านเอาไว้อย่างน้อย ๓ ประเภท ดังนี้

(1) สื่อพิธีกรรม เช่น พิธีหล่อเทียนพรรษา เทศน์มหาชาติ ทอดกฐิน แขงชะนาม

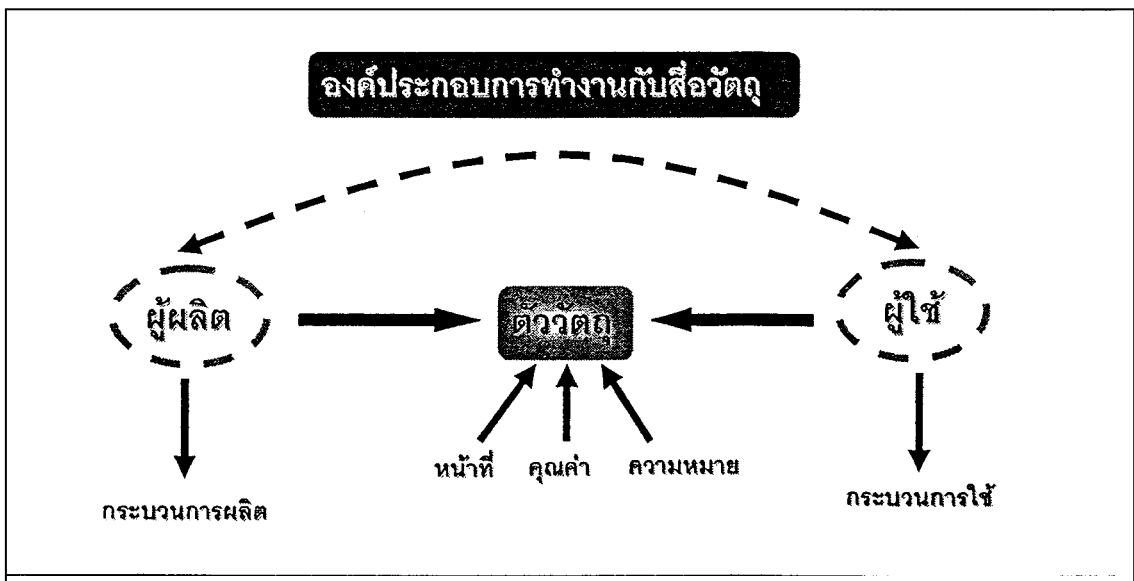
แผนภาพที่ ๖ การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อพิธีกรรม

๒) สื่อการแสดง เช่น กลองสะบัดชัย ซี่ตะ โนรา หมอลำ เท่งตุง กลองยาว

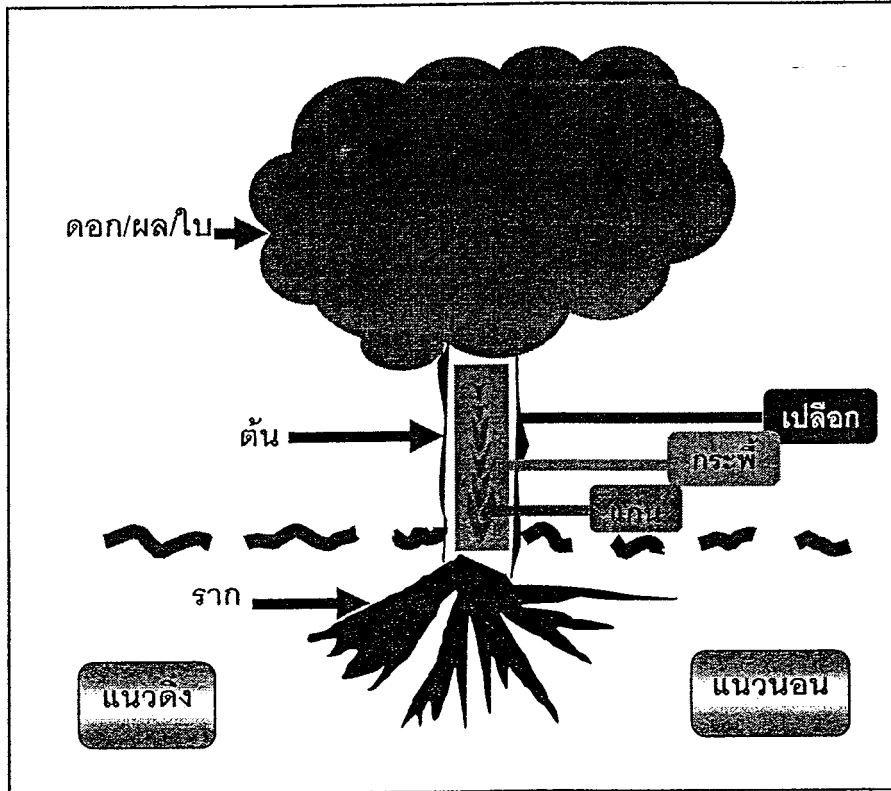
แผนภาพที่ ๗ การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อการแสดง

(๓) สื่อวัตถุ เช่น ผ้าทอ ปูนปั้น งานไม้ไผ่ แกะสลัก อาหารพื้นเมือง

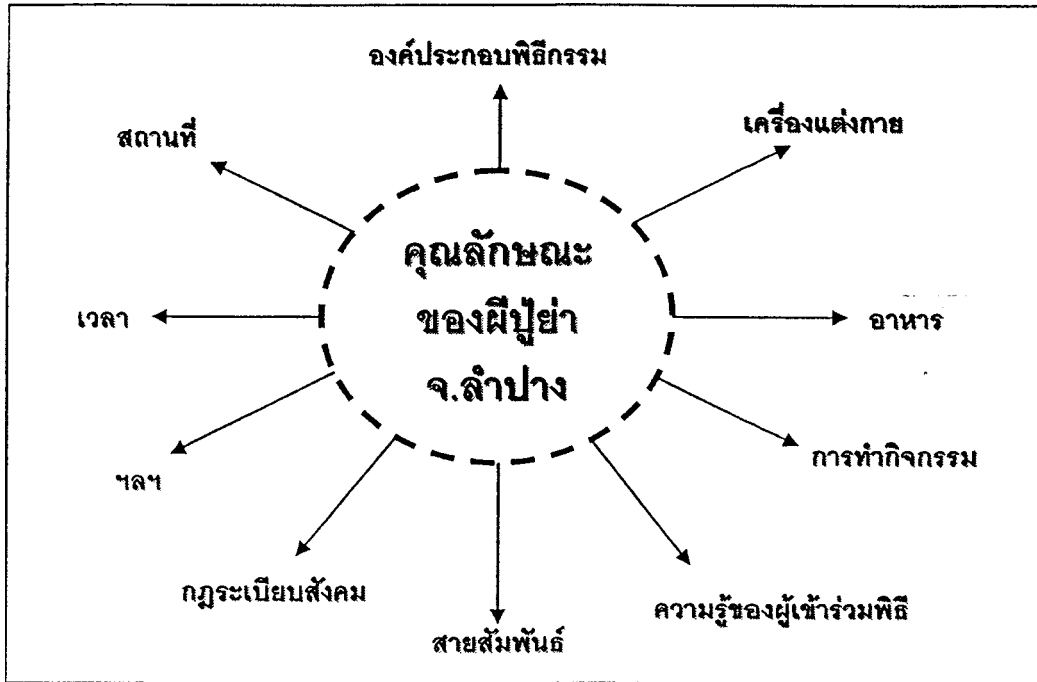
แผนภาพที่ ๘ การวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อวัตถุ

๒.๒ รู้ใจ : การวิเคราะห์ “ต้นไม้แห่งคุณค่า” ของสื่อพื้นบ้าน หากเราจะเปรียบเทียบสื่อพื้นบ้านเป็นดั่งต้นไม้ (หรือในที่นี้จะเรียกว่า “ต้นไม้แห่งคุณค่า” ของสื่อพื้นบ้าน) จะเห็นได้ว่า ถ้าเราผ่าต้นไม้ออกมา จะเห็นองค์ประกอบของต้นไม้เป็น ๒ แนว ดังแผนภาพนี้

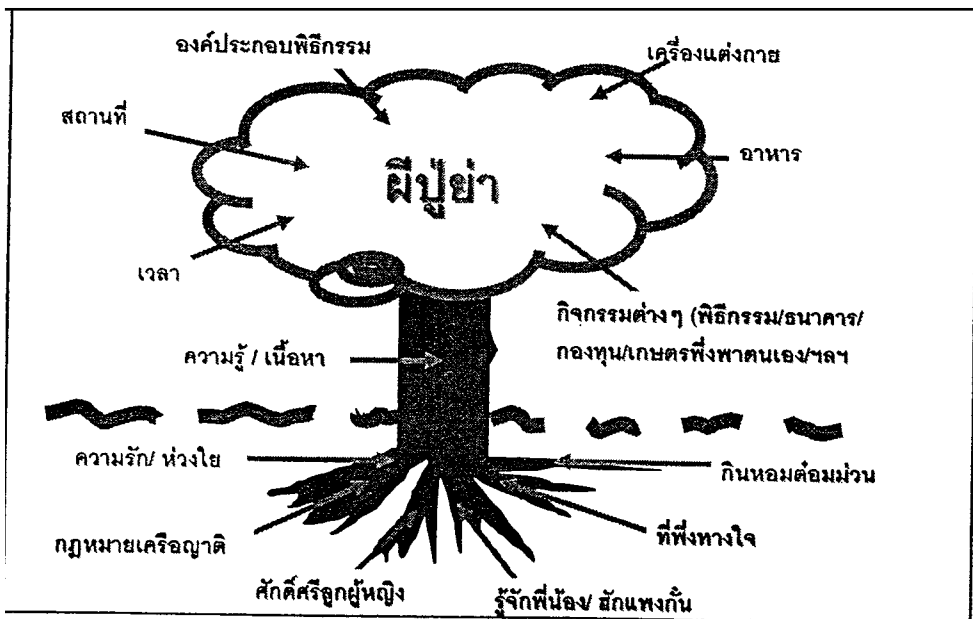

ภาพที่ ๕ ต้นไม้แห่งคุณค่าของสื่อพื้นบ้าน

(๑) การวิเคราะห์ต้นไม้แห่งคุณค่าในแนวดิ่ง ซึ่งประกอบด้วย ราก/ต้น/ดอก/ใบ/ผล การวิเคราะห์ต้นไม้แนวนี้นี้ก็เพื่อให้เข้าใจคุณค่า / ความหมายของสื่อพื้นบ้าน เนื่องจากว่า สื่อพื้นบ้านที่มีทั้งส่วนที่มองเห็นชัดเจน อันได้แก่ ต้นดอกใบผล ซึ่งเป็นองค์ประกอบเชิงรูปแบบของสื่อพื้นบ้านที่สามารถปรับประยุกต์ได้ กับอีกส่วนหนึ่งที่มองไม่เห็น คือราก ที่แม้ว่าจะอยู่ใต้ดิน/เป็นนามธรรมแต่ก็สำคัญที่สุด เพราะฉะนั้นหลังจากวิเคราะห์คุณลักษณะสื่อพื้นบ้าน (ในหัวข้อ ๒.๑) แล้ว ผู้วิจัยต้องนำคุณลักษณะต่าง ๆ มาจัดให้เห็นว่า อะไรคือราก(คุณค่า/ความหมาย) และอะไรคือ ต้นดอกใบผล (หรือรูปแบบของสื่อพื้นบ้าน) ดังกรณีของประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า ที่หากเราวิเคราะห์คุณลักษณะในลำดับแรก ก็จะได้ผลการวิเคราะห์ดังแผนภาพนี้

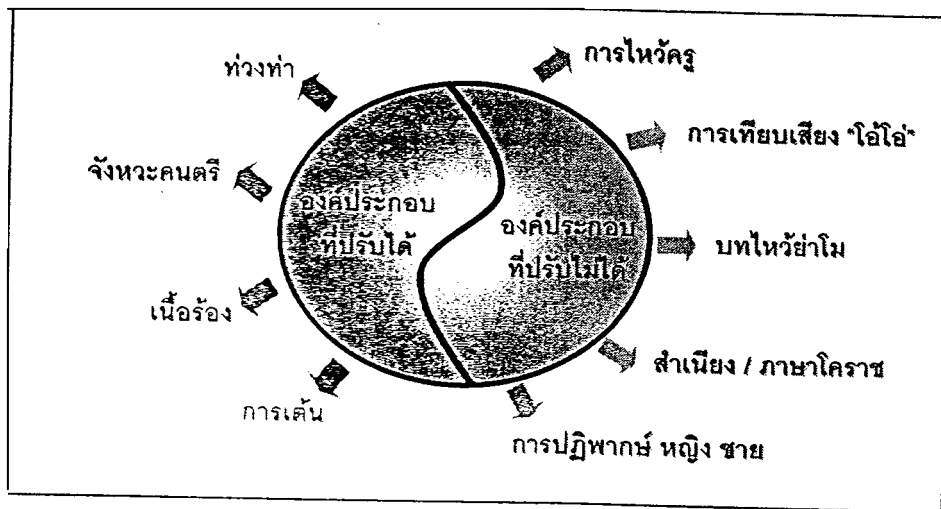

แผนภาพที่ ๑๐ การวิเคราะห์คุณลักษณะของผีปู้ย่าจังหวัดลำปาง
จากนั้น เมื่อนำมาจัดระบบเป็นต้นไม้แห่งคุณค่าของผีปู้ย่า ก็จะได้ออกมา
เป็นแผนภาพที่ ๑๑ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ส่วนที่เป็นรูปแบบ (หรือต้น ดอกใบผล) ได้แก่ เวลา
สถานที่ การจัดพิธีกรรม ฯลฯ ในขณะที่รากหรือคุณค่าที่แท้จริงของผีปู้ย่าจะอยู่ที่ ความรัก/
ห่วงใย การเคารพ ศักดิ์ศรีลูกผู้หญิง ที่พึงทางใจ ฯลฯ

แผนภาพที่ ๑๑ ต้นไม้คุณค่าของผีปู้ย่า

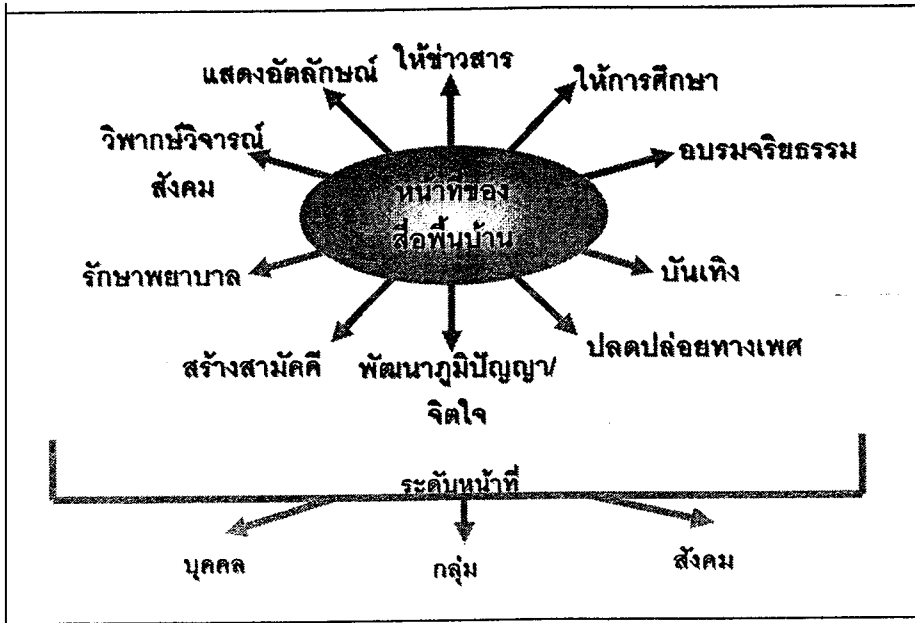
๒) การวิเคราะห์ต้นทุนไม้แห่งคุณค่าในแนวนอน อันหมายถึงการผ่าเฉพาะลำ ต้นออกมาดูและเห็นเป็นเปลือก/กระพี้/แก่น/ของต้นไม้ ในกรณีนี้จะใช้เปรียบเทียบกับ การศึกษาเพื่อให้เข้าใจการสืบทอด/ปรับตัวของสื่อพื้นบ้านว่า ถ้าเป็นส่วนที่เป็นเปลือก(หรือ แม้แต่กระพี้)ก็จะปรับเปลี่ยนได้ แต่ถ้าเป็นส่วนของแก่นแล้ว ทุกครั้งที่มีการปรับประยุกต์สื่อ พื้นบ้าน จะต้องพยายามรักษาส່วนนี้เอาไว้เสมอ ดังตัวอย่างกรณีของการปรับประยุกต์เพลง โคราชดั้งเดิมเป็นเพลงโคราชซูเปอร์แดนซ์

แผนภาพที่ ๑๒ การปรับประยุกต์ของเพลงโคราช

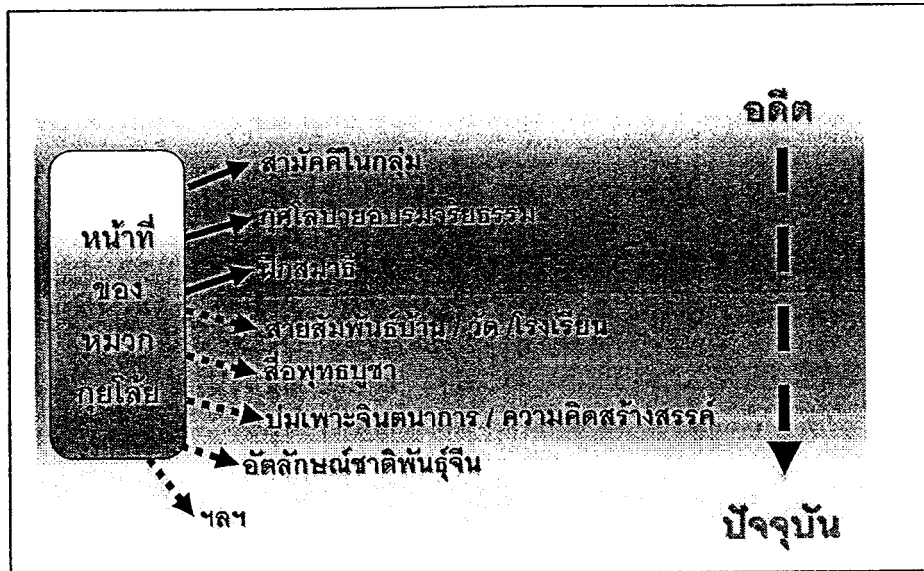
จากภาพจะเห็นได้ว่า แม้จะมีการปรับประยุกต์เพลงโคราชให้สอดคล้องกับ วิถีชีวิตร่วมสมัย (เช่น ปรับให้เข้ากับรสนิยมเด็กรุ่นใหม่ที่ชอบการเต้น แต่ศิลปินได้ทำความเข้าใจ ตกลงร่วมกันแล้วว่า อะไรจะปรับได้ และอะไรจะปรับไม่ได้ เพื่อรักษาอัตลักษณ์ / ตัวตน ของเพลงโคราชเอาไว้

๒.๓ รู้ใช้ : การวิเคราะห์หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน สื่อพื้นบ้านเป็นสื่อที่ทำ หน้าที่ต่าง ๆ ให้กับชุมชนท้องถิ่นมากมาย ทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม และสังคม ดังนั้น ใน การวิจัยสื่อพื้นบ้าน จึงต้องสกัดให้เป็นหน้าที่สำคัญของสื่อพื้นบ้านที่เราศึกษาอยู่ว่าทำอะไร ได้บ้าง ซึ่งตัวอย่างของบางบทบาทหน้าที่เด่น ๆ ของสื่อพื้นบ้าน ได้แก่

แผนภาพที่ ๑๓ หน้าที่ของสื่อพื้นบ้าน

อย่างไรก็ดี มีข้อสังเกตว่า หากหน้าที่ของสื่อพื้นบ้านชนิดใดในปัจจุบันเริ่มที่จะจำกัดตัวลง การวิเคราะห์หน้าที่นั้นก็จะช่วยเสริมหน้าที่ใหม่ ๆ ให้กับสื่อพื้นบ้านชนิดนั้นได้ เช่นตัวอย่างกรณีของหมวกสานก้อยไต้ ที่ ต.วังตะกู จ.นครปฐม

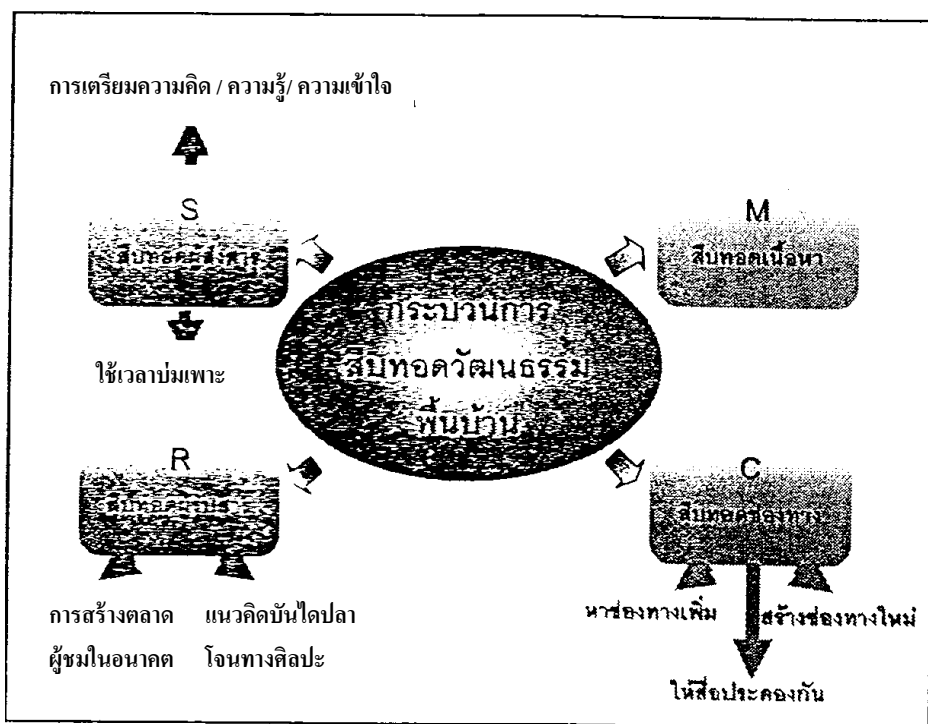

แผนภาพที่ ๑๔ การวิเคราะห์หน้าที่ของหมวกก้อยไต้

จากแผนภาพนี้ จะเห็นได้ว่า ในอดีต การสานหมวกก้อยไต้จะทำหน้าที่เพียงสร้างความสามัคคีในกลุ่ม ใช้พื้นที่อบรมจริยธรรม หรือฝึกสมาธิ แต่ในปัจจุบัน เมื่อสถานการณ์ชุมชนเปลี่ยน สายสัมพันธ์เริ่มห่างหาย ทั้งครู พระและชาวบ้าน ก็ร่วมกันแสวงหาวิธีการ

ขยายศักยภาพของหมวกก๊วยโล้วออกไป ให้มาทำหน้าที่เพิ่มเติม เช่นสร้างสายสัมพันธ์บ้านวัด โรงเรียน ให้เป็นสื่อพุทธบูชา สร้างจินตนาการสร้างสรรค์ ไปจนถึงสร้างอัตลักษณ์และสำนึกชาติพันธุ์ท้องถิ่น

๒.๔ รู้รักษา : กระบวนการสืบทอดพื้นบ้าน ตามหลักนิเทศศาสตร์นั้น การสื่อสารจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อครบธาตุทั้ง ๔ คือ S-M-C-R (ดังรายละเอียดตอนต้น) เพราะฉะนั้น หากเราจะทำวิจัยหรือทำงานด้านสืบทอดสื่อพื้นบ้านแล้ว ก็ต้องสืบทอดให้ครบทั้ง ๔ ด้านเช่นกัน ดังแผนภาพที่ ๑๕

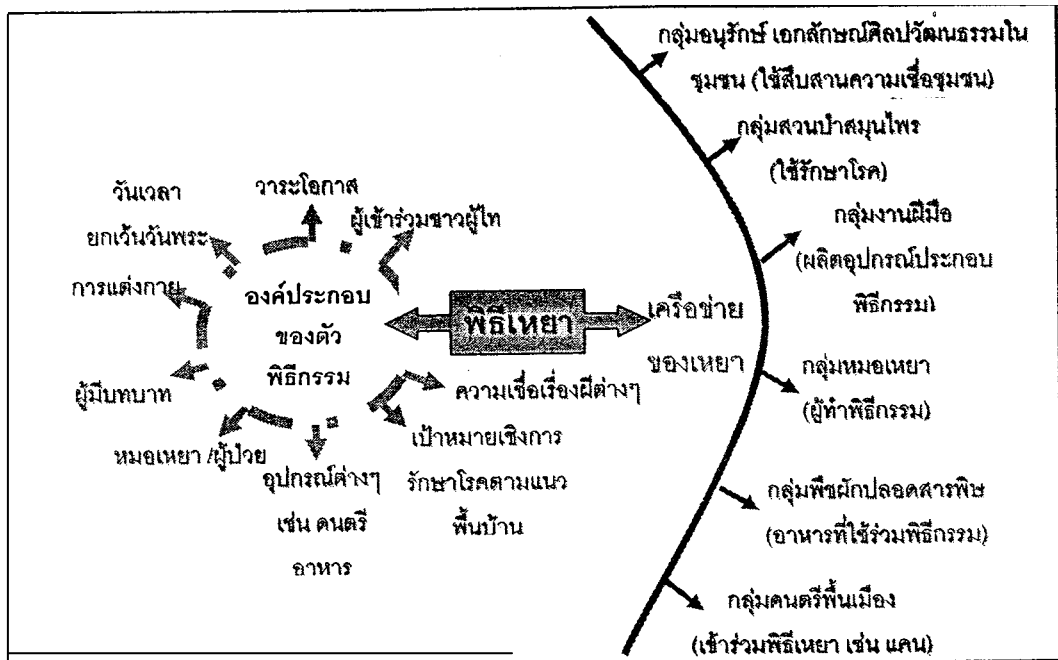

แผนภาพที่ ๑๕ กระบวนการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน

อย่างไรก็ดี โดยทั่วไปศิลปิน/นักวัฒนธรรมท้องถิ่น มักจะสนใจทำงานสืบทอด S - M - C -R อยู่เป็นปกติแล้ว แต่ทว่า องค์ประกอบที่มักถูกมองข้ามในแง่การสืบทอดก็คือ ผู้รับสาร (หรือตัว R) ซึ่งมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกัน เช่น หากในอนาคต มีแต่ศิลปินและตัวสื่อพื้นบ้านที่ถูกสืบทอดไว้ แต่ขาดผู้รับสารที่ดูแลศิลปะเป็นหรือขาดความรู้ในการเสพงานศิลปะ สื่อพื้นบ้านแขนงนั้นก็มีความสูญสลายไปเช่นกัน

นอกจากการสืบทอดที่ครบทั้ง ธาตุ ๔ ของ S - M - C -R แล้ว กระบวนการสืบทอดยังอาจเริ่มต้นจากการวิเคราะห์คุณลักษณะของสื่อพื้นบ้านชนิดนั้น ๆ แล้วสืบทอดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญให้ครบ ดังตัวอย่างกรณีของพิธีกรรมเหย้าที่บ้านคำพอก

จ.มุกดาหาร ที่ชาวบ้านร่วมกันวิเคราะห์หาคุณลักษณะของพิธีกรรมว่ามีองค์ประกอบใดบ้างที่สำคัญ หลังจากนั้น เมื่อชาวบ้านจะตั้งกลุ่ม / เครือข่ายที่จะสืบทอดพิธีเหยา ก็จะตั้งกลุ่มที่อ้างอิงมาจากการวิเคราะห์หาคุณลักษณะในตอนแรก ดังแผนภาพ

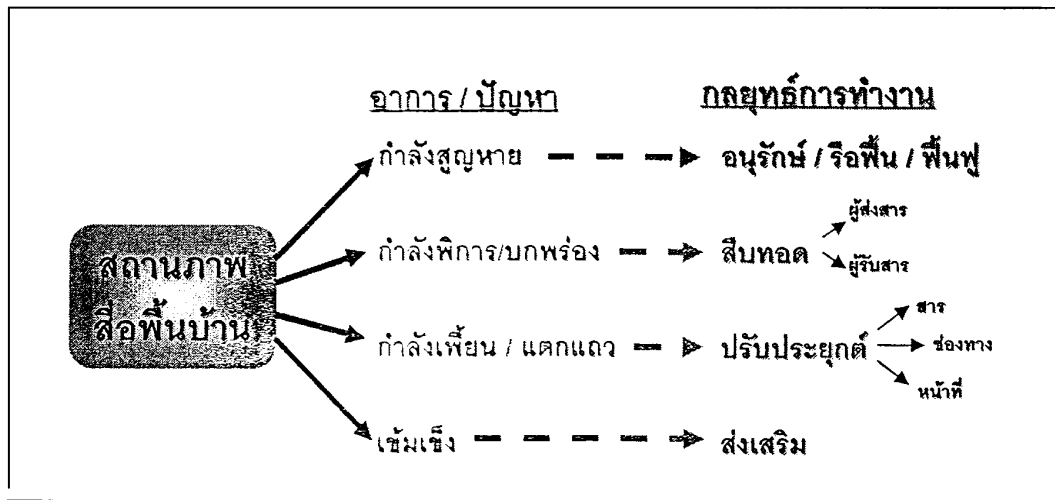
แผนภาพที่ ๑๖ กระบวนการสืบทอดพิธีเหยา จ.มุกดาหาร

ในขณะเดียวกัน เนื่องจากสื่อพื้นบ้านถือเป็นมรดกร่วมกันของชุมชน ดังนั้น การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม ก็จำเป็นต้องให้เป็นการทำงานที่ร่วมกันครบเจ้าของวัฒนธรรมทุกกลุ่ม ตั้งแต่ศิลปิน ผู้นำชุมชน พระ ครู ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้ชาย ผู้หญิง ผู้ใหญ่ ชาวบ้านทุกคน ไปจนถึงกลุ่มวัยรุ่นและเยาวชน ทั้งนี้เนื่องจากว่าวัยรุ่นและเยาวชนนั้นก็คืออนาคตของสื่อพื้นบ้านนั่นเอง

และที่สำคัญยิ่งไปกว่านั้น การสืบทอดสื่อพื้นบ้านต้องยึดหลักปฏิบัติที่เชื่อว่าหลักสิทธิเจ้าของวัฒนธรรม อันแปลว่า การตัดสินใจชะตากรรมของวัฒนธรรมท้องถิ่นต้องมาจากข้อตกลงร่วมกันของคนวงในวัฒนธรรมนั้น ๆ ตัวอย่างเช่น ต้องไม่ใช่เป็นหน่วยงานของรัฐ องค์กรธุรกิจ หน่วยงานท่องเที่ยว หรือบุคคลภายนอกวัฒนธรรมที่เป็นผู้เข้าไปกำหนดให้ชุมชนปรับเปลี่ยนสื่อพื้นบ้าน แต่ในทางตรงกันข้าม การปรับประยุกต์และสืบทอดสื่อพื้นบ้านต้องเป็นตัวชุมชนเองที่ตัดสินใจชะตากรรมทางวัฒนธรรมของพวกเขา

กระบวนการทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภายหลังจากการวิจัยเพื่อรู้จัก / รู้ใจ / รู้ใช้ / อนุรักษ์สื่อพื้นบ้านแล้ว กระบวนการทำงานหรือบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น อาจกำหนดไว้เป็น ๔ เส้นทางด้วยกัน ตามแต่ “สถานภาพ” ของสื่อพื้นบ้านนั้น ๆ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑๗ กระบวนการทำงานวัฒนธรรมท้องถิ่น

(๑) หากสื่อพื้นบ้านนั้นประสบปัญหากำลังสูญหาย กลยุทธ์การทำงานที่สำคัญก็คือ การรื้อฟื้น / ฟื้นฟู ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่หน่วยงานทางวัฒนธรรมของรัฐสนใจทำอย่างต่อเนื่องอยู่แล้ว

(๒) หากสื่อพื้นบ้านนั้นอยู่ในภาวะกำลังพิการ/บกพร่อง เช่น ขาดผู้รับสารรุ่นใหม่ ก็จำเป็นต้องหาทางสืบทอดทั้งตัวผู้ส่งสารและผู้รับสาร

(๓) หากสื่อพื้นบ้านนั้นกำลังเพี้ยน / แดกแหว (เช่นกรณีของหมอลำที่เริ่มกลายเป็นหมอลำซึ่งแต่เพียงสายพันธ์เดียว หรืองานศิลปะปูนปั้นที่เริ่มถูกทำให้เป็นของที่ระลึกขายนักท่องเที่ยวที่ไม่เข้าใจคุณค่า) ก็ต้องเน้นการปรับประยุกต์ให้คุณค่าแท้จริงกลับคืนมา

(๔) หากสื่อพื้นบ้านนั้นเข้มแข็งอยู่แล้ว ก็อาจต้องหาทางส่งเสริมเป็นระยะ ๆ เพื่อป้องกันความอ่อนแอในวันข้างหน้า

๒.๕ ขอบข่ายงานวัฒนธรรม

ความหมาย วัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับคนทุกคน ตลอดเวลา เพราะการดำรงชีวิตประจำวันของคนล้วนแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม คนจึงเป็นทั้งผู้สร้างสรรค์ พัฒนาและปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ เพื่อให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม ตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไปนั่นเอง

มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์แก่การดำรงชีวิต วัฒนธรรมจึงมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนในสังคม จึงมีผู้ให้ความหมาย “วัฒนธรรม” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายกว้างและลึกซึ้ง เป็นภาพลักษณ์ของสังคมตั้งแต่หน่วยที่เล็กที่สุด คือ ครอบครัว สังคม ประเทศ โลก ซึ่งผู้รู้จะให้คำนิยามไว้แตกต่างกันออกไป

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงอธิบายไว้ว่า “ คำว่าวัฒนธรรมนี้ ได้ผูกขึ้นเพื่อให้มีความหมายตรงกับคำว่า Culture คำว่า Culture ตรงมูลศัพท์หมายความว่า เพาะปลูกในห้วงอวกาศ เป็นการแสดงออกถึงความเจริญงอกงาม ซึ่งเปรียบได้กับการเพาะปลูกพันธุ์ไม้ในห้วงอวกาศ ผลิดอกออกผลเพื่อประโยชน์แก่มนุษย์ ในอันจะใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตนได้ ไม่ว่าในทางกาย เช่น การใช้บริโภคหรือใช้ประกอบทำสิ่งของ เครื่องใช้ที่มนุษย์จะใช้ได้ หรือทางใจ เช่น การชมในฐานะที่เป็นสิ่งเจริญตามเจริญใจ เป็นต้น และการเพาะเลี้ยงสัตว์ให้เจริญงอกงามก็มีลักษณะคล้ายคลึงกัน จึงรวมอยู่ในภาคความคิดของ คำว่า Culture นี้ด้วยเหมือนกัน วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงามดังที่กล่าวมานี้ ฉะนั้น ภูมิธรรมแห่งความเจริญงอกงาม ซึ่งได้แก่ Culture จึงได้ใช้คำว่า วัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ๒๕๒๖ : ๓ - ๔)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของ “วัฒนธรรม” คือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งหมดของสังคม ตั้งต้นแต่ภายในจิตใจของคน มีค่านิยมคุณค่าทางจิตใจ คุณธรรม ลักษณะนิสัย แนวความคิด และสติปัญญาออกมา จนถึงท่าทีและวิธีปฏิบัติของมนุษย์ต่อร่างกายและจิตใจของคน ของมนุษย์ต่อธรรมชาติแวดล้อม ถ้าพูดให้เข้าใจง่าย วัฒนธรรมเป็นทั้งการสั่งสมประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ภูมิธรรมทั้งหมดที่ได้ช่วยมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ อยู่รอดและเจริญสืบต่อกันมาได้ และเป็นอยู่อย่างที่เป็นอยู่ในบัดนี้ โดยสรุปวัฒนธรรม คือ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถที่สังคมนั้นมีอยู่หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั้นเอง (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ๒๕๔๖ : ๓ - ๔)

วาระ อัมพันสุข (๒๕๓๗ : ๑๒๒ -๑๒๗) ให้ความหมายของ

วัฒนธรรมไว้ว่า

“ วัฒนธรรม ” หมายถึง “แบบอย่างของการแสดงออกของมนุษย์เป็น การกระทำที่ตนเองเป็นสุข ผู้เกี่ยวข้องให้การยอมรับและเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น แก่หมู่คณะ” และได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๑๒ หัวข้อย่อย ดังนี้

๑. วัฒนธรรมสำนึก คือ มีความสำนึกอยู่ตลอดเวลาว่าวัฒนธรรมไทยมีคุณค่า ทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันไม่ให้เสื่อม รักษาและส่งเสริมให้มั่นคง ให้เป็นหลักปฏิบัติ ในการดำรงชีวิต โดยปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

๒. วัฒนธรรมทางความคิด คือ การคิดดีคิดชอบอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เช่น คิดริเริ่มสร้างสรรค์แต่สิ่งที่เกิดประโยชน์ ซึ่งต้องอาศัยการฝึกคิดและหัดใช้ความคิดเพื่อจะได้คิดเป็นในที่สุดโดยมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมรับรอง

๓. วัฒนธรรมทางความเชื่อ คือ เชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อเพราะมีเหตุผลเป็นพื้นฐาน เชื่อว่าผลย่อมมาจากเหตุ เพิ่มความเชื่อและเชื่อตลอดไปในกฎแห่งกรรมที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” พร้อมกับถ่ายถอดความเชื่อนี้ สืบทอดถึงลูกหลาน

๔. วัฒนธรรมทางจิตใจ คือ การแสดงออกซึ่งพฤติกรรมแบบอย่างของ ผู้มีความเคารพและความกตัญญูทวาทืออย่างสม่ำเสมอ โดยเคารพคนดีด้วยการกราบไหว้ เชื่อฟัง ปฏิบัติตาม และรู้บุญคุณของผู้มีพระคุณ (กตัญญู) ตอบแทนพระคุณผู้มีพระคุณ (กตเวที) โดยการปฏิบัติที่ดี สำนึกในบุญคุณของอาชีพที่อาศัยเลี้ยงชีวิตตนเอง ครอบครัว ตอบแทนบุญคุณอาชีพนั้น ๆ โดยประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ ความเพียร ความอดทน และความเสียสละ

๕. วัฒนธรรมน้ำใจ คือ การแสดงออกซึ่งน้ำใสใจจริงทั้งสีหน้า ท่าทาง รอยยิ้ม คำพูด และการกระทำ

๖. วัฒนธรรมการพูด คือ พูดไพเราะ อ่อนหวาน พูดจริงใจ พูดอย่างมีเหตุผล พูดให้เกิดประโยชน์ พูดเหมาะสมแก่เวลา พูดเหมาะสมกับสถานที่ กล่าวพูดเพื่อความถูกต้องชอบธรรม

๗. วัฒนธรรมเชิงพฤติกรรม คือ การแสดงออก เป็นการกระทำของผู้มีปัญญาโดยใช้ปัญญาในทางที่ถูกต้องชอบธรรม มีกิริยามารยาทท่าทางที่งดงามยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ประเพณี และกฎหมายเป็นหลักในการกระทำทั้งปวง

๘. วัฒนธรรมการทำงาน คือ การทำงานทุกอย่างด้วยจิตใจที่รักงาน รู้หน้าที่ ทำงานตามหน้าที่ ไม่ว่าจะป็นงานที่ตนเองทำโดยตรงหรือทำงานกับบุคคลอื่น ในขณะที่เดียวกันก็คิดสร้างสรรค์ อ่อนน้อมถ่อมตน ทำตามระเบียบ มีมารยาท มีน้ำใจ มีวินัยในการทำงาน ทำตามขั้นตอน ตรงต่อเวลา ทำเต็มเวลา กล้าตัดสินใจ อาศัยหลักกรรมคุณธรรมของศาสนาเป็นพื้นฐาน ให้เกียรติให้กำลังใจ 'ไว้วางใจ เอาใจเขามาใส่ใจเรา' ผ่อนสั้นผ่อนยาว ประณีประนอม ถนอมน้ำใจ ให้ความช่วยเหลือ ให้อภัย และให้โอกาสทำความดี แก่ตัวโดยใช้คำพูดที่สุจริตใจด้วยท่าทางที่สุภาพ และมีรอยยิ้มแย้มแสดงไมตรีจิตอย่างจริงใจ

๙. วัฒนธรรมเสริมสร้างความเป็นมิตร คือ การเลือกคบมิตรที่ดีและรู้จักการกระชับความเป็นมิตรแท้ให้มั่นคงถาวรด้วยการประพฤติประ โยชน์ต่อกันอย่างสม่ำเสมอ

๑๐. วัฒนธรรมการสร้างตนเอง คือ การพึ่งตนเองให้มากที่สุดโดยผู้ ด้วยกำลังกาย กำลังใจ สติปัญญา ความสามารถ ความคิด ความซื่อสัตย์ ความเพียร ความอดทน ความมัธยัสถ์ และความเสียสละพร้อม ๆ ไปด้วยการเรียนรู้ตลอดชีวิตจากชีวิตการต่อสู้ของผู้อื่น ทั้งผู้ประสบความสำเร็จ และผู้ล้มเหลวในชีวิตมาเป็นครูเป็นบทเรียนเพื่อสอนใจ

๑๑. วัฒนธรรมการใช้ชีวิต คือ ต้องรู้จักใช้ชีวิตทุก ๆ ด้าน เช่น ชีวิตการ เรียนรู้ ชีวิตความเป็นอยู่ ชีวิตการครองเรือน และชีวิตการทำงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดให้ คุ่มค่ามากที่สุด โดยอาศัยปัจจัยแห่งความสำเร็จด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษาตลอดชีวิตและ หลักกรรม คุณธรรมของศาสนา รู้จักตนเองตามสภาพที่เป็นจริงอยู่ตลอดเวลา และใช้ ชีวิตประจำวันด้วยความมีสติ

๑๒. วัฒนธรรมการบำเพ็ญประโยชน์ คือ ความเต็มใจที่จะทำประโยชน์ อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผู้อื่น หมู่คณะ สังคมส่วนรวม และประเทศชาติในฐานะของผู้ให้ที่ดี

ความหมายของวัฒนธรรมข้างต้น แม้จะดูแตกต่างกันแต่ล้วนมีคุณค่า ในตัวเอง ในการชี้ให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ ของวัฒนธรรม จึงยังคงมีผู้ใช้อยู่ทุกความหมาย ประเด็นสำคัญมิได้อยู่ที่การหาข้อยุติที่ความหมายของวัฒนธรรม เพราะเป็นเรื่องที่ไม่สามารถ จะกระทำได้และไม่จำเป็นต้องกระทำ ดังที่ศาสตราจารย์ ดร. พัทธา สายหู เคยตั้งข้อสังเกตไว้ ว่า “สภาพการใช้ความหมายที่แตกต่างกันของคำว่า “วัฒนธรรม” มีทั้งในภาษาไทยและ ภาษาต่างประเทศทุกแห่งหนและทุกวงการ สิ่งที่พึงกระทำก็คือต้องศึกษา และทำความเข้าใจ ความหมายอันหลากหลายของวัฒนธรรมอย่างรอบคอบกับต้องสามารถจับสาระ สำคัญของ วัฒนธรรมให้จงได้” (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ๒๕๕๑ : ๒๒)

ความสำคัญ “วัฒนธรรม” มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับสังคม และคนกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งคนเป็นผู้คิดหรือสร้างวัฒนธรรม และคนก็ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาหรือตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวัน การใช้วัฒนธรรมเป็นกลไกควบคุมทางสังคมหรือเป็นรากฐานของแต่ละสังคม รวมทั้งการประยุกต์ใช้วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา โดยการนำมาใช้เป็นทุนทางสังคมและก่อให้เกิดพลังในการพัฒนา

ดร.วิระ บำรุงรักษา (อ้างในสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ๒๕๕๑ : ๓๑) ได้สรุปความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ ๔ ประการ คือ เป็นเอกลักษณ์ของหมู่คณะเป็นศักดิ์ศรีของหมู่คณะเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ และเป็นเครื่องช่วยให้เกิดความมั่นคงในหมู่คณะ

ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ได้กล่าวว่า “วัฒนธรรมคือพลังของสังคมทางภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ การเมือง สังคม สิ่งแวดล้อมพร้อมกันไป...”

ความสำคัญของวัฒนธรรมจึงเป็นวิถีชีวิตที่มีความเกี่ยวข้องกับทุกคนตลอดเวลาเพราะการดำรงชีวิตประจำวันของคนล้วนแต่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม คนจึงเป็นทั้งผู้สร้างสรรค์ พัฒนา และปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป และเนื่องจากวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนอยู่ตลอดเวลา และคนเป็นทั้งผู้สร้างและผู้ใช้วัฒนธรรม ดังนั้น การดำเนินงานวัฒนธรรมจึงจำเป็นต้องให้คน (ประชาชน) มีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุด เนื่องจากประชาชน คือ ผู้ที่เป็น “เจ้าของวัฒนธรรม” ย่อมที่จะมีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมมากกว่าคนที่ไม่ใช่เจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งหลักของการดำเนินงานก็คือ การให้ประชาชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมดำเนินงานวัฒนธรรมด้วยตัวเอง นั่นเอง

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (๒๕๕๑) ได้แยกขอบข่ายของการดำเนินงานวัฒนธรรม ออกเป็น ๘ งาน ได้แก่

๑. งานวิจัย หมายถึง การสำรวจ ศึกษา สังเคราะห์ และวิเคราะห์ ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา พันฟู อนุรักษ์ ถ่ายทอด ส่งเสริม เสริมสร้างความเป็นเลิศ และงานแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษา สังเคราะห์ และ

วิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนา ฟันฟู อนุรักษ์ ถ่ายทอด ส่งเสริม เสริมสร้างความเป็นเลิศ และงานแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

๒. งานพัฒนา หมายถึง การริเริ่ม สร้างสรรค์ การปรับปรุง เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัย เกิดคุณประโยชน์แก่ชีวิต สังคม และ ธรรมชาติ โดยที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทย

๓. งานฟันฟู หมายถึง การเลือกสรรวัฒนธรรมที่สูญหายหรือกำลัง เสื่อมสลาย มาทำให้มีความหมายและสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนในชาติ

๔. งานอนุรักษ์ หมายถึง การพิทักษ์รักษาและธำรงไว้ซึ่ง ศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เพื่อก่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ตลอดจนเพื่อประโยชน์ใน การศึกษาค้นคว้าของคนรุ่นหลัง

๕. งานถ่ายทอด หมายถึง การนำศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ผ่านการกลั่นกรองแล้วไปใช้ในกระบวนการให้การศึกษาอันจะยังผลให้สมาชิกในสังคมเกิด ความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่าและนำไปปฏิบัติอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับยุคสมัย

๖. งานส่งเสริม หมายถึง การสนับสนุนให้บุคคลหรือหน่วยงาน สามารถจัดกิจกรรมศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพ

๗. งานเสริมสร้างความเป็นเลิศ หมายถึง การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ และความสามารถพิเศษทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยได้มีโอกาสแสดงออก พัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพถึงขั้นที่สมควรได้รับการยกย่องว่าเป็นเอตทัคคะ ทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ในด้านนั้น ๆ รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้ บุคคลและหน่วยงาน ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติได้ทำกิจกรรมทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย อันจะนำไปสู่การสร้างเอตทัคคะทาง ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ในอนาคต

๘. งานแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย หมายถึง การ

ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทางศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันอันจะนำไปสู่สันติภาพและสันติสุขแห่งการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ

การบริหารจัดการวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรมกำหนดยุทธศาสตร์
การทำงานวัฒนธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการการบริหารจัดการ
วัฒนธรรมประกอบด้วย

๑. การอนุรักษ์วัฒนธรรม คือ การธำรงรักษาตัว “ต้นฉบับทางวัฒนธรรม” (ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคล/วัตถุธรรม ธรรมเนียมประเพณี ฯลฯ) ให้เหมือนเดิม
 ๒. การสืบทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งเน้นหนักการสืบทอดตัวบุคคล ทั้งที่เป็นผู้สร้าง และผู้สืบทอดวัฒนธรรม
 ๓. การปรับปรน/ปรับประยุกต์ทางวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ ๆ การปรับประยุกต์อาจจะพิจารณาได้ใน ๒ มิติ คือ การปรับตัวสื่อ/ศิลปวัฒนธรรม เช่น การนำเรื่องราวของละครโทรทัศน์ มาแสดงในหนังตะลุง หรือการปรับหน้าที่ของวัฒนธรรม เช่น การนำเอาโนราใช้ในการออกกำลังกายเป็นโนราบิก
 ๕. การส่งเสริม/เผยแพร่วัฒนธรรมนั้นให้แผ่ขยายออกไปยังกลุ่มอื่น ๆ พื้นที่อื่น ๆ เช่น การนำไปกลางมาแสดงในระดับประเทศ/ต่างประเทศ
- ทั้งนี้ การเลือกใช้แต่ละยุทธศาสตร์นั้น น่าจะขึ้นอยู่กับ “สถานภาพ” ของศิลปะ/วัฒนธรรมพื้นบ้านนั้น ๆ เช่น
- หากวัฒนธรรมนั้น อยู่ในภาพที่ใกล้จะสูญหายก็ต้องอนุรักษ์หรือสืบทอด
 - หากวัฒนธรรมนั้นไม่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง ก็คงต้องปรับประยุกต์
 - หากวัฒนธรรมนั้น เริ่มผิดเพี้ยนไปจากความหมายดั้งเดิม ก็ต้องรื้อฟื้นความหมายเดิมขึ้นมา
 - หากวัฒนธรรมนั้นสูญหายไปแล้ว ก็ต้องรื้อฟื้นและฟื้นฟูขึ้นมาใหม่
 - หากวัฒนธรรมนั้นอยู่ในสภาพสมบูรณ์แข็งแรงดี ก็น่าจะส่งเสริมเผยแพร่

๒.๖ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านและสื่อพื้นบ้าน

๒.๖.๑ วัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นคำที่นักวิชาการนิยมใช้กันอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน อันเป็นผลเนื่องมาจากความตื่นตัวสนใจในการศึกษาเรื่องของท้องถิ่น ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรมพื้นบ้าน” ไว้หลายลักษณะ ซึ่งประมวลได้ดังต่อไปนี้

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (๒๕๒๕ : ๓) ให้ความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ว่า คือ วัฒนธรรมของสามัญที่ปรากฏในรูปของความคิด ความเชื่อและการปฏิบัติ รวมทั้งเป็นวัตถุซึ่งชาวบ้านประดิษฐ์คิดสร้างขึ้นแล้วมีการเอาแบบสืบต่อ ๆ กันมา มีการอภิบาลสืบทอดทั้งที่เป็นไปด้วยความจงใจและไม่จงใจ เพื่อให้คงสภาพหรือคงคุณภาพไว้จนปรากฏให้เห็นเป็นประเพณีหรือเป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้โดยทั่วไป

นอกจากนั้น สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ยังได้กล่าวถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านตอนหนึ่งว่า ความคิดหรือพฤติกรรมหรือผลงานใด ๆ ที่เกิดแต่ความรู้และความสามารถเฉพาะตน ไม่ใช่วัฒนธรรมพื้นบ้าน ส่วนความคิด พฤติกรรม หรือผลงานใด ๆ ที่เกิดจากผลของการสืบทอดมีลักษณะ เป็นตัวร่วมอันเป็นมรดกของสังคมระดับชาวบ้านที่แพร่สะพัดอันนั้น คือวัฒนธรรมพื้นบ้านไม่จำเป็นว่าจะจะเป็นผลงานหรือแสดงออกโดยกลุ่มชนหรือปัจเจกชน

พัทธา สายหู (๒๕๓๑ : ๓๔) ได้กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้านทำนองเดียวกันว่า “วัฒนธรรมพื้นบ้าน” รวมเรื่องของศิลปะทุกแขนง ธรรมเนียม และประเพณีทุกอย่างของชีวิตทั้งภาษาและภษิต การละเล่นและการทำงาน เครื่องมือและเครื่องใช้ทั้งในบ้านและนอกบ้าน อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัยและยารักษาโรค สรุปแล้วรวมทุกอย่างที่ชาวบ้านสร้างและกำหนดหมายความให้คุณค่า เอามาเป็นอุปกรณ์และแบบแผนในการดำรงชีวิตแบบชาวบ้านซึ่งสอดคล้องกับ สายสุรี จุติกุล (๒๕๓๑ : ๑๓๑) กล่าวถึงความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกันว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านหมายถึงวิถีชีวิตของคนพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่ชาวบ้านในท้องถิ่นสร้างขึ้น เช่น ภาษา ประเพณี การปรุงอาหารและวิธีรับประทาน ความเป็นอยู่ ค่านิยม ศิลปะการแสดง จิตรกรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น

อัมรินทร์ สันตินิยมภักดี (๒๕๔๔ : ๑๘) สรุปความหมายของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ว่า หมายถึง ความคิด ความเชื่อ และการประพศติการปฏิบัติ ตลอดจนงานสร้างสรรค์ของกลุ่มชนแต่ละกลุ่ม ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งได้รับการสืบทอดและปรับเปลี่ยนเพื่อให้มีความเหมาะสมต่อกลุ่มชนนั้น จนถึงได้ว่าเป็นมรดกของกลุ่มชนและเป็นสิ่งที่บงบอกถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มชนนั้นด้วย

๒.๖.๒ ความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้าน

วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ชาวบ้านแต่ละกลุ่มชนยึดถือปฏิบัติและสืบทอดกันมา วัฒนธรรมพื้นบ้านจึงมีความสำคัญต่อชาวบ้านในกลุ่มชนนั้น ๆ เป็นอย่างมาก ซึ่งนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้พอประมวลได้ดังต่อไปนี้

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (๒๕๒๕ : ๑๕ - ๒๐) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้อีกตอนหนึ่งว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านมีบทบาทและหน้าที่นานาประการที่สำคัญคือ ช่วยผดุงเสถียรภาพและเป็นกำลังสนับสนุนการแผ่ขยายขอบแบบอย่างการดำเนินชีวิต เป็นแบบฉบับควบคุมความประพฤติและให้การศึกษแก่เยาวชน เป็นเครื่องกระตุ้นให้มวลชนรวมพลังอันอาจก่อให้เกิดสังคมเพิ่มความมั่นคงยิ่งขึ้น หรือในทางตรงกันข้ามอาจช่วยยืดเวลาและเพิ่มความรุนแรงของความเกลียดชังและทำให้กล้าก่อการกบฏ และเนื่องจากวัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่สังคมปกป้องรักษามาแต่อดีต ทำให้เราสามารถเข้าใจและหยั่งถึงความต้องการที่จะเป็น รวมทั้งความมุ่งหมายของสังคมนั้น ๆ ตลอดจนถึงที่กอดันให้เกิดปัญหาขัดขวางการอยู่ดีกินดี

บทบาทที่สำคัญยิ่งยวดของวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ เป็นกลไกในการกำหนดระดับคุณภาพของประชากร อันเชื่อมโยงไปถึงปัญหาการพัฒนาสังคมและประเทศ เพราะในฐานะที่วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นวัฒนธรรมแห่งการดำเนินชีวิต จารีตประเพณีบางอย่างย่อมเป็นทั้งพันธุการและเครื่องชี้วัดความคิดและวิธีปฏิบัติของชาวบ้านเป็นแรงผลักดันและแรงดึงมูลฐานของการสำแดงออกทั้งในด้านการเมือง สังคมและการพัฒนาด้านอื่น ๆ เป็นเครื่องสำเนียงแห่งความขัดแย้งกับวัฒนธรรมใหม่ในยุคพุทธศตวรรษที่ ๒๔ ซึ่งหันมานิยมผลิตผลจากโรงงานในระบบที่ใช้เครื่องจักรกล

ศรีศักร วัลติโกดม (๒๕๒๗ : ๓๒ - ๔๑) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านสรุปได้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านที่สืบทอดกันมาแต่อดีตนั้น มีความหมายต่อการพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นในแต่ละสังคมนั้น จะมีผลทำให้

เกิดความเข้าใจพฤติกรรมทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ได้เป็นอย่างดี ทั้งยังเป็นพื้นฐานที่จะวางแผนให้มีการพัฒนาวัฒนธรรมไปในทิศทางที่ถูกที่ควรได้ในอนาคตด้วย

ธนุ บุญยรัตพันธุ์ (๒๕๓๑ : ๓๔ - ๓๕) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ วัฒนธรรมพื้นบ้าน สรุปได้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในฐานะที่เป็น เครื่องมือสำหรับแก้ปัญหาและยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ในด้านต่าง ๆ เป็นต้นว่า การศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ คุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านจะอยู่ในฐานะทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งคนรุ่นก่อน ๆ ในท้องถิ่นได้สร้างสรรค์ คัดแปลง ปรับปรุง ประพฤติปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา วัฒนธรรมพื้นบ้านจึงเป็นเครื่องชี้หรือตัวบ่งบอกให้รู้ถึงวิถีชีวิต เอกลักษณ์ และศักดิ์ศรีของท้องถิ่น

เสรี พงศ์พิศ (๒๕๓๔:๖๓) ได้กล่าวถึงความสำคัญของวัฒนธรรมพื้นบ้านไว้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านดั้งเดิมอันมีเอกลักษณ์องค์กรวมั้น แสดงออกถึงการเกื้อกูลกันระหว่าง คนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ บางคนเรียกว่า “การพึ่งตนเอง” และชาวบ้านเริ่มพบพลังของตนเองอีกครั้ง พลังที่มาจากวัฒนธรรมนั่นเอง วัฒนธรรมจะเป็น “อาวุธคนยาก” ขึ้นเดิวยังเหลืออยู่เพื่อฝ่าปัญหาการดำรงชีพและการคงอยู่อย่างมีเอกลักษณ์ในสังคมยุคใหม่

ทัศนะของนักวิชาการดังกล่าวสรุปได้ว่า วัฒนธรรมพื้นบ้านมีความสำคัญต่อกลุ่มชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นมรดกทางปัญญาที่ได้สร้างสรรค์ สังคม และสืบสานต่อกันมาภายในกลุ่มชนนั้น ๆ จึงเป็นสิ่งที่มิมีบทบาทในการกำหนดความคิดความเชื่อ และวิถีปฏิบัติของกลุ่มชน เป็นศักดิ์ศรีของคนในท้องถิ่น เป็นพื้นฐานและเครื่องมือในการแก้ปัญหาเพื่อยกคุณภาพชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น

๒.๖.๓ สื่อพื้นบ้าน

สื่อพื้นบ้าน หมายถึง รูปแบบการสื่อสารระหว่างบุคคลกับกลุ่มบุคคล หรือระหว่างบุคคลกับกลุ่มคน ที่ได้ประพฤติดำเนินกันมาจนเกิดความเคยชิน มักรู้จักในลักษณะการละเล่นพื้นบ้าน กิจกรรมทางประเพณีและศาสนา เช่น การทอดกฐินผ้าป่า และการละเล่นพื้นบ้าน เช่น หมอลำ ซึ่งเป็นที่นิยมในภาคอีสาน หนังตะลุงในภาคใต้ ลิเก ลำตัด ซึ่งเป็นที่รู้จักในทุกภาค สื่อเหล่านี้ทำหน้าที่ให้ความบันเทิง ให้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม โดยสามารถสอดแทรกข่าวสารและเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชนได้

๒.๖.๔ สื่อบันเทิง

สื่อบันเทิง หมายถึง รูปแบบของการสื่อสารที่ให้ความบันเทิงเป็นหลัก อาจสอดแทรกข่าวสารและเผยแพร่ความรู้ให้กับประชาชนได้ สื่อพื้นบ้านจัดเป็นสื่อบันเทิง ด้วยประเภทหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ลิเก ลำตัด หนังตะลุง วงดนตรีเพลง จำอวด/ตลก

๒.๖.๕ ลักษณะของสื่อพื้นบ้าน

สื่อพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะหลายประการ โดยนำความโดดเด่นมาใช้ เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความคิดและข่าวสารข้อมูล มี ๒ ประเภท คือ

๑. เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชนและเป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน จึงสามารถ สื่อสารเรื่องราวและสามารถถ่ายทอดออกมาได้อย่างสะดวก สื่อพื้นบ้านของท้องถิ่นย่อมใช้ ภาษาสำเนียงอย่างชาวบ้าน แต่สื่อพื้นบ้านบางอย่างก็มีขีดจำกัด เช่น หนังตะลุงปักยี่ได้ ย่อม ใช้ได้ผลกับสังคมภาคใต้ เนื่องจากภาคอื่นไม่เข้าใจภาษาปักยี่ได้ เมื่อมีการนำไปใช้ในภาค อื่นจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับภาษาถิ่นนั้น เป็นต้น

๒. เป็นการแสดงให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ชาวบ้านจะมีความ สนใจกับสื่อพื้นบ้านและเป็นที่ยึดดูความสนใจของคนทั่วไป สื่อพื้นบ้านบางอย่าง อาจจะล้ำสมัยนำมาปรับปรุงให้เข้ากับเหตุการณ์สื่อพื้นบ้านจึงได้รับการยอมรับจากกลุ่มคน

๒.๖.๖ ประโยชน์ของสื่อพื้นบ้าน

๑. ช่วยในการกระจายข่าวสารสู่ชุมชน เช่น เพลงบอก ที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับงานสงกรานต์ เพลงบอกก็คือ “ข่าวสาร” หรือความรู้ที่มีความสำคัญต่อชาวบ้าน เพราะชาวบ้านไม่มีปฏิทินใช้เหมือนปัจจุบัน จึงเป็นการแจ้งข่าวเกี่ยวกับฝนฟ้าอากาศที่มีผล ต่อการเกษตรได้แก่ ชาวนา

๒. ช่วยในการให้ความบันเทิงแก่สังคม เช่น การเล่นเพลงฉ่อยในงาน บวชนาค ฟ่อเพลง แม่เพลง จะแทรกเนื้อหาธรรมะเข้าไปให้คนฟังได้รับรู้

๓. ช่วยในการให้ความบันเทิงแก่สังคม เช่น ในงานศพก็จะมี ลิเก โขน หนัง มาแสดงหน้าศพ สร้างความครื้นเครงให้กับคนที่มาร่วมงานศพตลอดคืน

๔. ช่วยทำให้คนมีกิจกรรมร่วมกัน

๕. ช่วยรักษาปทัสถานของสังคม ก็คือ รักษาค่านิยม ความเชื่อ ประเพณีต่าง ๆ ของสังคม เช่น ในเพลงกล่อมเด็ก มักจะสอดแทรกความรู้ด้านวรรณกรรมโดย ทางอ้อม

๒.๖.๗) สื่อพื้นบ้านในภาคใต้

๑) แบบที่เป็นของไทยมาแต่ดั้งเดิม

หนังตะลุง เป็นการละเล่นโดยใช้รูปเงาเป็นสื่อการแสดง มีดนตรีประกอบ ตัวหนังทำจากการเตรียมหนังวัวมาแกะรูปลงสี หนังตะลุงใช้แสดงเรื่องราวอะไรก็ได้ บางเรื่องราวที่แสดงนำมาจากภาพยนตร์ นวนิยายโด่งดัง ดัดแปลงจากเหตุการณ์การเมือง คณะหนังตะลุงทั่วไปมีเพียง ๔ คน คือ คนหนัง คนตีโหม่ง ฉิ่ง กลอง ทับ และปี่

โนรา ลักษณะการแสดงแบบละคร แต่เดิมผู้แสดงเป็นชายล้วนใช้ตัวแสดงเพียง ๒ ตัว คือ ตัวยืนเรื่อง (ตัวนายโรง) ตัวนางและตัวตลกที่เล่นเบ็ดเตล็ด เช่น ฤๅษี พราน นก ม้า โนราเป็นการแสดงที่คนนิยมดูมาก สามารถนำมาใช้เป็นสื่อในการเผยแพร่ความรู้ได้โดยสอดแทรกไปในบทการแสดงทั้งบทร้องและบทเจรจา

บทเพลง เป็นการร้องเพลงพื้นบ้าน เพื่อสนองความต้องการของชาวบ้านเป็นการบอกกล่าวป่าวร้องให้ชาวบ้านทราบถึงวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันสงกรานต์ วันปีใหม่ จึงถือว่าการกำเนิดขึ้นเพื่อนำข่าวสารรายละเอียดไปบอกเล่าให้ชาวบ้านฟัง เนื่องจากคนสมัยก่อน ผู้ที่รู้หนังสือมีน้อยมากและการพิมพ์ไม่แพร่หลายดังเช่นปัจจุบัน ต่อมาจึงวิวัฒนาการตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป โดยหยิบยกเหตุการณ์บ้านเมืองเข้ามาแทรก เป็นต้น

๒) แบบที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศ

เนื่องจากภาคใต้ได้มีความใกล้ชิดกับประเทศมาเลเซียมาคั้งนั้น จึงปรากฏกลุ่มจังหวัดชายแดน ๔ จังหวัด คือ จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดสตูล ตลอดจนอำเภอของจังหวัดอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เช่น อำเภอจะนา อำเภอนาทวี อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา เป็นต้น การแสดงต่าง ๆ มีดังต่อไปนี้

มะโย่ง เป็นการแสดงประเภทละครของชาวมุสลิม คล้ายการแสดงโนรา โดยมีการร้องตามบท มีการรำร่า และการเจรจาสอดแทรกด้วยตัวตลก ช่วยทำให้เกิดความครึกครื้นขึ้นอีกเป็นอันมาก แต่ผู้ดูต้องเข้าใจภาษามลายูทั้งหมด

ซั่มเป็ง เป็นการรำเต้นคล้ายการเต้นรอนเง็ง ซึ่งชาวมลายูยังแสดงกันอยู่ทั่วไป อาจมีคนตรีประกอบหรือมีเพียงการปรบมือตามจังหวะ แสดงในงานรื่นเริงต่าง ๆ ตลอดจนการต้อนรับแขกเมือง ถิ่นการเต้นก็แบบง่าย ๆ โดยใช้เท้าก้าวตามจังหวะ

โตะคริม บางทีเรียกว่า “ลิมน” เป็นการแสดงประกอบการ

เข้าทรง จงมักเรียกคนทรงในการแสดงนี้ว่า “นายมนต์” ในบางท้องถิ่นมีการบรรเลงดนตรี ประกอบการร้องคล้ายสวดบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือบูชา ปู่ ย่า ตา ยาย อันเป็นบรรพบุรุษ ซึ่งเรียกว่า “ครูหมอตายาย”

คีเกฮูลู เป็นการเล่นคล้ายลำตัด ซึ่งกล่าวกันว่าลำตัดมาจากคีเกฮูลูนี้เอง แต่ใช้ภาษามาลายูในการร้องโต้ตอบกัน มีกลองรำมะนาตีให้จังหวะ คำที่ร้องก็เป็นคำกลอน ภาษามาลายู มีการสอนสอดแทรกตลอด โดยใช้ภาษามาลายูเช่นกัน

ลอแก การแสดงที่คล้ายโขนภาคกลาง แต่เป็นการเล่นของชาวมลายู มาตั้งแต่สมัยโบราณ อย่างน้อยก็สมัยอยุธยาตอนกลาง แต่ไม่สวมหัวโขนหรือหน้ากาก โดยเฉพาะการเดินที่ดูคล้ายโขนมาก แต่ละแสดงไปหน้าด้วยการกลองตา สายหน้า แสยะปาก ผู้แสดงเป็นผู้ชายทั้งหมด รวม ๑ หรือ ๒ คน มีดนตรีประกอบ คือ กลองแขก และฆ้อง อย่างละ ๑ การแสดงนี้ กล่าวกันว่ามีพื้นฐานเดิมจากเกาะชวา บาห์ลี

สลาแปะ เป็นการเล่านิทานและร้องเพลงประกอบดนตรีโดยคน ๆ เดียว เป็นการแสดงแบบวงพิท เล่านิทานพื้นบ้าน ซึ่งชาวมุสลิมอาจได้รับมาจากพวก อาหรับอีกต่อหนึ่งแต่เมื่อนำมาแสดงก็ปรับปรุงให้เข้ากับบริบทของคนในท้องถิ่น การร้องก็เป็นคำกลอนที่แต่งขึ้นเองหรือจดจำไว้ โดยร้องเอง สีซอด้วยตนเอง ท่วงทำนองคล้ายการ แห่ของภาคกลาง

อาแวลูตง ได้แก่แสดงตามเรื่องนิยายปรัมปรา ซึ่งมักจะเกี่ยวกับสัตว์ ต่าง ๆ แต่อาจดูไม่ออกว่าเป็นสัตว์อะไร เพราะการแต่งกายมีปีก มีหาง หรือมีแต่หางอย่าง เดียว แต่ทำท่าทางอย่างสัตว์ เช่น การเดิน การกระโดด และมีการบรรเลงดนตรีกับร้องเพลง ประกอบด้วย สำหรับเครื่องดนตรีเป็นแบบเดียวกับ “ลอแก”

ดาระ เป็นการร้องและรำคล้ายรอนเง็ง นับเป็นการแสดงที่มีได้จัด เฉพาะผู้แสดงเป็นชุดเท่านั้น ยังประกอบด้วยชาวบ้านและผู้อื่นที่พอใจเข้าร่วมรำด้วย ยังมี ปราภฏอยู่ในจังหวัดสตูล ซึ่งนับเป็นการเล่นของชาวไทยมุสลิมที่รับเอาแบบอย่างมาจาก มลายูเดิมอีกชนิดหนึ่ง

๒.๗ การสืบทอด การอนุรักษ์ การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรม

ความหมายของการสืบทอด

การสืบทอด หมายถึง การเรียนรู้ ศึกษา และนำมาถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้เรียนรู้ ได้ ศึกษาอย่างต่อเนื่อง ให้เป็นมรดกของท้องถิ่นและของชาติสืบไป

ประเภทของการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน

การสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้าน แบ่งออกเป็น ๓ ประเภท

๑. การสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วยวาจา ได้แก่ การพูด การร้องเพลง หรือการสวด หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "มุขปาฐะ" วัฒนธรรมที่สืบทอดด้วยประเภทนี้ได้แก่

๑.๑ นิทานพื้นบ้าน นิทานพื้นบ้านเป็นมหรสพที่ให้ความ

บันเทิงแก่ปวงชนทุกหมู่เหล่าในอดีตกาล เพราะในสมัยก่อนนั้นรูปแบบของมหรสพมีจำนวนน้อยและลักษณะจำกัด ซึ่งมีไม่หลากหลายเหมือนในปัจจุบัน

ลักษณะของนิทานพื้นบ้าน

๑) เป็นเรื่องเล่าด้วยถ้อยคำธรรมดา เป็นภาษาร้อยแก้ว ไม่ใช่

ร้อยกรอง

๒) เล่ากันด้วยปากสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน

๓) ไม่ปรากฏผู้เล่าดั้งเดิมเป็นใคร โดยอ้างว่าเป็นของเก่า

ประเภทของนิทานพื้นบ้าน

๑) นิทานตำนาน เป็นนิทานที่มีเนื้อเรื่องปรากฏในตำนาน

เช่น ท้าวแสนปม

๒) นิทานชาดก เป็นนิทานเกี่ยวกับพุทธศาสนา เช่น พระ

เวสสันดร

๓) นิทานแทรกอยู่ในกฎหมาย เช่นนิทานที่ปรากฏใน

กฎหมายวิธีพิจารณา แต้่งถ้อยชนคำ ซึ่งเป็นวิธีพิจารณาความในสมัยพระเจ้าอู่ทอง

๔) นิทานชาวบ้าน เป็นนิทานที่เล่ากันในชีวิตประจำวัน เช่น

ผาวังชู

๕) นิทานก้อม หรือเจี้ยก้อม เป็นนิทานที่มุ่งความสนุกสนาน

เฮฮาส่วนใหญ่ ๖ นิทานก้อมจะเกิดในวงอาชีพต่าง ๆ เช่น ครู ตำรวจ พระ เป็นต้น

๑.๒ เพลงพื้นบ้าน เพลงพื้นบ้านโดยทั่วไปแต่งเป็นความเรียบ

ธรรมดา โดยมีคำคล้องจองกัน จัดจังหวะของคำและสัมผัสอย่างง่าย ๆ ไม่มีกฎเกณฑ์ที่

แน่นอนตายตัว เพลงพื้นบ้านของภาคเหนือแบ่งเป็น ๔ ประเภท ดังนี้

๑) เพลงสำหรับเด็ก ได้แก่ เพลงกล่อมเด็ก เพลงอ้อ

๒) เพลงที่แต่งเป็นเรื่องโต้ตอบกัน ได้แก่ ซอ

- ๓) เพลงร้องรำพัน ได้แก่ จ้อย
- ๔) เพลงประกอบการเล่นในเทศกาลต่างๆ ได้แก่ เพลงผีนางด้ง
- ๕) เพลงประกอบพิธีกรรม ได้แก่ คำฮ่ำ

เพลงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของภาคเหนือ คือ ซอ ซึ่งเป็นมหรสพสำคัญ ในกิจการงานบุญต่าง ๆ ทั้งนี้เป็นงานส่วนตัวและงานส่วนรวม ซึ่งในปัจจุบันนี้จะมี คณะซอ รับจ้างแสดงในงานโดยทั่วไป นับว่าเป็นก้าวหน้าใหม่ของวิวัฒนาการรูปแบบของช่างซอ เครื่องดนตรีประกอบการซอกีจะมี ปี่ สะล้อ และซึง เป็นต้น

๑.๓ ภาษิต สำนวน คำพังเพย หมายถึงคำกล่าวที่มีลักษณะหรือคติควรฟัง สุภาษิตเป็น วัฒนธรรมพื้นบ้านที่เป็นมรดกสืบทอดจากปากต่อปาก สุภาษิตล้านนามีหลาย รูปแบบซึ่งมาจาก

- ๑) คติธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น กามตัณหาพาหือลวงล้า บังเกิด ใหม้สันดาน
- ๒) ประสบการณ์ของผู้สูงอายุที่ป่าน โลกและชีวิตมานานา เช่น ง่ายมีที่ ไหน ยากมีที่เห็น
- ๓) งานกวีนิพนธ์ของนักปราชญ์ชาวล้านนา เช่น คำจ่มพยาหารหม ใต้เก๋ยามรักน้ำสั้วว่าหวาน ใจบ่เซยบาน น้ำตาลว่าสั้ว
- ๔) สภาพแวดล้อมรอบตัว เช่น ควันไฟไฟห่อบักม

๑.๔ ปริศนาคำทาย เป็นการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านด้านวรรณกรรม โดยใช้วาจา ที่ให้ความสนุกสนานแก่ผู้เล่น และเป็นการประเทืองปัญญา ทั้งผู้ใหญ่และผู้เยาว์ ปริศนาคำทายเป็นสนทนากาที่นิยมเล่นการแต่โบราณ ส่วนใหญ่เป็นคำทายที่ผู้ใหญ่ ได้ผูก ขึ้นมาในเชิงอุปมาซ้อนเงื่อนงำไว้ให้เด็ก ๆ ได้ติดตามเนื้อหาสาระที่ถาม ซึ่งหนีไม่พ้น สิ่งแวดล้อมรอบตัว เช่น ดินฟ้าอากาศ พืช สัตว์ สิ่งของเครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย งานอาชีพ ความ เชื่อ และขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น เช่น "อ้อมลั้มเท่าร้างต่อ เจ้ามันผ่อบ่หัน อะหยังเอ้าะ" คำตอบ หัว "ตีบ่ด้ง ของด้ง อะหยังเอ้าะ" คำตอบ แวนตา

๒. การสืบทอดวัฒนธรรมด้วยประสาทสัมผัส ด้านตา จมูก ลิ้น กาย

และใจ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "อุมุขปาฐะ" วัฒนธรรมพื้นบ้านสืบทอดด้วยประเพณี
ได้แก่

๒.๑ จิตรกรรม เป็นงานศิลปะประเภทภาพเขียน การระบายสีประดับ
ตกแต่งสิ่งแวดล้อม เช่น ภาพฝาผนัง ลวดลายประดับตกแต่งในโบสถ์วิหาร ซึ่งทางภาคเหนือ
ปัจจุบันยังปรากฏภาพจิตรกรรมพื้นบ้านที่สวยงาม มีคุณค่าหลายแห่ง เช่น ภาพจิตรกรรมใน
วิหารหลวงวัดพระธาตุลำปางหลวง เป็นต้น

๒.๒ สถาปัตยกรรม ได้แก่บ้านเรือน ตูบ โบสถ์ วิหาร ศาลาการ
เปรียญ เจดีย์ หอระฆัง หอไตร เป็นต้น และในภาคเหนือวัฒนธรรมพื้นบ้านด้าน
สถาปัตยกรรมที่เด่นที่สุด คือ โบสถ์ วิหาร และบ้านไม้สัก

๒.๓ หัตถกรรม เป็นงานที่สร้างด้วยมือในภาคเหนือนิยมทำกันมากคือ
เครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน เครื่องเงิน เครื่องเงิน เครื่องไม้แกะสลัก และงานถักทอ
นอกจากนี้ยังมีหัตถกรรมพื้นบ้านที่สำคัญ เช่น การทำร่ม การทำกระดาษสา ซึ่งนิยมทำกันมาก
ที่บ้านบ่อสร้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ยังมีงานหัตถกรรมหลายประเภทที่ได้รับ
การฟื้นฟูเป็นอุตสาหกรรมขึ้นอย่างแพร่หลาย ซึ่งที่ได้รับความนิยมมากในปัจจุบันนี้คือ การ
ทอผ้า ซึ่งได้มีการรวมกลุ่มทอผ้าขึ้นจนเกิดผลผลิตขึ้นหลายประเภท เช่นผ้าสำหรับตัดเย็บ
เสื้อผ้า ผ้าซิ่น ผ้าตีนจก เป็นต้น

๒.๔ ประติมากรรม เป็นการปั้น แกะสลัก หล่อ รวมทั้งการ เคาะ บู ตี
เชื่อม เพื่อให้ได้มาซึ่งรูปลักษณะที่ต้องการ โดยอาจเป็นการจำลอง หรือทำให้เหมือนจริง สิ่ง
ที่นับได้วัดเจดีย์หลวง จังหวัดเชียงใหม่ พญานาควัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน เป็นต้น

๒.๕ กหกรรม เป็นเรื่องรวมเกี่ยวกับการจัดและตกแต่งบ้านเรือน การ
เลี้ยงดูเด็ก การประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ การแต่งกาย และการปรุงอาหาร วัฒนธรรมพื้นบ้าน
ด้านการรับประทานอาหารที่เด่นชัดของทางภาคเหนือ คือการทาน "ข้าวหนึ่ง" อาหาร ที่ขึ้นชื่อ
คือ ลาบ น้ำพริกหนุ่ม แคบหมู แกงแค เป็นต้น

๓. การสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านด้วยวาจา และประสาธสัมผัสต่าง ๆ คือ ตา
หู จมูก ลิ้น กาย และใจ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มุขามุขปาฐะ คือเป็นการสืบทอด วัฒนธรรม
พื้นบ้านแบบผสมผสานทั้งมุขปาฐะ และอมุขปาฐะ วัฒนธรรมพื้นบ้านที่ สืบทอดประเพณี
ได้แก่

๓.๑ แพทย์แผนโบราณ ซึ่งทางภาคเหนือเรียกว่า "หมอเมือง" เป็นการรักษา ผู้เจ็บป่วยด้วยวิธีต่าง ๆ คือ

๑. การรักษาด้วยการเสกเป่า หมอที่จะรักษา คือ หมอขวากซุย หรือหมอเป่า หมอตำแย หมอขวัญ เป็นต้น

๒. การรักษาด้วยการใช้เวทมนต์คาถาเพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วย เช่น หมอเมื่อ(หมอคู) หมอผีหรือม้าขี่ เป็นต้น

๓. การรักษาด้วยสมุนไพร เช่น หมอยา หมอนวด ซึ่งจะใช้สมุนไพรในการรักษาวัฒนธรรมพื้นบ้านในเรื่องนี้ จะมีการเรียนรู้จากการบอกเล่า และเรียนรู้โดยการ ปฏิบัติสืบต่อกันมา

๓.๒ ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านอีกอย่างหนึ่งที่สืบทอดต่อมายังอนุชน รุ่นหลัง โดยการบอกเล่า อธิบายและได้เห็นแบบอย่างในการปฏิบัติ เช่น ความเชื่อในเรื่องการปัดรังควาน ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ความเชื่อเรื่องคาถาอาคม และความเชื่อ เรื่องของต้องห้ามที่ชาวชนบทในภาคเหนือ เรียกว่า "ขี้ด"

๓.๓ ประเพณี กิจกรรมหรือพิธีกรรม เนื่องในประเพณีต่าง ๆ อันเนื่องมาจากพุทธศาสนา สืบทอดด้วยวิธีการบอกเล่า และการได้เห็นตัวอย่าง เช่น ประเพณีสิบสองเดือนล้านนาไทย ได้แก่

เดือนเกียง ประเพณีทานผ้าวัสสา

เดือนยี่ ประเพณีเดือนยี่เป็ง

เดือนสาม ประเพณีสู่ขวัญข้าว

เดือนสี่ ประเพณีทานข้าวจี ข้าวหลาม

เดือนห้า ประเพณีปอยหน้อย

เดือนหก ประเพณีปอยข้าวสังข์(อุทิศหาคนตาย)

เดือนเจ็ด ประเพณีปีไหมเมือง

เดือนแปด ประเพณีขึ้นพระธาตุ

เดือนเก้า ประเพณีเลี้ยงผีปู่ ย่า ตา ยาย

เดือนสิบ ประเพณีเข้าพรรษา

เดือนสิบเอ็ด ประเพณีฟังเทศน์ฟังธรรม

เดือนสิบสอง ประเพณีदानก้วยสลาก

ผู้ที่สามารถสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทนี้ได้จะต้องได้ยิน ได้ฟังจากการบอกเล่า และเห็นกระบวนการ หรือขั้นตอนของกิจกรรมหรือพิธีกรรมเกี่ยวกับ วัฒนธรรมนั้น ๆ

๓.๔ นาฏศิลป์ เป็นวัฒนธรรมเกี่ยวกับการฟ้อน การรำ ลีลาการฟ้อน ของ ชาวล้านนาจะได้รับการสืบทอดต่อ ๆ โดยการจดจำและโดยการลอกเลียนแบบ และนำมาฝึกปฏิบัติต่อ ๆ กันมา ซึ่งในปัจจุบันนี้มีชื่อและลีลาการฟ้อนรำที่อ่อนช้อย ได้แก่ ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน การฟ้อนผีมดผีเม็ง เป็นต้น

๓.๕ ดนตรี เป็นสิ่งที่ควรคู่มากับเพลง ดนตรีพื้นบ้านสามารถสืบทอด เป็นมรดก ทางวัฒนธรรมต่อมาได้ด้วยการเรียนรู้ โดยการฟังคำอธิบายและฝึกฝนปฏิบัติดนตรี พื้นบ้าน เป็นเพลงที่เกิดจากการสร้างสรรค์มาแต่โบราณ และถูกคัดเลงเรื่อยมาให้เหมาะสม กับสมัยปัจจุบัน เครื่องดนตรีที่เป็นเอกลักษณ์ ก็คือ สะล้อ ซึง เปียะ ปี่ เป็นต้น

๓.๖ การเล่นพื้นบ้าน เป็นประเพณีอย่างหนึ่งของชาวบ้านมี วัตถุประสงค์เพื่อ ความรื่นเริง ตามเทศกาลและโอกาสต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน จนเกิดเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้าน การเล่นในรูปแบบต่าง ๆ ของชาวบ้าน ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อ การพักผ่อนหย่อนใจ ให้คลาย ความตึงเครียดและเป็นการสังสรรค์ของคนในหมู่บ้าน และให้ เกิดความรักความสามัคคีกลมเกลียว กันของคนในท้องถิ่นด้วยการเล่นที่พื้นบ้าน ได้แก่ การ เล่นลูกข่าง การเล่นชนกวาง เป็นต้น

การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน

การอนุรักษ์ หมายถึง การทำนุบำรุง และป้องกันรักษาไว้คงสภาพเดิม ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ต้องสืบค้นเรื่องราวความเป็นมา ของสิ่งนั้นอย่างถ่วงถี้ ว่า สร้างขึ้นมาอย่างไร ที่ไหน เพราะเหตุใด ด้วยวิธีการใด การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ทำ ได้ง่าย ๆ ๒ แนวทาง คือ

๑. การคงสภาพเดิมไว้ เช่น ท้องถิ่นใดมีจิตรกรรมฝาผนัง ก็ไม่เข้าไป จับต้องให้ สีของภาพหลุด ไม่ขูดขีดเขียนหรือรื้อทำลายสิ่งของที่มีคุณค่า มีความสวยงาม ซึ่งมี คุณค่าทางเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับทางศาสนาประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อของท้องถิ่น สำหรับศิลปวัตถุต่าง ๆ ต้องเก็บรักษาให้ปลอดภัยจากการถูกทำลายและ การโจรกรรม โดย อาจจัดสถานที่เป็น พิพิธภัณฑ์ของท้องถิ่น เช่น ในหมู่บ้าน ในโรงเรียน เป็นต้น

๒. การบูรณะซ่อมแซม มีการซ่อมแซมศิลปวัตถุ สถาปัตยกรรม

ประติมากรรมและจิตรกรรมเพื่อให้คงอยู่ในรูปแบบเดิมด้วยวัสดุของเดิมตามหลักวิชาการ โดยผู้รู้ ผู้ชำนาญเพื่อคงศิลปะนั้นให้ยาวนาน เช่น การขุดแต่งโบราณสถานของกรมศิลปากร เป็นต้น

วิธีการอนุรักษ์ ส่งเสริม เผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน

การอนุรักษ์ ส่งเสริม และเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านทำได้หลายรูปแบบ คือ

๑. การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการให้มี การริเริ่มสร้างสรรค์ บุกเบิก การประดิษฐ์คิดค้น การวิจัยและการพัฒนาทาง ด้าน วัฒนธรรมพื้นบ้าน
๒. การส่งเสริมและสนับสนุน คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการใด ๆ ที่ช่วยให้สามารถดำเนินงานด้านวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น การจัดงบประมาณสนับสนุน การยกย่องเชิดชูเกียรติ และการอุปถัมภ์
๓. การเผยแพร่และการประชาสัมพันธ์ คือการจัดกิจกรรมหรือ ดำเนินการนำวัฒนธรรมไปสู่ประชาชนทางสื่อมวลชนทุกรูปแบบ เช่นการจัดพิมพ์ เอกสาร เผยแพร่การออกอากาศทางโทรทัศน์และวิทยุ
๔. การจัดบริการทางวัฒนธรรม คือ การจัดกิจกรรมหรือดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสสัมผัสกับวัฒนธรรมให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความซาบซึ้งและ การปฏิบัติหน้าที่เหมาะสมถูกต้อง เช่น การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การจัดบริการ ห้องสมุด การจัดแสดงนิทรรศการ
๕. การทำนุบำรุง และฟื้นฟูวัฒนธรรมพื้นบ้าน คือ การจัดกิจกรรม หรือดำเนินการเพื่อการพิทักษ์รักษามรดกทางวัฒนธรรมที่ได้สั่งสม สืบทอดมาจากอดีตให้ คงอยู่เพื่อ การศึกษาค้นคว้า รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมและพิพิธภัณฑ์
๖. การเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยทางวัฒนธรรมคือ การจัด กิจกรรมหรือดำเนินการให้ประชาชนส่วนใหญ่ หรือทั้งหมดได้มีโอกาส มีส่วนร่วมในการ แสดง ความคิดเห็น การตัดสินใจ การจัดกิจกรรม และการดำเนินการทางวัฒนธรรมพื้นบ้าน
๗. การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน คือ การจัด

กิจกรรม หรือการดำเนินการใด ๆ ทางวัฒนธรรมเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดการยอมรับวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือวัฒนธรรมของกลุ่มชนในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งกันและกัน

๘. การจัดการศึกษาเพื่อวัฒนธรรม คือการจัดกิจกรรมและดำเนินการ เพื่อพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ สามารถอ่านออกเขียนได้ สื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ลดอัตราการใช้หนังสือ การบริการศึกษาอย่างทั่วถึง

๙. การปรับปรุงวัฒนธรรมในชีวิตประจำวัน คือการจัดกิจกรรม หรือการดำเนินการใน โครงการปรับปรุงที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อม เครื่องอำนวยความสะดวก และสาธารณูปโภค รวมทั้งการบริการอนามัย การเพิ่มพูนสิ่งที่ดีงาม และสิ่งที่บันเทิงใจ ในชีวิตประจำวันให้แก่ประชาชน

๑๐. การเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติคือการจัดกิจกรรมหรือการดำเนินการให้ประชาชนมีสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

๑๑. การจัดเก็บข้อมูลทางด้านวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อประโยชน์ในการศึกษา ค้นคว้า โดยจัดไว้เป็นหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

๑๑.๑ ขนบธรรมเนียมประเพณีและศาสนา

๑๑.๒ ภาษาและวรรณกรรม

๑๑.๓ ศิลปกรรมและโบราณคดี

๑๑.๔ การละเล่น ดนตรี และการพักผ่อนหย่อนใจ

๑๑.๕ ชีวิตความเป็นอยู่และวิทยาการ

<http://202.143.134.200/montiga/un5.html>

๒.๘ งานวิจัยและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

สถิต นิยมญาติ (๒๕๓๐ : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “ ปัญหาอุปสรรคของหนังตะลุง ในสังคมไทยยุคปัจจุบัน “ ผลการศึกษาพบว่า โดยเฉลี่ยหนังแต่ละคณะได้มีโอกาสแสดง ๘๘ ครั้งต่อปี และแต่ละครั้งจะได้รับค่าบริการในช่วง ๑,๐๐๐ – ๔,๐๐๐ บาท จำนวนครั้งที่ได้รับการบอกรับและรายได้มีแนวโน้มลดลง ปัญหาและข้อยุ่งยากที่หนังตะลุงเผชิญอยู่ การบอกรับหนังตะลุงลดลงไปมาก ถูกเจ้าภาพโกงค่าแสดง ถูกคนเมารบกวนขณะแสดง ถูกเจ้าภาพดูว่ากล่าวในกรณีทำผิดพลาด ขาดเงินทุนหมุนเวียน แต่เมื่อพิจารณาปัจจัยและสภาพการณ์ต่าง ๆ ยืนยันได้ว่า ภายใน ๑๐ – ๒๐ ปีนี้ หนังตะลุงจะไม่สูญหายไปจากภาคใต้

ประธาน อ่อนน้อม(๒๕๒๖: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง “บทบาทของการแสดงหนังตะลุงกับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดตรัง “ ผลการศึกษาพบว่า หนังตะลุงเกิดที่จังหวัดพัทลุง สันนิษฐานว่าหนังตะลุงเป็นที่รู้จักของคนจังหวัดตรังในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ หนังตะลุงมีบทบาทต่อการพัฒนาสังคมด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง คติพจน์ การสืบทอดวัฒนธรรมอันดีงาม และการให้ความสนุกสนานบันเทิง หนังตะลุงเป็นสื่อพื้นบ้านแขนงหนึ่งของจังหวัดตรัง ที่กำลังได้รับความนิยมาจกประชาชน ยังคงได้รับการส่งเสริมสนับสนุน การแสดงได้รับการพัฒนาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น ด้านเนื้อร้องและดนตรี แสง สี เสียง โดยการนำเอาเครื่องมือด้านเทคโนโลยีเข้าเพิ่มเติม

กวี ศิริธรรม (๒๕๒๓ : ๑๒๕) บทความเรื่อง “ดนตรีกาหลอ” ในดนตรีไทยอุดมศึกษาครั้งที่ ๒๑ กล่าวไว้ว่า “กาหลอ” เป็นวงดนตรีพื้นเมืองที่คนทางภาคใต้ตอนกลาง รู้จักกันในฐานะเป็นดนตรีเฝ้าศพ และแห่ศพ และคนภาคใต้ตอนล่างใช้บรรเลงในงานทั้งที่เป็นมงคลและอัปมงคล บัดนี้ถูกอิทธิพลสมัยใหม่ครอบงำจนเกือบจะหมดความสำคัญสำหรับคนไทยในภาคใต้

โกมล กิมทอง (๒๕๑๔ : ๒๓) บทความเรื่อง “ กาหลอ ” ในสังคมศาสตร์ปริทัศน์ กล่าวไว้ว่า “ วงกาหลอ ” เป็นวงดนตรีอย่างหนึ่ง ใช้เล่นทางภาคใต้เนื่องในงานศพเป็นสำคัญ เพราะเหตุที่ทำนองเพลงและเนื้อของเพลงที่เล่นเป็นลักษณะเศร้าสร้อย และโหยหวนจับใจชวนให้สลดสังเวช และแต่เดิมมานอกจากจะนิยมมาเล่นในงานศพแล้ว ยังนิยมใช้แห่หน้าศพเพื่อนำไปบวชด้วย แต่ทุกวันนี้แทบจะหาประเพณีการแห่หน้าศพด้วย วงกาหลอ ไม่ได้อีกแล้ว แม้ในงานศพเองก็ตาม จะมีศพที่หากาหลอไปบรรเลงก็หาดูได้ยากเสียแล้ว อย่างเก่งเจ้าภาพก็จะนำเทพกาหลอมาเปิดให้ฟัง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะตัดใจให้วงดนตรี ประเภทนี้หุดหายสูญไปเร็ววันขึ้น

ชวน เพชรแก้ว (๒๕๒๔ : ๑๘๑) บทความเรื่อง “กาหลอ” ในรายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่องพัฒนาการทางวัฒนธรรม : กรณีทักษิณ กล่าวไว้ว่า การประโคมกาหลอจะมีขึ้นเมื่อใดไม่มีใครทราบ แต่คงจะเป็นวัฒนธรรมอินเดียที่แพร่กระจายเข้ามายังแหลมมลายูแต่ครั้งโบราณกาล แต่จากตำนานที่เล่าสืบต่อกันมาพอสรุปได้ว่า กาหลอน่าจะเกิดขึ้นในสมัยพุทธกาล

ณรงค์ชัย ปิฎกักรัซต์(๒๕๒๓: ๓) บทความเรื่อง “วัฒนธรรมดนตรีกาหลอ” ในจุลสารวิชาการอันดับที่ ๕ คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา กล่าวไว้ว่า “ดนตรีกาหลอมีได้เกิดขึ้นจากสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวใต้ แต่เป็นวงดนตรีของชนชาวอินเดียเข้ามาพร้อม ๆ กับศาสนาพราหมณ์ เหตุผลที่มีความเชื่อเช่นนี้ เพราะจากการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของวัฒนธรรมดนตรีกาหลอ มีความผูกพันกับระบบความเชื่อและพิธีกรรม ซึ่งตรงกับวิถีทางของศาสนาพราหมณ์ที่ได้ชื่อว่า เป็นเจ้าแห่งพิธีกรรม

ประยุทธ์ สิทธิพันธ์(๒๕๒๔ : ๔๐๓) บทความเรื่อง “ประเพณีการเล่น กาหลอ” ในพระราชประเพณีและประเพณีชาวบ้าน กล่าวไว้ว่า ในบรรดาการเล่นของชาวปักษ์ใต้ กาหลอ นับเป็นการเล่นที่น่าสนใจ และผูกพันกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนครศรีธรรมราชมาแต่ครั้งโบราณกาล ประมาณ ๗๐ - ๘๐ ปีมาแล้ว ชาวเมืองนครศรีธรรมราช รู้จักกาหลอดีพอ ๆ กับรู้จักหนังตะลุงและมโนราห์ เพราะว่าในงานศพ งานอุปสมบท และงานขึ้นเบญจารคน้ำคนเฒ่า คนแก่ จะมีกาหลอไปเล่นเสมอ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ปัจจุบันนี้กาหลอ การเล่นที่กำลังเลือนหายไปจากความทรงจำตามกาลเวลา ยังมีเพียงบางท้องถิ่นเท่านั้น ที่ยังเล่นกันบ้าง แต่ส่วนใหญ่มีเล่นในงานศพเท่านั้น

บทที่ ๓

ระเบียบวิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยถึงการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” จังหวัดยะลา โดยผู้วิจัยได้อาศัยกระบวนการและวิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์เจาะลึกและการจัดเวทีเสวนา โดยมุ่งวิเคราะห์ถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๑.๑ ในการวิจัยครั้งนี้ ได้อาศัยกระบวนการวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการสำคัญในการเก็บข้อมูล

๓.๑.๒ กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมเวทีเสวนา คือ คณะคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ตำบลยุโป , ชาวบ้านจากชุมชน , แกนนำท้องถิ่น , แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ที่ให้ความสนใจที่จะสืบทอด จำนวน ๕๔ คน

๓.๑.๓ วิธีการเก็บข้อมูล ได้เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม – กันยายน ๒๕๕๑ โดยมีขั้นตอน การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน ๑ ครั้ง จัดเสวนากลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๑ ครั้ง และมีการจัดประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการ การสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลี” ตำบลยุโป จำนวน ๑ ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุดโดยมีรายละเอียดในการจัดเก็บดังนี้

ครั้งที่ ๑ สัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คณะคนตรีพื้นบ้าน “กาหลี” จำนวน ๓ ท่าน และผู้ประสานงาน จำนวน ๒ ท่าน

ครั้งที่ ๒ จัดเสวนารับทราบความเป็นมา , ความสำคัญของคนตรีพื้นบ้านกาหลีที่มีต่อชุมชน และรับทราบถึงปัญหาที่เป็นสาเหตุให้คนตรีพื้นบ้าน กาหลี สูญหาย ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา จำนวน ๕๔ คน โดยมาจากตัวแทนชุมชนดังนี้ ข้าราชการครู จำนวน ๒ คน , นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน ๓ คน , ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๓ คน , แกนนำชุมชน จำนวน ๔ คน , เกษตรกร จำนวน ๓๓ คน , ค้าขาย จำนวน ๑ คน , รับจ้าง จำนวน ๑ คน , ผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๔ คนและ แม่บ้าน จำนวน ๓ คน

ครั้งที่ ๓ จัดประชุมคณะกรรมการบริหารจัดการคนตรีพื้นบ้าน

“ กาหลี ” ที่ได้แต่งตั้งเพื่อขับเคลื่อน การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ให้สามารถหาแนวทาง สืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” แก่เยาวชน หรือผู้สนใจ ได้อย่างยั่งยืน มีผู้เข้าร่วมประชุม จำนวน ๑๕ คน

๓.๒ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ชาวบ้านในชุมชนตำบลยุโป จำนวน ๕๔ คน จากหลากหลายสาขาอาชีพ ที่รับรู้เรื่องความเป็นมา ของดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ตำบลยุโป และวิทยาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” จำนวน ๓ ท่าน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

- ๓.๓.๑ จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ๓.๓.๒ การสัมภาษณ์เจาะลึก
- ๓.๓.๓ การจัดเวทีเสวนา
- ๓.๓.๔ การเข้าร่วมกิจกรรมที่ทางชุมชนจัดให้มีขึ้น
- ๓.๓.๕ การสังเกต

๓.๔ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้นำมาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ตามหลักตรรกะควบคู่กับบริบท โดยอาศัยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการสำคัญในการศึกษาเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

- ๓.๔.๑ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร
- ๓.๔.๒ การศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ
 - ๑) จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
 - ๒) จากการจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายที่กำหนด

๓.๔.๓ การสังเกตทางกายภาพของผู้ให้ข้อมูล ด้านสภาพแวดล้อม ปริมาณ ผู้ที่ให้ความร่วมมือในการจัดเวทีประชาคม การเสนอความคิดเห็น การตอบข้อซักถาม และการให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการบริหารจัดการดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ”

โดยมีแผนการดำเนินงานในการจัดทำวิจัย ดังนี้

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน		ปีที่ 1 เดือนมีนาคม - กันยายน ๒๕๕๑											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
๑.	การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาและคณะทำงาน ฯ			↔									
๒.	การจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูล			↔									
๓.	การจัดเสวนากลุ่มเป้าหมายอย่างน้อย ๓ ครั้ง				↔								
๔.	จัดระบบข้อมูลจากการเสวนาเพื่อนำมาวิเคราะห์							↔					
๕.	ดำเนินการวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัย							↔					
๖.	นำผลการวิเคราะห์ไปนำเสนอตามลำดับ								↔				

บทที่ ๔

ผลการศึกษา

การศึกษา เรื่อง การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” จังหวัดยะลา ผู้ศึกษาได้ศึกษาหาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการเกี่ยวกับบริบทตำบลยุโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นตำบลที่มีคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” เหลืออยู่เพียงแห่งเดียวใน จังหวัดยะลา และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับคนตรีพื้นบ้านกาหลี ตลอดจนถึงการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ และการจัดเวทีเสวนาบุคคลที่เกี่ยวข้อง จากหลากหลายสาขาอาชีพ จึงขอเสนอข้อมูลและผลการวิเคราะห์ ดังนี้

๔.๑ ผลการศึกษาที่ได้

๔.๑.๑ จากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง

๑) บริบทตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

ในอดีตตำบลยุโปมีราษฎรที่นับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่ประมาณ ๕๐ ครัวเรือน มีต้นไม้อชนิดหนึ่งชาวบ้านเรียกว่า "ต้นคูโป" เป็นภาษามลายูท้องถิ่น ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก จึงเรียกชื่อบ้านคูโปกันเรื่อยมา ต่อมา มีชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธ ได้เข้ามาอาศัยมากขึ้น และได้เรียก "บ้านคูโป" เพี้ยนตามสำเนียงใหม่ว่า "บ้านยูโป" หรือตำบลยูโป ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า " ต้นมะไฟ "

สภาพทั่วไปของตำบล

ตำบลยูโปเป็นตำบลหนึ่งใน ๑๓ ตำบลของอำเภอเมืองยะลา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองยะลา ระยะทางห่างจากตัวอำเภอ ประมาณ ๗ กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด ๓๓.๗๗ ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ ๒๑,๑๐๖.๒๕ ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม

อาณาเขตตำบล

สภาพทางภูมิศาสตร์

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลตาเซะ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลท่าสาป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

ทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำตาปี และเขตอำเภอชะเรียง

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลลำใหม่ อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

สภาพภูมิอากาศ

ฤดูร้อนและฤดูฝน ภูมิอากาศโดยเฉลี่ย ๓๐ - ๓๕ องศา ต่ำสุดโดยเฉลี่ย ๒๐ - ๒๕ องศา

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต อบต. ๖,๓๐๑ คน และจำนวนหลังคาเรือน ๑,๒๔๔ หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลักได้แก่ การทำนา ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา ทำไร่ข้าวโพด พืชสวนครัวปราศจากสารพิษริมแม่น้ำปัตตานี (สวนผลไม้ทุเรียน มังคุด เงาะ ส้มโอ ลองกอง กล้วย) อาชีพรับราชการ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

๑. วัดยุพาราม (บ้านยูโป)
๒. วัดวาลุการาม (บ้านคลองทรายโน)
๓. วัดชมพูนุสเถิต
๔. วัดพุทธเฉลิม(วัดหัวสะพาน)
๖. บึงบาโค

เส้นทางคมนาคม การเดินทางเข้าสู่ตำบล :

ชาวตำบลยูโปสามารถเดินทางติดต่อกับอำเภอเมืองยะลาโดยทางรถยนต์ได้ ๓ ทางคือ

๑. ถนนเพชรเกษม เป็นถนนลาดยางผ่านตำบลท่าสาปถึงตำบลยูโป ระยะทาง ๗ กิโลเมตร

๒ . ถนนสายตลาดเมืองใหม่ผ่านหมู่ที่ 3 ตำบลยูโป ไปบรรจบกับถนนสายท่าสาป - ยูโป ระยะทาง ๓ กิโลเมตร

๓. ถนนสายเพชรเกษมผ่านตำบลพร่อนถึงตำบลยุโป ระยะทาง ๘

กิโลเมตร

สภาพพื้นที่และระบบสาธารณูปโภค

จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ ๗๐๐ หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๐๐ ของ
จำนวนหลังคาเรือน

ข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจของตำบล

ข้าวซ้อมมือ เป็นข้าวสารซ้อมมือที่บรรจุถุงพลาสติก ๒ ขนาด คือขนาด
ถุงละ ๑ กิโลกรัม และ ๕ กิโลกรัม เป็นข้าวกล้องที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง วิธีการผลิต คือ

๑. นำข้าวเปลือกมาตากแดดเพื่อลดความชื้น

๒. นำข้าวเปลือกที่ตากแดดได้ที่แล้วมาสี

๓. นำข้าวที่สีมาซ้อมมือ

๔. นำมาบรรจุถุงตามปริมาณที่ต้องการ

ข้าวซ้อมมือของตำบลยุโปเป็นที่ต้องการของตลาดภายในท้องถิ่นสูง
โดยเฉพาะตลาดภายในตัวจังหวัดยะลา

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของตำบลยุโป

บึง ทะเลสาบ แหล่งน้ำ เขื่อน บึงบาโด

เป็นบึงขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ ๓ บ้านบาโด ต.ยุโป ในอนาคตจะ
พัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและแหล่งท่องเที่ยวของตำบลที่ดึงดูดผู้คนมาเที่ยวมากขึ้น

สภาพทางสังคม

ด้านการศึกษา

มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งมีการสอนกิจกรรมการทำน้ายาล้างจานและทำ
สบู่เหลวไว้ใช้ในครัวเรือน และการปลูกผักสวนครัวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ฯลฯ
และยังมีศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมเกี่ยวกับ
ด้านการเกษตรทั้งหมด มีโรงเรียนประถมศึกษา ๑ แห่ง และมีที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ๑
แห่ง โดยเด็กอายุ ๖ - ๑๕ ปี ได้รับการศึกษาภาคบังคับ ๕ ปี ทุกคน และเด็กที่จบการศึกษาภาคบังคับ
๕ ปี ได้เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่าทุกคน

ด้านประเพณีและวัฒนธรรม

วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทยพุทธ เช่น ประเพณีวันสงกรานต์มีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ , งานบุญเดือนสิบซึ่งจัดให้มีขึ้นประมาณเดือนตุลาคมของทุกปี , งานวันลอยกระทง , ประเพณีการทอดกฐิน ฯลฯ ในการร่วมงานบุญดังกล่าว ชาวบ้านในชุมชนยุโรปที่เป็นชาวพุทธก็จะร่วมกันอนุรักษ์แข่งขันกีฬาพื้นบ้าน การแข่งขันการทำขนมพื้นบ้าน สำหรับผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม ก็มีประเพณีดังนี้ การถือศีลอด , วันอีดิลฟิตรี , วันอีดิลอัฎฮา ,การจัดงานวันเมาลิด และประเพณีการกวนอาซุรอฯ

ด้านกีฬา

ส่วนกีฬาพื้นบ้านที่ชาวบ้านชุมชนยุโรป นิยมเล่นหรือแข่งขันกัน ในขณะที่มีงานสารทต่าง ๆ เช่น มีการวิ่งกะลา การขี่ไม้ก้านกล้วย การแข่งขันชักกะเย่อ การปีนเสาน้ำมัน การแข่งขันชกมวย การแต่งกายเป็นเปรต ฯ โดยมีผู้เข้าร่วมแข่งขันหลายวัยด้วยกัน ตั้งแต่วัยเด็ก วัยผู้ใหญ่และวัยชรา เป็นที่สนุกสนานมาก โดยได้รับการร่วมมือ ร่วมใจจากหลาย ๆ องค์กร อาทิเช่น จาก องค์การบริหารส่วนตำบลยุโรป สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา คณะครูอาจารย์ และที่สำคัญ คือ การบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นที่จัดขึ้นในวันนั้น เป็นการบริหารจัดการด้วยตัวของชาวบ้านเอง มีการแบ่งงานกันอย่างเหมาะสม และทุกคนมีความสุขในการจัดกิจกรรมร่วมกัน

ด้านสื่อพื้นบ้าน

ในชุมชนบ้านยุโรป สื่อพื้นบ้านที่ยังคงมีอยู่ของชาวพุทธคือ การรำมโนราห์, ดึกา และ ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ซึ่งในปัจจุบัน ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลี” ดำรงอยู่ในชุมชนได้ เนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่ทุกคนในชุมชนยอมรับและเห็นถึงคุณค่าของคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” และที่สำคัญคือคณะดนตรีพื้นบ้าน “กาหลี ” ยังมีชีวิตอยู่ จึงเสมือนเป็นตัวแทน หรือสื่อความทรงจำ ที่ให้ทุกคนในชุมชน ไม่หลงลืม ดนตรีพื้นบ้านกาหลี แต่เนื่องจากคณะดนตรีคณะนี้ มีอายุมากแล้ว จึงต้องมีการส่งเสริมการอนุรักษ์โดยด่วน

ที่ผ่านมา ชาวบ้านในชุมชนตำบลยุโรป ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยเห็นความสำคัญและคุณค่าของสื่อพื้นบ้าน สำหรับสื่อพื้นบ้านนอกเหนือจากดนตรีพื้นบ้าน “กาหลี” ที่ยังคงเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวในจังหวัดยะลาแล้ว ชาวบ้านในชุมชนตำบลยุโรป ยังร่วมกันอนุรักษ์และสืบทอดสื่อพื้นบ้านอีกหลายประเภท อาทิ

เช่นการรำกลองยาว ซึ่งคณะกลองยาว ของชุมชนตำบลบ้านยูโป ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดรำกลองยาว ในงานสมโภชศาลหลักเมืองยะลา เมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา และชุมชนตำบลยูโป ยังมีการถ่ายทอดการรำโนราห์ และคณะโนราห์ดังกล่าวได้ออกแสดงการรำโนราห์บ่อยครั้งที่มีงานการแสดงในจังหวัดยะลา นอกจากนี้สื่อพื้นบ้านด้านการแสดงแล้ว ชาวบ้านชุมชนตำบลยูโป ยังได้ร่วมกันอนุรักษ์อาหารพื้นบ้านและกีฬาพื้นบ้าน เช่น ในการจัดงานวันสาทรเดือนสิบ เมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา ชาวบ้านตำบลยูโป ได้ร่วมกันจัดงานบุญ นอกจากนี้มีพิธีกรรมทางด้านพระสงฆ์แล้ว ยังจัดให้มีการประกวดการทำขนมพื้นบ้าน และการแข่งขันกีฬาพื้นบ้านขึ้น เช่น ขนมพื้นบ้านที่จัดประกวด คือ การประกวดทำขนมต้ม (ขนมต้มสามเหลี่ยมห่อด้วยใบไม้ ทางภาคใต้เรียกว่าใบกะพ้อ) ต้องมีขนาดใหญ่ สวยงามและอร่อย ซึ่งการทำขนาดใหญ่จะค่อนข้างยาก เนื่องจากต้องหาใบกะพ้อที่มีขนาดใหญ่มาห่อ และเมื่อห่อเสร็จแล้วต้องสวยงาม ไม่มีรอยย่น ตึง อ้วนสมส่วน และเมื่อนำไปต้มก็ต้องสุกพอดีถึงจะมีความอร่อยน่ารับประทาน นอกนั้นก็ยังมีขนมลา ขนมเจาะหู ขนมจู้จุน ฯ

ส่วนสื่อพื้นบ้าน ของชาวไทยมุสลิมในตำบลยูโป ไม่ปรากฏสื่อพื้นบ้านที่เป็นเครื่องดนตรีเพื่อใช้ในงานรื่นเริง

๒) ความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ”

กาหลี เป็นการละเล่นของชาวบักย์ได้อีกอย่างหนึ่ง เท่าที่พบในพัทลุงจะเป็นดนตรีที่ใช้ละเล่นหรือประโคมในงานศพ ในหนังสือพจนานุกรมของ อาจารย์เปลื้อง ณ นคร ได้ให้ความหมายของกาหลีไว้ว่า " กาหลีเป็นดนตรีชนิดหนึ่งที่ใช้สำหรับประโคมในงานศพ " แต่มีบางท่านกล่าวว่า " กาหลีเป็นงานแห่ในวันสงกรานต์ เพื่อความรื่นเริง และแสดงออกซึ่งความกตัญญูทศเวทต่อผู้บังเกิดเกล้าของตน "

อาจารย์กฤตวิทย์ ดวงสร้อยทอง เขียนเรื่อง " กาหลีดนตรีงานศพ " ในวารสาร มศว.สงขลา ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ เอาไว้ตอนหนึ่งว่า " กาหลีเป็นการละเล่นประกอบเครื่องดนตรี ซึ่งมักจะเล่นเฉพาะในงานศพ ทำนองเดียวกันกับการสวดคฤหัสถ์หรือสวดมาลัย เข้าใจว่าคณนิยมเหมือนกับการเล่นซอพื้นเมืองของภาคเหนือ ซึ่งเดิมก็เล่นเฉพาะในงานศพ การเล่นเป็นการเล่นที่สนุกสนาน และต้องมีฝีมือในการร้อง และดนตรี โดยเฉพาะปี่กาหลีเป็นพิเศษ "

ความเชื่อเรื่องกาหลี หรือตำนานกาหลีในหนังสือ " ตลุง " ของ อาจารย์สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ กล่าวเอาไว้ว่า " มีการละเล่นอีกอย่างหนึ่งที่น่าจะได้อมาจากชาวมลายู ยุคอารยธรรมฮินดูเจริณูเช่นกัน คือ การเล่น " กาหลี " ซึ่งเป็นดนตรีบรรเลงแต่เฉพาะงานศพ

เท่านั้น คำว่า " กาลอ " น่าจะมาจาก " กาล " หรือ " พระกาฬ " (สำเนียงมลายูถิ่น จะออกเสียงเป็นกาลอ) หมายถึงพระอิศวร ซึ่งเป็นเทพแห่งความตาย คู่กับเจ้าแม่กาลี ชาวภาคใต้เรียกคู่กันว่า กาลา กาลี) เครื่องดนตรีก็เป็นแบบมลายู แต่ไม่พบว่ามลายูเล่นดนตรีแบบนี้ ในยุคศาสนาอิสลาม เพราะประเพณีของอิสลาม จะไม่เก็บศพไว้จนค้างคืน ตายวันไหนรีบนำไปฝังวันนั้น " จึงอาจจะเป็นไปได้ว่า เดิมรับมาจากชวา มลายู แต่ตอนหลังเขาเลิกเล่น แต่ของไทยยังคงรักษาไว้ได้ ตำนานกาลอซึ่งเล่าโดยผู้เล่นกาลอ ๒ ท่าน คือ นายเนื่อง เย็นทั่ว ต.ห่านโพธิ์ อ.เขาสันจ.พัทลุง กับ นายเพิ่ม เย็นทั่ว ต.ควนขนุน อ.เขาสันจ.พัทลุง ในเรื่อง " กาลอดนตรีงานศพ " ของ อาจารย์กฤตวิทย์ ดวงสร้อยทอง ตามที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า " เชื่อกันว่า กาลอเป็นเสียงฆ้องกลองสวรรค์ ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อกันว่า สมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์ชีพอยู่ ณ วัดแห่งหนึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำ จากลานวัดมีบันไดทอดลงไปแม่น้ำ สำหรับพระภิกษุชำระร่างกาย มีเด็กวัด ๒ คนเป็นเด็กซุกซนมาก ชอบมาใช้บันไดทำน้ำมากกว่าคนอื่น ๆ พระอธิการวัดได้ห้ามปรามแล้ว แต่เด็กไม่เชื่อฟัง ท่านจึงนำเอา " หลาว " ไปปักไว้ แต่เด็กที่ไปเล่นที่น้ำก็ได้ถูกหลาวตำ ต่อมา พระอธิการรู้สึกร้อนจัด ได้กระโดดลงไปแม่น้ำทันที โดยลืมเรื่องหลาวที่ท่านปักเอาไว้ หลาวอันนั้นก็ตำถูกตรงหน้าอกท่าน พระภิกษุลูกวัดได้พยายามช่วยเหลือแต่ไม่สำเร็จ จึงไปทูลพระพุทธเจ้า ๆ จึงเสด็จไปตั้งพระอธิการพร้อมหลาวเหล็กขึ้นมา และเรียกประชุมสงฆ์ภายในวัดนั้น เพื่อแสดงภูมิรู้และพระธรรมวินัย เมื่อทราบถึงความรู้ความสามารถของพระภิกษุ พระพุทธองค์จึงทรงแต่งตั้งภิกษุเหล่านั้นตามความรู้ความสามารถ คือ เป็นท่านกาแก้ว ท่านการาม ท่านกาชาด และท่านกาเดิม (ตำแหน่งทั้ง ๔ เป็นตำแหน่งพระครูผู้ช่วยรักษาพระบรมธาตุทั้ง ๔ ทิศ โดยเชื่อว่า พระเจ้าศรีธรรมโศกราช ทรงเป็นผู้แต่งตั้ง เพื่อดูแลพระบรมธาตุเมืองนคร ซึ่งจะพบชื่อตำแหน่งนี้ในหัวเมืองปักษ์ใต้ที่มีพระบรมธาตุ เช่น ไชยานครศรีธรรมราช พัทลุง) และอีก ๒ รูป (ไม่ปรากฏนาม) ส่วนอีกรูปเป็นพระภิกษุที่มาทีหลังสุด เมื่อเลิกประชุมแล้ว เพื่อให้สามารถแสดงธรรมในวันทั้งเจ็ด จึงทรงให้ชื่อ ตำแหน่งว่า " กาลอ " ตามคำบอกเล่าของผู้ให้ความรู้ว่า " หลอ " หมายถึง " ขาด " หรือไม่มาประชุม เมื่อพระพุทธเจ้าทรงปรินิพพานแล้ว พระภิกษุทั้ง ๗ รูปมาประชุมพร้อมกันว่าจะจัดอะไรเป็นพุทธบูชาพระบรมศพ ท่านกาเดิมได้คิดทำปี่ขึ้นมาลาหนึ่ง ท่านการาม คิดทำโทน (ทน) ขึ้นมา ท่านกาแก้วคิดทำโทนเพิ่มขึ้นมาอีก ๑ ใบ ส่วนท่านกาชาดคิดทำฆ้องขึ้นมา แล้วใช้เครื่องดนตรีเหล่านี้ตีบรรเลงหน้าพระบรมศพของพระพุทธเจ้าและครั้งนั้นนับเป็นการบรรเลงหรือแสดงกาลอครั้งแรก

เครื่องดนตรีกาหลอ

๑. ปีกาหลอ ปีกาหลอมี ๗ รู มากกว่ารูปีโจน ๑ รู คือรูปีโจนหรือปีชวามี ๖ รู รูข้างใต้เรียกว่า " ทองรี " เวล่านำศพเคลื่อนออกจากบ้านห้ามไม่ให้มีเสียงรุตองรีออกมา
๒. โทน โทนมี่ ๒ ใบ เรียกโทนยืนกับโทนหลัก โทนยืนเป็นโทนที่ใช้ตีเป็นตัวยืนในการบรรเลง ส่วนโทนหลัก เป็นโทนที่ใช้คอยตีหลัก ตีหยอก เพื่อให้เกิดความสนุกยิ่งขึ้น
๓. หม้อง แต่เดิมมี ๒ ใบ แต่มาในระยะหลัง ๆ ใช้เพียงใบเดียว และมักเลือกหม้องที่มีเสียงก้องกังวานเสียงดังไปไกล

เพลงกาหลอ

เพลงที่คณะกาหลอใช้บรรเลงนั้นมีทั้งหมด ๑๒ เพลง คือ เพลงสร้อยทอง เพลงจุดใต้ เพลงสุริยัน เพลงกุมพล เพลงทองศรี เพลงแสงทอง เพลงนกเป็ดดำ เพลงทองท่อม เพลงตั้งซาก (สพ) เพลงยายแก่ เพลงโก๋กลม เพลงสร้อย และเพลงซัดผ้า การบรรเลงเพลงกาหลอนั้นก็เป็นไปตามความเชื่อ เช่น ตอนไหว้ครูใช้เพลงสร้อยทอง เพลงจุดใต้ เพลงสุริยัน เพลงกุมพล เวล่านำศพเคลื่อนไปที่สามสร้าง (เริงกราน - เริงตะกอน) จะบรรเลงเพลงตั้งซาก เพลงยายแก่ บรรเลงเพื่อขอไฟจากยายแก่มาจุดเผาศพ เพลงโก๋กลม (เรียกลม) บรรเลงเพื่อขอลมให้มาช่วยพัดกระพือไฟให้ติดดีขึ้น เพลงสร้อย เพลงซัดผ้า จะบรรเลงตอนซัดผ้าข้ามโลงศพขณะจุดไฟเผาศพ ตอนกลางคืนใช้เพลงทองศรี ตอนเช้าใช้เพลงนกเป็ดดำ เพลงแสงทอง บางคณะบอกว่าตั้งแต่เพลงที่ ๑ - ๑๒ จะใช้บรรเลงเฉพาะตอนนำศพไปป่าช้าเท่านั้น โอกาสอื่นจะไม่เล่นซึ่งเป็นความเชื่อของแต่ละคณะและในแต่ละท้องถิ่นมักจะแตกต่างกันออกไป

การแสดงและโรงพิธี

กาหลอจะต้องมีโรงแสดงโดยเฉพาะ และต้องสร้างตามแบบที่เชื่อถือกัน หากสร้างผิดแบบกาหลอจะไม่ยอมแสดง การปลูกสร้างโรงกาหลอ ต้องให้ประตูที่เข้าสู่โรงอยู่ทางทิศใต้ มีเสาจำนวนหกเสา มีเสาดั้ง เสาสี่เสานั้นแต่ละข้างให้ใช้ชื่อได้ แต่ส่วนกลางไม่ให้ใช้ชื่อ หลังคามุงด้วยจากหรือแขง ส่วนพื้นจะยกสูงไม่ได้ ใช้ไม้ทำเป็นหมอนทอดบนพื้น แล้วหาไม้กระดานมาปูเรียบเป็นพื้นส่วนแปะบ้านเจ้าภาพจะตรงกับแปะโรงกาหลอไม่ได้ เมื่อคณะกาหลอไปถึงจะตรวจโรงพิธี หากเรียบร้อยดีก็จะเข้าไปภายในโรงพิธี หากตรวจแล้วพบข้อผิดพลาดแม้เพียงนิดเดียว ก็จะต้องให้เจ้าภาพแก้ไขให้ถูกต้องเสียก่อน คณะกาหลอจึงจะเข้าไป การเดินเข้าโรงพิธี จะให้นายปีซึ่งถือว่าเป็นนายโรงเดินนำหน้าพาคณะเข้าไป นายปีจะเดินไปที่ห้องของตัว ส่วนผู้ตี

หม้อและนายโทน จะหยุดอยู่แค่ห้องของตัว จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือล่วงล้ำเข้าไปในห้องนายปีไม่ได้ คือ นายปีอยู่ห้องหนึ่ง ส่วนนายโทนและผู้ที่ดีหม้ออยู่รวมกันอีกห้องหนึ่ง เมื่อเข้าไปในโรงพิธีแล้ว หากยังไม่ถึงเวลา (เลยเที่ยงวัน) จะออกไปไหนมาไหนไม่ได้ (บางคณะก็ไม่เคร่งครัดนัก) แต่มีข้อห้ามว่า นอกจากหมากพลูและบุหรีแล้ว ห้ามมิให้บริโภคสิ่งใดภายนอกโรงพิธีเป็นเด็ดขาด หากจะบริโภคต้องนำเข้าไปบริโภคภายในโรงพิธีและห้ามยุ่งเกี่ยวกับผู้หญิงในทางชู้สาว เมื่อทุกอย่างเรียบร้อยแล้ว ก่อนลงมือแสดง เจ้าภาพจะต้องจัดเตรียมจัด " ที่สิบสอง " หมายถึงอาหารหวานคาว ได้แก่ ข้าว แกง เหล้า น้ำ ขนม ฯ ล ฯ จัดใส่ถ้วยใบเล็ก ๆ วางไว้ในภาชนะ (ถาด) ให้ครบ ๑๒ อย่าง เหมือนการจัดสำรับกับข้าวของไทยสมัยก่อน และที่ถ้วยทุกใบจะมีเทียนไขเล่มเล็ก ๆ ปักอยู่ อีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า " เครื่องราชย์ " มีเงิน ๑๒ บาท หมากร ๕ คำ ค้ายี่ว ๓ รี่ว ข้าวสาร เทียนไข ๑ เล่ม ทุกอย่างใส่รวมกันใน " สอบหมาก " (ลักษณะคล้ายกระสอบ แต่มีขนาดเล็ก เป็นภาชนะใส่หมากพลูของคนเฒ่าคนแก่ทางปักข์ได้เมื่อสมัยก่อน) เมื่อนายโรงได้ที่สิบสอง และเครื่องราชย์มาแล้วก็จะทำพิธีบวงสรวงครูบาอาจารย์ รำลึกถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้วลงมือแสดง เริ่มต้นด้วยเพลงไหว้ครูคือเพลงสร้อยทองและเพลงอื่นๆ

คณะดนตรีกาหลอ

มีผู้เล่นทั้งหมดในคณะ จำนวน ๕ คน ดังนี้

ผู้เป่าปี่ จำนวน ๑ คน(นายมาศ พรหมเมือง)

ผู้เล่นทนต์ จำนวน ๒ คน(นายนวม แก้วเขียวเล่นได้ทั้งทนต์และหม้อ)

ผู้เล่นหม้อ จำนวน ๒ คน (นายพงศ์ หนูลาย)

ขณะนี้คณะดนตรี “กาหลอ” คงเหลือผู้เป่าปี่ จำนวน ๑ คน ผู้เล่นทนต์ จำนวน ๑ คน ผู้เล่นหม้อ จำนวน ๑ คน ซึ่งเชื่อว่าสามารถถ่ายทอดให้ผู้ที่สืบทอดได้

วาระโอกาสในการเล่นกาหลอ

อดีตเคยเล่นในงานศพ แต่ขณะนี้ได้หยุดทำการเล่นไปเกือบ ๒๐ ปีแล้ว เนื่องจากการจัดงานศพในชุมชนยุโรป จะจัดงานศพในวัดประจำตำบล ซึ่งในช่วงเวลาดังกล่าว เจ้าอาวาสวัดยุปาราม (ยุโรป) ไม่ยินยอมให้มีการเล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” เหตุผลเนื่องจากความเชื่อที่แตกต่างกัน ระหว่างเจ้าอาวาสกับชาวบ้านในชุมชน

ข้อปฏิบัติของคณะกาหลอ

คณะกาหลอมีข้อปฏิบัติมากมาย เช่น การรับประทานอาหาร เมื่อเจ้าภาพ

จัดสำหรับข้าวมารั้งแรกก็สำหรับที่ตาม ครั้งต่อ ๆ ไปจะต้องจัดมาเท่าเดิม จะขาดไม่ได้ แต่หากจะจัดมาเพิ่มมากกว่าครั้งแรกก็จะเป็นการดียิ่งขึ้น อาหารการกินจะต้องไม่ปะปนกับใคร เจ้าภาพจะต้องแยกปรุงต่างหาก และขณะที่กำลังแสดงอยู่จะพูดทักทายกับใครภายนอกโรงหรือจะชักชวนใครให้เข้ามานั่งในโรงพิธีไม่ได้ เพราะถือว่าเหมือนกับการชักผีให้เข้ามาในโรงพิธี หรือแม้แต่จะออกจากบ้านเมื่อรับงานใครแล้ว ได้เวลาเดินทางก็จะหยิบเครื่องดนตรีของตนแล้วลงเรือนไปเลย แม่พ่อ แม่ บุตร หรือภรรยาเกิดเจ็บป่วยขึ้นมาจะกลับไปจับต้องหรือดูแลไม่ได้ ในระหว่างที่สามีไปแสดงกาหลอ ผู้เป็นภรรยาที่อยู่ข้างหลังจะทาแป้งแต่งตัวหรือคบชูไม่ได้ จะเป็นอันตรายแก่สามีอาจถึงตายได้ เมื่อสามีกลับมาบ้านตอนเลิกแสดงแล้ว ภรรยาจะต้องเป็นผู้ตักน้ำวางไว้ที่บันไดบ้านเพื่อให้สามีใช้น้ำนี้ล้างเท้า และต้องเป็นน้ำที่ภรรยาเป็นผู้ตักจริง ๆ ส่วนผู้ที่จะเป็นหัวหน้าคณะกาหลอได้ จะต้องเรียนรู้คาถาอาคม หรือพิธีการทางกาหลอให้ได้อย่างสมบูรณ์ และจะเป็นได้เมื่ออายุล่วง ๔๐ ปีแล้วเท่านั้นเท่าที่กล่าวมาจะเห็นว่า เรื่องของกาหลอมีข้อปฏิบัติและความเชื่อมากมาย เครื่องดนตรีโดยเฉพาะปี่ก็เล่นยาก ต้องเรียนรู้และยึดถือ

๔.๑.๒ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จากการสัมภาษณ์เจาะลึก

เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๑ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลาและสภาวัฒนธรรมจังหวัดยะลา พร้อมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิด้านวัฒนธรรม ได้ลงพื้นที่เพื่อหาข้อมูล คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ของตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ซึ่งขณะนี้ทราบว่า ผู้เล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ปัจจุบันผู้เล่นมีอายุมากแล้ว และมีบางคนได้เสียชีวิตไปแล้ว คณะผู้วิจัยจึงต้องเร่งเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิจัยตามกระบวนการวิจัย และเพื่อหาแนวทางในการอนุรักษ์ คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ซึ่งเป็นสื่อพื้นบ้านทรงคุณค่า ที่บรรพบุรุษได้คิดค้น เพื่อบรรเลงดนตรีให้ผู้ฟัง ได้รับฟังและรับรู้ถึงความไพเราะของเครื่องเล่นชนิดนี้

การมาเก็บข้อมูลคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ครั้งนี้ ได้รับการประสานงานและการร่วมมือเป็นอย่างดีจาก นางกฤษณา สินธุ์สอาด ซึ่งเป็นแกนนำในชุมชนบ้านยุโป และเป็นผู้นำทีมคณะคนตรีพื้นบ้านกาหลอที่มีอยู่ในขณะเวลานั้น มาพบปะเพื่อสนทนาในเบื้องต้นพลางก่อน จำนวน ๓ ท่าน คือ นายมาตร์ พรหมเมือง ตำแหน่งผู้เป่าปี่ ปัจจุบันอายุ ๗๖ ปี ส่วนนายนวม แก้วเขียว ตำแหน่ง ตีฆ้องและตีทนต์ (เล่นได้ทั้ง ๒ อย่าง) ปัจจุบัน อายุ ๗๕ ปี และนายขอม จันท์คารา ผู้ประสานงานปัจจุบัน อายุ ๗๕ ปี

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญและคณะวิจัย ได้นั่งสนทนาโดยคณะวิจัยได้ซักถามถึงความ เป็นมา พร้อมทั้งข้อสงสัยต่าง ๆ และผู้ให้ข้อมูลทั้ง ๓ ท่าน ได้ผลัดกันตอบ โดยหัวข้อในการ สัมภาษณ์เจาะลึก การสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” มีดังนี้

๑. ความเป็นมาของคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในตำบลยุโป
๒. ความต้องการสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในตำบลยุโป
๓. การหาแนวทางในการสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในตำบลยุโป

ผลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

กลุ่มคณะคนตรีพื้นบ้านกาหลอ

ความเป็นมาของคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในตำบลยุโป

การพบปะเพื่อสนทนาในเบื้องต้นได้กำหนดพบกัน ณ บ้านเลขที่ ๑๔ หมู่ที่ ๒ ตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ซึ่งเป็นบ้านไม้ยกพื้นทรงโบราณใต้ถุนสูง ตั้งอยู่ใน บริเวณสวนผลไม้ เป็นบ้านของนายมาตร์ พรหมเมือง ตำแหน่ง นายปี อาศัยอยู่กับบุตรชาย ๒ คน ซึ่งนายมาตร์ พรหมเมือง ได้นำปีที่เก็บรักษาไว้เป็นอย่างดีมาแสดงให้คณะวิจัยดู และได้ เล่าให้ฟังว่า ตั้งแต่ปีเลานี้เป็นของคุณตานายมาตร์ พรหมเมือง ชื่อ นายอินทร์ ทองแหวน เป็น คนไทยมุสลิม บ้านเดิมอยู่ตำบลลิคิล อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และได้แต่งงานกับคนไทยพุทธ ซึ่งเป็นคนยุโป จึงได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่ตำบลยุโปตั้งแต่นั้นมา สำหรับปีเลานี้ ที่อยู่กับนายมาตร์ พรหมเมือง แกนของปีทำด้วยกระดูกหน้าแข้งของคน

เครื่องคนตรีพื้นบ้านกาหลอนี้ ประกอบด้วยเครื่องคนตรีทั้งหมด ๕ ชิ้น คือ ปี ๑ เลา ทนต์ ๒ ใบ และฆ้อง ๒ ใบ ซึ่งขณะนี้เครื่องคนตรีที่ยังคงเหลืออยู่ คือ ปี ๑ เลาอยู่ใน สภาพที่ไม่ได้เป่ามาเป็นเวลานานพอสมควร ทนต์ ๒ ใบ มีแต่ตัวทนต์ซึ่งทำกับไม้ ส่วนหนังวัว ซึ่งหุ้มทนต์ ใช้สำหรับตีให้มีเสียงดังนั้น ขาดหมดทั้ง ๒ ใบ และฆ้อง คงเหลือ ๑ ใบ คือใบเล็ก ส่วนใบใหญ่ได้หายไปนานแล้ว

ในสมัยก่อนเคยเล่นกันเป็นคณะ และจะเล่นในงานศพเท่านั้น ครั้งสุดท้ายที่เล่น เป็นคณะเมื่อ ๕๐ ปีที่แล้ว มีผู้เล่นบางคนเสียชีวิตไปแล้วก็มี และเคยเข้าไปเล่นในตัวเมือง จังหวัดยะลา เพลงที่ใช้เล่นมีจำนวน ๑๐ เพลง ดังต่อไปนี้

๑. เพลงไหว้พระ ตอนที่ ๑
๒. เพลงไหว้พระ ตอนที่ ๒

๓. เพลงไหว้พระตอนที่ ๓

๔. เพลงอาบน้ำ

๕. เพลงกราบครู

๖. เพลงมะยังหลักจ้อง

๗. เพลงเดิน

๘. เพลงอีเกะชนกัน

๙. เพลงปลูกแม่ครัว

๑๐. เพลงกวางเดินดง

ครั้งสุดท้ายได้รวมตัวกันเพื่อเล่นเป็นคณะเมื่อ ๒ ปีที่แล้ว โดยรวมกันซ้อมเล่นที่บ้าน และยังเล่าต่ออีกว่าสาเหตุที่ทำให้คณะดนตรีพื้นบ้านกาหลอ ไม่ได้เล่นมาเป็นเวลานาน เนื่องจากผู้เล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” เมื่อจะเล่นในงานศพ จะต้องนั่งทางขวามือของพระภิกษุ เปรียบเสมือนเป็นการนั่งเหนือพระ (ไม่ได้นั่งเสมอพระ แต่นั่งต่ำลงมา เพียงแต่นั่งทางขวามือของพระ) ซึ่งพระ(เจ้าอาวาสวัดยุพาราม(ยุโป)) ไม่ยอมให้นั่งทางขวามือของพระ หรือในขณะที่นำศพไปเผา คณะกาหลอก็ต้องเดินนำหน้า พระภิกษุ เนื่องจากมีความเชื่อว่า ในสมัยก่อนเมื่อครั้งพุทธกาล ผู้เล่นดนตรีพื้นบ้านกาหลอ จะเดินนำหน้าพระศรีอาน (พระพุทธเจ้า) เมื่อไม่ได้ถือปฏิบัติตามความเชื่อ ซึ่งคณะกาหลอได้รับการสั่งสอนมา คณะดนตรีพื้นบ้านกาหลอ จึงไม่มีโอกาสได้เล่นในงานศพอีกเลย

ด้านความต้องการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในตำบลยุโป

สำหรับความประสงค์ที่จะสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในเบื้องต้น ที่ไม่สามารถสืบทอดได้ เนื่องจากบุตรหลานของผู้เล่นแต่ละคน ไม่มีความต้องการ และไม่มีความพร้อมที่จะสืบทอด เนื่องจากสาเหตุหลายปัจจัย และการเล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ไม่สามารถเล่นหรือแสดงโชว์ในงานทั่ว ๆ ไปได้ เนื่องจากมีความเชื่อว่า ดนตรีชนิดนี้เป็นดนตรีที่ใช้เล่นในงานอวมงคลเท่านั้น และผู้เล่นจะต้องมีเวทมนต์ป้องกันตัว เพราะมีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภูมิจีปิศาจ แต่ทุกคนมีความประสงค์ที่จะสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ให้อยู่คู่กับตำบลยุโปตลอดไป

ด้านการหาแนวทางในการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในตำบลยุโรป

สำหรับแนวทางการสืบทอดดนตรีพื้นบ้านกาหลอ คณะดนตรีพื้นบ้านทั้งสามท่านได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันว่า เห็นควรกำหนดให้มีจัดเวทีเสวนา เพื่อสอบถามความคิดเห็นและระดมความคิดเห็นในการหาแนวทางการสืบทอดดนตรีพื้นบ้านกาหลอ โดยจะต้องระดมความคิดเห็นจากผู้ที่อยู่ในชุมชน กำหนดให้เป็นตัวแทนของชาวบ้าน จำนวน ๕๐ คน จึงได้กำหนดจัดเวทีเสวนาขึ้นในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑

๔.๑.๓ การจัดเวทีเสวนา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยุโรป ตำบลยุโรป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑

กำหนดจัดเวทีเสวนา โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา ร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดยะลา มีหนังสือเชิญชาวบ้าน ข้าราชการ ผู้นำท้องถิ่น และชาวบ้านจากชุมชนหลายสาขาอาชีพ มาร่วมเวทีเสวนา กำหนดจัดขึ้นในวันพุธที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยุโรป ครั้งแรกกำหนดเวลา ๐๙.๓๐ น. ภายหลังให้เปลี่ยนเป็นเวลา ๑๓.๓๐ น. เนื่องจากทางชุมชนแจ้งว่าในช่วงเช้า ส่วนใหญ่ชาวบ้านที่นี่เป็นชาวสวนยางพาราต้องลุกขึ้นกรีดยางในตอนเช้ามีด และกว่าจะเสร็จภารกิจการทำยางพารา ก็สายมากแล้วจึงขอเลื่อนการประชุมเสวนาไปเป็นเวลา ๑๓.๓๐ น.

การจัดเวทีเสวนาครั้งนี้ ได้เชิญอาจารย์บุญฤทธิ์ ไชยชนะ จากมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา เป็นวิทยากรกระบวนการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถในการจัดเวทีเสวนา และมีทักษะประสบการณ์ การทำวิจัยแบบมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชน การจัดเวทีเสวนาในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยซึ่งเป็นนักวิชาการวัฒนธรรม สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา ได้เข้าร่วมจัดทำเวทีประชาคมจำนวน ๖ คน โดยมอบหมายความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

๑. นางปิยนุช ศรีสุข นักวิชาการวัฒนธรรม ๘ ว เป็นหัวหน้าทีมคณะวิจัย ทำหน้าที่ประสานงานและผู้ช่วยวิทยากรกระบวนการ
๒. นายเสรี วาจาเพชร นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว รับผิดชอบที่ เป็นผู้จัดและสรุปข้อคิดเห็นต่าง ๆ ลงในกระดาษชาร์ทบนกระดานดำ หน้าห้องประชุม
๓. นางสุพิศ บุญสืบ นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว รับผิดชอบที่ เป็นผู้จัดบันทึกในสมุดบันทึก เพื่อให้สามารถจัดเก็บรายละเอียดได้เพิ่มขึ้น

๔. นางรสริน ชื้อเร้าะ นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖ รับหน้าที่เป็นผู้ดูแล สอบถาม และสังเกตพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมประชุม
๕. นางสาวปัทติกัญจน์ บรรดาศักดิ์ นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖ รับหน้าที่เป็นผู้บันทึกเสียงในเครื่องบันทึกเสียง
๖. นางสาวนงมา มนุษยพันธ์ นักวิชาการเงินและบัญชี ๖ ๖ รับหน้าที่เป็นผู้บันทึกภาพนิ่ง ด้วยกล้องดิจิทัล

โดยมีนางกฤษณา สิ้นธุ์สะอาด ซึ่งเป็นแกนนำชุมชน เป็นผู้คอยช่วยเหลือในด้านการแนะนำผู้ที่เข้าร่วมเวทีเสวนา เป็นใคร มีตำแหน่งอะไรบ้างในชุมชน และผู้ใดน่าจะ สามารถตอบคำถาม ประเภทไหนได้

กลุ่มเป้าหมายที่เชิญเข้าร่วมจัดทำเวทีประชาคม จำนวน ๕๐ คน มีผู้เข้าร่วม เวทีประชาคม ทั้งสิ้น ๕๔ คน ซึ่งได้รับการบอกเล่า จากแกนนำชุมชน นางกฤษณา สิ้นธุ์สะอาด ผู้ประสานงานว่า การประชุมในครั้งนี้ มีชาวบ้านออกมาร่วมประชุมมากกว่าทุกครั้ง

การเปิดเวทีเสวนาได้เริ่มขึ้น เมื่อเวลา ๑๓.๓๐ น. วิทยากรกระบวนการได้เรียนเชิญให้ทุกคนแนะนำตัวเองและเสนอความคิดเห็นร่วมกันโดยให้ถือว่าคนตรีพื้นบ้าน“ กะหลอ ” นี้ เป็นคนตรีพื้นบ้านของทุกคนในชุมชน ซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมอย่างแท้จริง ผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนาในครั้งนี้เป็นชาวบ้านในชุมชนจากหลากหลายสาขาอาชีพ จำนวน ๕๔ คน ประกอบด้วย

๑. ข้าราชการครู	จำนวน ๒ คน
๒. นักการเมืองท้องถิ่น	จำนวน ๓ คน
๓. ประชาชนชาวบ้าน	จำนวน ๓ คน
๔. แกนนำชุมชน	จำนวน ๔ คน
๕. เกษตรกร	จำนวน ๓๓ คน
๖. ค้าขาย	จำนวน ๑ คน
๗. รับจ้าง	จำนวน ๑ คน
๘. ผู้นำท้องถิ่น	จำนวน ๔ คน
๙. แม่บ้าน	จำนวน ๓ คน

นายบุญลธิธิ์ ไชยชนะ วิทยาการกระบวนการ ได้เริ่มต้นพูดคุยกับชาวบ้านอย่างเป็นกันเอง โดยบอกถึงวัตถุประสงค์ที่มาพบปะกับพี่น้องชาวตำบลยุโปในวันนี้ มีรายละเอียดดังนี้คือ

๑. ให้ทุกคนร่วมกันแสดงความคิดเห็น ความเป็นมา และบทบาทของดนตรีพื้นบ้าน กาหลอ ที่มีต่อชุมชน เมื่อครั้งอดีตที่ผ่านมา

๒. ให้แสดงความคิดเห็นว่า ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ตำบลยุโป ควรจะอนุรักษ์ต่อไปหรือไม่

๓. ร่วมกันหาแนวทางในการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ให้คงอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป

โดยวิทยาการกระบวนการได้เรียนเชิญคณะผู้เล่นดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ซึ่งมีด้วยกัน จำนวน ๓ ท่าน นั่งหน้าห้องของการจัดเวทีเสวนา คือ

๑. นายมาตร พรหมเมือง อายุ ๗๖ ปี ตำแหน่ง เป่าปี่

๒. นายนวม แก้วเขียว อายุ ๗๕ ปี ตำแหน่ง ตีทนต์ และตีฆ้อง

๓. นายพงศ์ หนูลาย อายุ ๖๒ ปี ตำแหน่งตีฆ้อง

วิทยาการกระบวนการ ได้ดำเนินการจัดทำเวทีเสวนาตามกระบวนการ ขั้นตอน โดยได้รับฟังการแสดงความคิดเห็น จากผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา ซึ่งมีผลสรุปดังนี้

ผลจากการจัดเวทีเสวนา ด้านการรับรู้ที่ทุกคนในชุมชนมีต่อดนตรีพื้นบ้าน กาหลอ ทั้งความเป็นมา และบทบาทที่มีต่อชุมชนเมื่อครั้งอดีตที่ผ่านมา

ผู้เข้าร่วมเวทีเสวนา ได้ช่วยกันเล่าถึง ความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ตำบลยุโปเท่าที่พอจำได้ เมื่อครั้งสมัยที่ยังเป็นเด็กอยู่ เพราะดนตรีพื้นบ้าน กาหลอ ไม่ได้เล่นมาเป็นเวลานานมาแล้ว และที่ได้รับรู้ โดยญาติผู้ใหญ่เล่าต่อ ๆ กันมา ความว่า กาหลอ เป็นดนตรีพื้นบ้านชนิดหนึ่ง ซึ่งเชื่อว่าดนตรีชนิดนี้ เป็นดนตรีประกอบพิธีกรรม โดยธรรมชาติของมนุษย์ มีความกลัว มีความเชื่อ และมีความหวัง เสียงจึงถูกสร้างขึ้น เพื่อขจัดความกลัว สร้างขึ้นเพื่อบูชาความเชื่อ เสียงเหล่านั้นกลายเป็นดนตรีในศาสนา เป็นดนตรีประกอบพิธีกรรมและความเชื่อ โดยคนภาคใต้ส่วนใหญ่เชื่อเรื่องภูตผีปีศาจ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ครูหมอ และอำนาจเร้นลับอื่น ๆ ว่ามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต ชาวบ้านจึงรู้สึกว่าตนเองเกี่ยวข้องกับสิ่งเร้นลับ แต่ตนเองไม่สามารถติดต่อกับสิ่งดังกล่าวได้โดยตรง ต้องอาศัยสื่อวิญญาณช่วยเหลือ ช่วยบนบาน บวงสรวง การบวงสรวงส่วนใหญ่ก็ใช้ดนตรีและการละเล่นพื้นบ้าน

โดยนายมาตร์ พรหมเมือง ผู้เล่นดนตรีพื้นบ้าน กาหลอ ตำแหน่ง เป่าปี่ เป็นผู้เล่าให้ฟังว่า ตามที่ตนเองได้รับการสั่งสอนในการเป่าปี่กาหลอมาจากคุณตาอินทร์ ทองแหวน ยังได้รับการบอกเล่าให้ฟังถึงรายละเอียดในการที่มีผู้รับกาหลอไปบรรเลงในงานศพ เจ้าภาพที่จะรับ กาหลอ ต้องเตรียมหมาก ๑ คำ หรือ ๓ คำ ไปยังบ้านของผู้เป่าปี่กาหลอ ถ้ากาหลอรับไป ประโคมก็จะรับหมากจากผู้ไปบอก ขึ้นตั้งบนหิ้ง ครุหมอกาหลอ เป็นการบูชาครูและบอกกล่าวให้ทราบ แล้วนำวันที่ไปประโคมให้แน่นอน จากนั้นเจ้าภาพต้องเตรียมเงินค่าเบิกปากปี ๓ บาท ค่าขึ้นครู ๕ บาท และค่าราดขวัญข้าวตามแต่ตกลงกัน เพื่อมอบให้แก่คณะกาหลอ ในวันที่เดินทางไปถึงบ้านที่กาหลอไปประโคม และยังได้เล่าต่อถึงการปลูกสร้างโรงกาหลอ โดยในการบอกเล่านั้น ทุกคนได้ตั้งใจฟังมาก เนื่องจาก สิ่งที่ผ่านมา หรือกำลังจะเล่า ไม่สามารถหา คู่ได้ในสมัยปัจจุบันนี้ โดยเล่าว่า เมื่อว่าจ้างกาหลอไปประโคมแล้ว เจ้าภาพต้องสร้างโรงพิธีให้กาหลอเข้าพักเพื่อทำการประโคม โรงกาหลอเรียกว่า โรงฆ้อง โรงฆ้องที่สร้างควรให้ส่วนยาวของโรงพุ่งจากทิศตะวันออกไปยังทิศตะวันตกเสมอ ห้ามปลูกขวางตะวัน ขนาดของโรงกว้าง ๕ สอก ยาว ๗ สอก หลังคาเป็นรูปหน้าจั่ว หันหน้าโรงไปทางทิศตะวันตกเช่นเดียวกับศรีษะของศพ หลังคามุงด้วยจากหรือแฉง ฝาโรงใช้จากหรือไอบมะพร้าวกั้นก็ได้ พื้นโรงสูงประมาณ ๑ ฟุต

หลังจากนั้นนายนวม แก้วเขียว ผู้เล่นดนตรีพื้นบ้านกาหลอ ตำแหน่ง ดีทนต์ ซึ่งเป็นเพียงบุคคลเดียวที่เคยเล่นเป็นคณะมาหลายครั้ง แต่นานมาแล้ว สมัยเมื่อตนอายุ ๒๕ ปี ซึ่งปัจจุบันอายุ ๗๕ ปี ได้เล่าต่อถึงเครื่องประกอบพิธีกรรม ที่กาหลอต้องใช้และขาดไม่ได้มีดังต่อไปนี้

๑. เสื่อปูโรงพิธี ใช้ปูเพื่อให้ผู้ประโคมกาหลอนั่ง ส่วนหนึ่งใช้หมอนวางทับ มีผ้าขาวปูทับหมอน เพื่อให้เป็นที่ครุ เมื่อคณะกาหลอทำพิธีเข้าโรงแล้ว จะต้องวางปี่กาหลอพิงหมอนตรงที่ครุ

๒. ที่ ๑๒ หมายถึง ถาดใส่อาหาร ๑๒ อย่าง บางคนเรียกว่าข้าว ๑๒ เพราะในถาดอาหารนั้นมีถ้วยเล็ก ๆ สำหรับใส่อาหาร ๑๒ ใบ อาหารมีทั้งอาหารคาวหวาน ที่ ๑๒ ต้องจัด ๒ ครั้ง คือตอนเข้าโรงและลาโรง

๓. ไก่ต้ม ๑ ตัวและมะพร้าวอ่อน ๑ ลูก

๔. แป้งจันทน์ น้ำมันหอม

๕. พานใส่ดอกไม้ รูป เทียน ๓ เล่ม หมาก ๕ คำ ด้ายขาว ๑ รั้ว เงินเบิกปากปี ๓ บาท

๖. เหล้าขาว ๑ ขวด

๗. ผ้าขาวจึงเพดาน เพื่อจึงเพดานตรงที่ครู ในผ้าขาวจึงเพดานใส่หมาก ๕ คำ พร้อมดอกไม้รูปเทียน

ผู้เล่นกาหลอที่เข้าประโคมในโรงพิธีนั้นมี ๕ คน เป็นคนเป่าปี ๑ คน ตีกลองทนค์ ๒ คน ตีฆ้อง ๒ คน

เมื่อถึงเวลาจะไปประโคมกาหลอ คณะกาหลอนำเครื่องดนตรีลงจากเรือนไปทันที หากมีใครเจ็บไข้ หรือเกิดอะไรขึ้น จะกลับไปจับต้องดูแลไม่ได้ ก่อนออกจากเขตบ้านต้องทำพิธี “ กันเรือน ” และ “ กันตัว ” โดยเดินเวียนขวารอบบ้าน ๓ รอบ พร้อมกับบริกรรมคาถาป้องกันเสนียดจัญไรไปด้วย จากนั้นตรวจว่ามีกิ่งไม้ใบไม้พาดหลังคาบ้านอยู่หรือไม่ ถ้ามีควรต้องดึงหรือฟันออกให้หมด ต่อจากนั้น คณะกาหลอ ออกเดินทางไปยังบ้านเจ้าภาพโดยไม่แวะเวียนที่ใด

ครั้นพอถึงบ้านเจ้าภาพก็ต้องตรวจดูโรงที่ปลูกสร้างว่าเรียบร้อยหรือไม่ ถ้าไม่ถูกต้อง กาหลอจะไม่ยอมเข้าโรง จนกว่าทำการแก้ไขให้ถูกต้อง ส่วนเจ้าภาพนั้นจัดเตรียมเครื่องบูชาครูให้แก่คณะกาหลอ เมื่อถึงเวลา “ นกขุมรัง ” คือเวลาที่พระอาทิตย์กำลังจะลับขอบฟ้า นกกากำลังบินกลับรัง คณะกาหลอจะทำพิธีเข้าโรง โดยบริกรรมคาถากันโรง และกันตัว มีการประพรมน้ำมนต์ที่บ้านเจ้าภาพ โรงพิธี รวมทั้งคณะกาหลอทุกคน เพื่อขับไล่ภูตผี ปีศาจ ตลอดจนเสนียดจัญไรทั้งปวง

ต่อจากนั้น หัวหน้าคณะกาหลอ (ผู้เป่าปี) ก็หยิบหมาก ๑ คำ เทียน ๑ เล่ม พร้อมกับนำปีกาหลอ กลองทนค์ ฆ้องมาตั้งรวมกันกลางดินหน้าโรงพิธี แล้วนั่งยอง ๆ ทำพิธีรำลึกถึงพระภูมิเจ้าที่ นางธรณี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายเพื่อขอที่ตั้งโรงพิธีและอย่าให้มีอันตรายใด ๆ บังเกิดแก่เจ้าของบ้าน เมื่อทำพิธีขอที่ตั้งโรงเสร็จแล้ว หัวหน้าคณะกาหลอลุกขึ้น ยืน ยื่นมือเข้าไปทาบที่ประตูโรง ทำบริกรรมคาถาป้องกันและปิดโรงเพื่อป้องกันเสนียดจัญไรอีกครั้งหนึ่ง ต่อจากนั้นหัวหน้าคณะกาหลอกลงกลองทนค์เข้าโรงพิธีแล้วถือปีเข้าโรงฆ้อง โดยมีผู้ตีทนค์และผู้ตีฆ้องเดินตามเข้าไปด้วย หัวหน้าวงกาหลอจะตั้งปีไว้บน “ ที่ครู ”

เมื่อคณะกาหลอเข้าโรง หัวหน้าวงกาหลอจึงเรียกเอาเครื่องประกอบพิธีที่ให้เจ้าภาพจัดเตรียมไว้ พร้อมกับเริ่มทำพิธีไหว้ครู โดยตั้งนม ๓ จบ และทำพิธีชุมนุมเทวดา

อัญเชิญครูกาหลอ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ต่อจากนั้นสรรเสริญคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ พระรัตนตรัย และถวายของเช่นครุหมอกาหลอ

ต่อจากนั้น นายขอม จันทรังคารา ตำแหน่ง ปราชญ์ชาวบ้าน ปัจจุบันอายุ ๓๕ ปี ซึ่งในอดีตเมื่อครั้งที่คณะกาหลอ ยังบรรเลงอยู่ในตำบลลุมพินีนั้น นายขอม จันทรังคารา ก็เป็นผู้หนึ่งที่รู้ถึงประวัติความเป็นมา และความเชื่อของคนตรีพื้นบ้านกาหลอมากพอสมควร จึงขอเล่าต่อว่า ขณะที่ หัวหน้าวงกาหลอเริ่มทำพิธี “เบิกปากปี” โดยนำปีกาหลอมาหงายด้ามปากปีขึ้น ใช้เหล้าเทลงในปากปี ใช้เทียนไข ๑ เล่ม จุดไฟ หมาก ๑ คำ เงิน ๓ บาทตั้งประกอบพิธี พร้อมกับบริกรรมคาถาไปด้วย เมื่อบริกรรมคาถาจบลง หัวหน้าคณะกาหลอจึงตั้งปีบน “ที่ครู” ให้ปากปีหันเข้าหาตัว แล้วหยิบแม่ทนต์ซึ่งอยู่ทางซ้ายมือมาเขียนยันต์ที่หน้าทนต์ด้านโต พร้อมกับบริกรรมคาถาประกอบไปด้วย ขณะบริกรรมคาถาใช้มือลูบหน้ากลองทนต์ ใช้ไม้ตีที่เป็นแม่ทนต์ ๓ ครั้ง เรียกว่า ตีกลองหัวน หรือตีกลองสวรรค์นั่นเอง พร้อม ๆ กันนั่นเอง พร้อม ๆ กันนั้นผู้ประโคมดนตรีคนอื่น ๆ ก็ลั่นฆ้องและตีทนต์อีกใบหนึ่ง คนละ ๓ ครั้งด้วย การลั่นฆ้องและตีทนต์ในตอนนี้ก็เพื่อให้เทวดารับรู้ว่าเริ่มพิธี “กุมศพ” ต่อจากนั้นก็เป็นการประโคมดนตรีกาหลอเพื่อกุมศพ

นายพงศ์ หนูลาย ผู้เล่นดนตรีพื้นบ้านกาหลอ ตำแหน่ง ตีฆ้อง ขอเสริมเท่าที่ตนเองมีความรู้ และรับทราบมาว่า เมื่อคณะกาหลอเข้าไปอยู่ในโรงพิธีแล้ว จะออกไปไหนไม่ได้ จนถึงเวลาเลยเที่ยงวันของวันรุ่งขึ้นจึงจะออกมาได้ อาหารการกินต้องไม่ปะปนกับใคร รับของจากมือผู้หญิงไม่ได้เด็ดขาด ชักชวนใครเข้าไปนั่งในโรงพิธีไม่ได้เพราะถือว่าเป็นการนำเอาเสนียดจัญไร เข้าโรงพิธี

จากที่ทุกคนได้เล่าเรื่องราวของคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ซึ่งมีรูปแบบที่มีการบรรเลง แฝงไปด้วยพิธีกรรมทุกขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ติดต่อวงกาหลอไปบรรเลง จนกระทั่งเสร็จพิธีเผาศพ ล้วนเป็นความเชื่อ

นายนิรันดร์ เพชรแท้ นายกองจัดการบริหารส่วนตำบลลุมพินี เป็นผู้หนึ่งที่เคยได้รับรู้ เรื่องคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จาก คุณตา คุณยาย เล่าให้ฟัง และได้ศึกษาด้วยตนเองจากตำรา มาบ้าง จึงได้ขอเล่าเท่าที่ตนเองได้รับรู้มาว่า

ในความเชื่อของมนุษย์ สามารถแบ่งออกเป็นกว้าง ๆ ได้เป็น ๒ ประการคือ

๑. ความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ

ได้แก่ ความเชื่อในภูตผีวิญญูต่าง ๆ ความเชื่อดังกล่าวเป็นวิธีการหรือความ

พยายามที่มนุษย์ใช้อธิบายโลกรอบ ๆ ตัวเอง ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะในเรื่องที่ไม่รู้ และอธิบายกันด้วยเหตุผลทางไสยศาสตร์เพราะยังขาดความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้นว่า ฝนตกเพราะนาคไต่หน้า หรือมีเทวดาเป็นผู้บันดาล ไฟแลบก็ว่าเกิดแสงจากนางเมขลาแล้ว ไฟผ่าก็เชื่อว่าเป็นเพราะรามสูรขว้างขวาน เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็คิดว่าเกิดจากความโกรธไม่พอใจของเทพเจ้า หรือภูตผีปีศาจ หรือเกิดความคิดว่าต้องมีสิ่งใด สิ่งหนึ่งอยู่เบื้องหลังบังคับให้เป็นไป อำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ จึงสามารถให้ทั้งผลดีและผลร้ายต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ได้ ความเชื่อนี้จึงเป็นพื้นฐานให้เกิดการกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นพิธีกรรม

ความเชื่อในเรื่องลึกลับเหนือธรรมชาตินี้ยังแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑) ความเชื่อที่อยู่ในรูปของศาสนา

๒) ความเชื่อที่เป็นไสยศาสตร์

๒. ความเชื่อในธรรมชาติ

ความเชื่อในธรรมชาติ ถือเป็นระบบความเชื่ออย่างหนึ่งที่มีพื้นฐานทางความคิดหรือสมมุติฐานที่ว่า จักรวาลของเรามีระบบการทำงาน มีการเคลื่อนไหวไปตามระบบของธรรมชาติมากกว่าเกิดจากพลัง หรือการควบคุมของอำนาจเหนือธรรมชาติอื่นใด โดยอธิบายได้จากผลการศึกษา ทดลอง และความผิดพลาดที่มนุษย์ได้พยายามศึกษา ทำความเข้าใจด้วยกัน การเรียกว่าเป็นวิทยาศาสตร์ วิธีการนี้มีกระบวนการสำคัญที่ขึ้นอยู่กับ การหาข้อเท็จจริง การหาผลสรุปเพื่อหาข้ออธิบาย และคาดคะเนเหตุการณ์หรือสิ่งที่ไม่รู้ทั้งหลาย

จากความเชื่อทั้ง ๒ ประการ กาลกลายเป็นคนตรีที่แฝงไปด้วยความเชื่อและพิธีกรรมที่ซับซ้อน ความเชื่อที่มีต่อคนตรีกาลกลายเป็นความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ ซึ่งภาคใดมีความเชื่อว่า คนเราเมื่อตายไปแล้ววิญญาณจะกลับไปสู่สรวงสวรรค์ ถ้าบุคคลที่ตายไปเป็นบุคคลที่เคารพรัก ทุกคนต้องการให้ดวงวิญญาณนั้นไปสู่ความสงบสุข ดังนั้นกาลจึงเข้ามามีบทบาทเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างดวงวิญญาณกับสวรรค์โดยใช้เสียงปี่เป็นสื่อในการนำพาวิญญาณไปสู่สวรรค์

สำหรับบทบาทที่คนตรีพื้นบ้านกาลมีต่อชุมชน สรุปจากการจัดเวทีเสวนาได้ดังต่อไปนี้

ด้านการพัฒนาสังคม ถือได้ว่าคนตรีพื้นบ้าน กาล เป็นส่วนหนึ่งที่สร้างสังคมให้เกิดความรัก ความผูกพัน และความสามัคคี เพราะขณะที่ชุมชนนั้นมีพื้นฐานของความเชื่อ

เหมือนกัน เป็นความเชื่อความผูกพันกับหลักศาสนา เสมือนเป็นความต้องการทางจิตใจ คือ มีความปรารถนาให้วิญญาณของคนที่เราเคารพรักไปสู่สุคติ เพราะเชื่อว่า คนตริกาหลอเป็นเครื่องส่งวิญญาณไปสู่สรวงสวรรค์ ความเชื่อที่เหมือนกัน จะทำให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจต่อกัน แต่ปัจจุบันความนิยมต่อกาหลอลดน้อยลง สาเหตุหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลง และการผสมผสานของวัฒนธรรมที่หลากหลาย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลให้ขาดการส่งเสริมสนับสนุน ความเชื่อที่บรรพบุรุษสืบทอดกันมายาวนาน บางครั้งคนสมัยใหม่ มองความเชื่อว่าเป็นเรื่องงมงาย จึงมองไม่เห็นคุณค่าในสิ่งเหล่านั้น ซึ่งถือเป็นความชาญฉลาดหรือกุศโลบายของผู้ใหญ่ในอดีต ที่จะสร้างความรัก ความผูกพัน และความสามัคคีในชุมชน เมื่อสิ่งเหล่านี้ไม่มีสิ่งที่เห็นในปัจจุบันก็คือ ความเห็นแก่ตัว แข่งแย่งชิงดี ชิงเด่น ต่างคนต่างอยู่ ทำให้สังคมเสื่อมถอยลงในที่สุด จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรที่รับผิดชอบต่อชุมชน หรือองค์กรที่ให้การส่งเสริมสนับสนุน อนุรักษ์และสืบทอด สิ่งดีงามที่มีคุณค่าที่กำลังจะสูญหาย ให้กลับคืนมาสู่ชุมชนอีกครั้ง

ผลจากการจัดเวทีเสวนา ด้านการแสดงความคิดเห็นว่า คนตริพื้นบ้าน “กาหลอ” ตำบลยุโป ควรจะอนุรักษ์ต่อไปหรือไม่

นางกฤษณา สิ้นธุ์สะอาด แกนนำชุมชน ขอแสดงความคิดเห็นเป็นคนแรกว่า สมควรจะอนุรักษ์ คนตริพื้นบ้าน “กาหลอ” เป็นอย่างยิ่ง โดยพูดเสริมว่า หากจะมีการรื้อฟื้นขึ้นใหม่ก็สามารถทำได้ เนื่องจากขณะนี้ คณะคนตริ กาหลอ ผู้ที่เล่นในตำแหน่งเป่าปี่ ตีกลอง ทนต์ ตีฆ้อง ยังมีชีวิตอยู่ แม้ว่าอุปกรณ์คนตริบางชิ้นจะชำรุดแล้วก็ตาม ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชน ได้รู้จัก และร่วมกันอนุรักษ์

นายพิน สุพงษ์ พูดเสริมถึงปัญหา อุปสรรคที่ผ่านมา คือเจ้าอาวาสวัดยุปาราม (ยุโป) ไม่อนุญาตให้เล่นในวัด เนื่องจากคนตริพื้นบ้าน กาหลอนี้ต้องนั่งเหนือพระ(ขวามือของพระ) จึงไม่เคยได้เล่นในวัดอีกเลย เพราะวงกาหลอก็ไม่ยอมเล่นหากไม่ได้ปฏิบัติตามที่ตนเองได้รับการสั่งสอนมา คนตริพื้นบ้าน “กาหลอ” เป็นคนตริพื้นบ้านของภาคใต้ ภาคอื่นไม่มีจึงเห็นควรอนุรักษ์ไว้ และคอยหาวิธีการในการเล่นคนตริกาหลอ ในงานศพ เมื่อได้ฟื้นฟูคนตริพื้นบ้านกาหลอ ได้ในระดับหนึ่งแล้ว

นางนวรรณ์ แก้วเขียว อาจารย์โรงเรียนบ้านยุโป เป็นผู้หนึ่งซึ่งไม่เคยเห็นการเล่นคนตริพื้นบ้าน “กาหลอ” ได้ยินแต่ชื่อ และรู้ว่าเป็นคนตริที่ใช้เล่นเฉพาะในงานศพเท่านั้น ตนเองเป็นคนสนใจงานด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม จึงเห็นว่าควรจะให้มีการอนุรักษ์ไว้

โดยมีหลายคนในการจัดเวทีเสวนา ได้ออกความคิดเห็นเพิ่มเติมว่า หากชุมชนเห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม ก็สมควรจะอนุรักษ์ไว้เช่นกัน

นายประพันธ์ สุวรรณธำรง ได้ลุกขึ้นเพื่อขอแสดงความคิดเห็น และเล่าว่าเคยเห็นมาแล้ว ๓ ครั้ง เมื่อครั้งที่คุณทวด คุณตา คุณยาย เสียชีวิต หากมีการสืบทอด ก็คงต้องติดต่อกับคณะอื่นที่ยังเล่นอยู่ และสมควรอนุรักษ์ไว้ เนื่องจากเป็นของเก่าแก่ ตั้งแต่จำความได้ เมื่ออยู่ที่ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา วัดกับป่าช้า(ที่เผาศพ) อยู่ใกล้กัน เมื่อแห่ศพไปป่าช้าก็จะมีการเป่าปี่กาหลอ นำขบวนศพ ซึ่งจะได้ยินอยู่เสมอ ๆ ในวัดก็มีการบรรเลงดนตรีกาหลอ เช่นกัน ทุกครั้งที่ได้ยินเสียงปี่กาหลอ จะรู้สึกเศร้าอย่างบอกไม่ถูก ถือว่าเป็นดนตรีพื้นบ้านที่สร้างความผูกพันทางใจเป็นอย่างยิ่ง

ผลจากการจัดเวทีเสวนา ด้านการหาแนวทางในการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในตำบลลุมพินี

นางพินยา แก้วเขียว ขอแสดงความคิดเห็นว่า ในขั้นแรกน่าจะจัดหาอุปกรณ์ทั้งหมดก่อน และขอความอนุเคราะห์ผู้สูงอายุ (คณะดนตรีพื้นบ้านกาหลอ) ให้สอนแก่เด็ก หากเด็กที่ชอบทางด้านนี้ โดยให้มีการสอนอย่างจริงจัง แต่สิ่งที่กังวลอยู่ก็คือ ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จะไม่มีตัวโน้ต ต้องอาศัยความจริง การสอนเด็กจึงเป็นเรื่องค่อนข้างยาก การสอนจังหวะ การตี การเป่า เสียงจะมี ๒ เสียง คือ สูงกับต่ำ หากเด็กมีความตั้งใจซ้อมก็จะไม่ยากนัก จะเริ่มต้นกันอย่างไรดี

นางกฤษณา สิ้นธุ์สะอาด พุดเสริมถึง เครื่องดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ที่ประกอบด้วย ปี่ ๑ เล้า ฆ้อง ๒ ตัว ทนต ๒ ลูก จะต้องทำการซ่อมแซม หรือจัดหาให้มีเครื่องดนตรีครบถ้วน เพื่อจะได้ดำเนินการในขั้นตอนการจัดหาผู้สืบทอดต่อไป และควรจะหาเครื่องดนตรีกาหลอ ชุดใหม่ เพราะกาหลอชุดเก่าที่เป็นชุดครู มีพิธีกรรมหลายอย่าง หากเป็นไปได้ หาอุปกรณ์ชุดใหม่ และให้วิทยากร(คณะดนตรีพื้นบ้านกาหลอ) ที่นั่งอยู่ ณ ที่นี้ เป็นผู้ฝึกสอน สำหรับผู้เรียน เห็นควรซ่อมให้กับ คณะกรรมการฝ่ายดำเนินการ ที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๑ เป็นผู้รับสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ก่อน เพื่อให้ดนตรีพื้นบ้านกาหลอสูญหาย เพราะผู้เล่นดนตรีพื้นบ้านกาหลอ มีอายุมากทุกคน และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาขาดผู้สืบทอดในระดับหนึ่ง โดยทุกคนในเวทีเสวนาเห็นด้วยตามนำเสนอ

นายสะอาด ศรีรักษ์ ได้แสดงความคิดเห็นว่า ก่อนที่จะมีการซ่อมเครื่องดนตรี กาหลอ หรือซื้อเพิ่มเครื่องดนตรี กาหลอเพิ่ม เพื่อให้มีเครื่องดนตรีครบถ้วนในการฝึกซ้อมนั้น เห็นควรหามือเครื่องดนตรีกาหลอไปพลางก่อน เพราะรับทราบว่ามีคณะดนตรีพื้นบ้านกาหลอ จังหวัดปัตตานี ขณะนี้ไม่มีผู้เล่นดนตรีแล้ว แต่ทราบว่าเครื่องดนตรียังมีอยู่ครบถ้วน จึงเห็นควร ติดต่อขอยืมมาก่อน หากสามารถหีบยืมได้ ก็จะได้ฝึกซ้อมไปพลางก่อน เพราะขณะนี้ วิทยากรผู้ฝึกซ้อมพร้อมแล้ว และผู้สืบทอดก็เป็นคณะกรรมการบริหารดนตรีพื้นบ้าน กาหลอ ก็สามารถฝึกซ้อมได้ทันทีที่มีเครื่องดนตรี โดยได้นำเสนอต่อว่า สำหรับที่ฝึกซ้อมก็สามารถใช้สถานที่ศาลา บริเวณสวนหน้าบ้านของคุณตามาตร์ พรหมเมือง เป็นที่ฝึกซ้อมได้ และกำหนดวัน เวลาในการฝึกซ้อม ควรจะเป็นวันหยุดเสาร์ อาทิตย์ ส่วนเวลา ควรจะเป็นเวลา กลางคืน ตั้งแต่ ๑ ทุ่มเป็นต้นไป และทุกคนก็เห็นด้วยกับการนำเสนอนี้

หลังจากนั้น นายเสรี วาจาเพชร นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว ผู้ทำหน้าที่ บันทึกข้อมูลในกระดานชาร์ท ได้สรุปประเด็นสำคัญ ๆ ที่ได้บันทึกไว้ในกระดานชาร์ทให้แก่ผู้เข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา ได้รับฟัง เพื่อจะได้เสนอแนะ เพิ่มเติม หากยังขาดในส่วนไหน ตั้งแต่ ต้นจนจบ

๔.๒ สรุปประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการจัดเวทีเสวนา

ในการจัดเวทีเสวนา เพื่อหาแนวทางในการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ได้รับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านดนตรีพื้นบ้าน กาหลอ ซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรมอย่างแท้จริง โดยขอสรุปประเด็นที่ได้จากการจัดเวทีเสวนาแยกเป็น ๔ ด้านดังนี้

๑. ด้านการสืบทอดผู้ส่งสาร(ศิลปินผู้เล่น)
๒. ด้านการสืบทอดเนื้อหา (ทำนองเพลง)
๓. ด้านการสืบทอดสู่เยาวชน
๔. ด้านการขยายช่องทางการสื่อสารเข้าสู่สถาบันการศึกษา

สรุปประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการจัดเวทีเสวนา

ที่	ประเด็นที่ได้จากการจัดเสวนา	รายละเอียดในแต่ละด้าน
๑.	ด้านการสืบทอดผู้สังสาร (ศิลปินผู้เล่น)	<p>ในเบื้องต้นจะให้ คณะกรรมการฝ่ายดำเนินการ ที่ได้รับการแต่งตั้งเมื่อวันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๕๑ เป็นผู้รับสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ก่อน เพื่อให้ดนตรีพื้นบ้านกาหลอสูญหาย เพราะผู้เล่นดนตรีพื้นบ้านกาหลอ มีอายุมากทุกคน และเพื่อเป็นการแก้ปัญหาขาดผู้สืบทอด โดยคณะกรรมการฝ่ายดำเนินการมีทั้งหมด ๑๑ คน ดังต่อไปนี้</p> <ol style="list-style-type: none">๑. นายนิรันดร์ เพชรแท้๒. นายประสิทธิ์ ทองบุญ๓. นางนวภรณ์ แก้วจันทร์๔. นายประสิทธิ์ แก้วเขียว๕. นายพิน สุพงษ์๖. นายประพันธ์ สุวรรณธำรง๗. นายสะอาด ศรีรักษ์๘. นายจรัญ แก้วเขียว๙. นางพินยา แก้วเขียว๑๐. นางกฤษณา สิ้นธุ์สะอาด๑๑. นางกัลยา นวลแก้ว <p>ซึ่งทั้ง ๑๑ คนเป็นตัวแทนจากชุมชน เช่น นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน ๑ คน , ประชาชนชาวบ้าน จำนวน ๑ คน, เกษตรกร จำนวน ๔ คน , แม่บ้าน จำนวน ๑ คน ผู้นำท้องถิ่น จำนวน ๑ คน , ข้าราชการครู จำนวน ๑ คนและแกนนำชุมชน จำนวน ๒ คน และการสืบทอด จะไม่จำกัดว่าผู้ใดเล่นดนตรีชนิดไหน แต่สามารถเลือกเล่นได้ตามที่ตนเองชอบหรือถนัด</p>

ที่	ประเด็นที่ได้จากการจัดเสวนา	รายละเอียดในแต่ละด้าน
๒.	ด้านการสืบทอดเนื้อเพลง	<p>ในขั้นตอนการสืบทอดในลำดับต่อไป เมื่อสามารถหาผู้สืบทอดได้แล้ว จะมีการบันทึกเนื้อเพลง “กาหลอ” โดยให้ผู้ที่มีความรู้ทางด้านโน้ตเพลงทำการบันทึกเนื้อเพลง ทั้ง ๑๐ เพลง เพื่อให้ผู้สืบทอดในรุ่นต่อ ๆ ไป สามารถสืบทอดการเล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ได้ง่ายขึ้น และขณะนี้ได้ดำเนินการประสานผู้ที่สามารถเขียนโน้ตเพลงได้</p>
๓.	การสืบทอดเยาวชน	<p>ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” เป็นดนตรีพื้นบ้านที่มีความเชื่อทางด้านไสยศาสตร์ค่อนข้างสูง ในเบื้องต้นการถ่ายทอดจะกำหนดผู้สืบทอดให้เป็นผู้ใหญ่ก่อน เนื่องจากเป็นการสืบทอดที่ต้องใช้เวลาเร่งด่วน เพราะคณะดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ขณะนี้มีอายุสูงทุกคน และผู้ใหญ่จะมีวุฒิภาวะและความพร้อมในการรับการสืบทอดได้สูงกว่า หากผู้รับการสืบทอดที่เป็นชุดผู้ใหญ่ รับการสืบทอดได้สำเร็จ ก็จะถ่ายทอดให้แก่เยาวชนในรุ่นต่อไป</p>
๔.	การขยายช่องทางสื่อสารเข้าสู่สถาบัน	<p>ผู้รับการสืบทอด ในชุดแรกนี้ เป็นคณะกรรมการดำเนินการ การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” โดยประกอบด้วยตัวแทนจากชุมชนหลากหลายอาชีพและมีบุคลากรครู ในสถานศึกษาในชุมชนยุโป อยู่ในคณะสืบทอด ชุดนี้ด้วย หลังจากรับการสืบทอดได้สำเร็จสมบูรณ์ แล้ว จะดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการ ๆ เพื่อนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขออนุมัติจัดสรรงบประมาณเพื่อจัดหาเครื่องดนตรีให้แก่สถานศึกษา และจะบรรจุแผนการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในชั่วโมงเรียนของสถานศึกษา ที่อยู่ในชุมชนยุโปก่อน โดยจะต้องมีการปรึกษากันถึงขอบเขตการสืบทอดที่เหมาะสม เพื่อมิให้ขัดกับหลักความเชื่อของดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ”</p>

๔.๓ ข้อเสนอแนะ

๔.๓.๑ คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” เป็นคนตรีที่มีความเชื่อ ค่อนข้างสูง เพราะฉะนั้น คณะกรรมการบริหารจัดการ การสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จะต้องหาวิธีการที่เหมาะสม ในการไม่ไปทำลายความเชื่อเหล่านั้น เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้ง หรือทำลายความเชื่อขึ้น ระหว่างผู้ที่มีความเชื่อสูง และกับผู้ที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์

๔.๓.๒ จะต้องปลูกฝังให้คนในชุมชนเกิด ความรัก ความหวงแหนในวัฒนธรรมของตนเอง อย่างแท้จริง และร่วมกันสืบทอดมรดกวัฒนธรรม โดยให้รับรู้ว่าเป็นเจ้าของวัฒนธรรม องค์กรหรือบุคคลภายนอก เป็นเพียงผู้ให้การสนับสนุนเท่านั้น ไม่ใช่เจ้าของวัฒนธรรม

๔.๓.๓ เห็นควรมอบหมายให้ประธานคณะกรรมการดำเนินการ (นายนิรันดร์ เพชรแท้) ดำเนินการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ทั้งในชุมชน นอกชุมชน และต่างจังหวัดเพื่อให้รู้จัก คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” อย่างกว้างขวาง

๔.๓.๔ เห็นควรให้คณะกรรมการฝ่ายดำเนินการ (นางพินยา แก้วเขียว) จัดทำประมาณการ ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อ / จัดจ้าง เครื่องดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” โดยขอรับการสนับสนุน งบประมาณไปยัง องค์กรบริหารส่วนตำบลบ้านยุโป , สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา และ ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

๔.๓.๕ มอบหมายให้คณะกรรมการฝ่ายดำเนินการที่เป็นผู้นำท้องถิ่น จัดหาสถานที่ที่ใช้ในการ ฝึกซ้อมการเล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” หากเครื่องดนตรีพร้อมก็สามารถใช้สถานที่ดังกล่าว ฝึกซ้อมได้ทันที

๔.๓.๖ เห็นควรมอบหมายให้ คณะกรรมการฝ่ายดำเนินการ (นางนวภรณ์ แก้วจันทร์) รับ หน้าที่ประสานกับคณะคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ที่จังหวัดปัตตานี ขอยืมเครื่องดนตรี “กาหลอ” มาฝึกซ้อมไปพลางก่อน จนกว่าจะจัดซื้อเครื่องดนตรีกาหลอ ได้ครบชุด เนื่องจากสืบทราบมาว่า ขณะนี้คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดปัตตานี ไม่มีผู้เล่น แต่มีเครื่องดนตรีอยู่ในสภาพที่ สามารถใช้งานได้

๔.๓.๓ เห็นควรมอบหมายให้คณะกรรมการฝ่ายดำเนินการ (นางพินยา แก้วเขียว)ทำหน้าที่
เหรียญกษาปณ์ ในการจัดเก็บ ทำบัญชีรับ – จ่ายเงิน ที่ได้รับเป็นงบประมาณสนับสนุนในการบริหาร
จัดการ สืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” อีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

๔.๓.๔ เห็นควรมอบหมายให้ตัวแทนจากศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา (นายบุญ
สิทธิ์ ไชยชนะ)เป็นผู้ประสานติดต่อแหล่งที่จำหน่ายเครื่องดนตรีพื้นบ้านกาหลอ เพื่อจะได้
ทราบราคาของเครื่องดนตรีและจะดำเนินการจัดซื้อ / จัดจ้างต่อไป

บรรณานุกรม

กวี ศิริธรรม. ๒๕๑๒. ดนตรีกาหลอ. ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ ๒๑. ม.ป.ท. หน้า ๑๒๕ - ๑๓๑.

กรรณิกา ชมดี. ๒๕๒๔. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ : การศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารดี ต.ท่าช้าง อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. โทมัส คิมทอง. ๒๕๒๔. กาหลอ. ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วิทยาเขตภาคใต้.

งามพิศ สัตย์สงวน. ๒๕๑๒. หลักมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. ๒๕๒๓. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาในการบริหารงานพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

ชวน เพชรแก้ว. กาหลอ. รายงานการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องพัฒนาการทางวัฒนธรรม : กรณีทักษิณ นครศรีธรรมราช : โรงแรมไทยโฮเต็ล . ๑๘๑ - ๑๘๒ ๒๕๓๔.

ชินรัตน์ สมสืบ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท .นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ๒๕๓๘.

ชูดา จิตพิทักษ์. ๒๕๒๘. สังคมวิทยาและวัฒนธรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ ๒ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ณรงค์ชัย ปิฎกัรัชต์. วัฒนธรรมดนตรีกาหลอ. สงขลา. คณะวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา. ๒๕๓๖.

ดิเรก ฤกษ์ห่วย. การพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานครการพิมพ์ . ๒๕๒๒.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. ๒๕๒๗. กลวิธีแนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โสภณการพิมพ์.

บัญญัติ แก้วส่อง. ๒๕๓๑. รูปแบบทางสังคมจิตวิทยาสำหรับการอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร

ประมวล รัตนาวงศ์. ๒๕๑๕. จิตวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

วิโรฒประสานมิตร .

ประยูทธ สิทธิพันธ์. ๒๕๒๔ ประเพณีการเล่นกาหลอ. พระราชประเพณีและประเพณีชาวบ้าน.

กรุงเทพฯ. บำรุงนุกุลกิจ.

ประสาน อ่อนน้อม. ๒๕๔๖ บทบาทการแสดงหนังตลกกับการพัฒนาสังคม : ศึกษา

เฉพาะกรณีจังหวัดตรัง ภาคนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิต

พัฒนบริหารศาสตร์.

พัตน์ บุญรัตพันธ์. ๒๕๒๗. การสร้างพลังชุมชนโดยกระบวนการพัฒนาชุมชน

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

พัทธา สายหู. ๒๕๓๑. แนวทางการส่งเสริมการเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านในแนวทางกา

ส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม

แห่งชาติ.

ไพบุลย์ ช่างเรียน. ๒๕๒๖. สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. ๒๕๒๗. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนใน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาปัจจุบัน. ในกรณีมีส่วนร่วมของประชาชนในการ

พัฒนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช .การบริหารแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นและ

ชนบท. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. ๒๕๓๗

ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๓๕. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕. พิมพ์ครั้งที่ ๖.

กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

วีระ อำพันสุข. ๒๕๓๗. “วัฒนธรรมทางการเมืองเพื่อความมั่นคงของความเป็นไทย” การสั

ถาน และพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา

สถิติ นิยมญาติ. ๒๕๓๐ . ปัญหาและอุปสรรคของหนังตลก ในสังคมไทยปัจจุบัน

รายงานการวิจัย. คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมถวิล เทียวประดิษฐ์. ๒๕๔๒. บทบาทของคณะกรรมการในการจัดการร้านค้าชุมชน:
กรณีศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดราชบุรี. ภาคนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

สมสุข หินวิมาน. ๒๕๕๑. แนวคิดในการศึกษาการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น.

เอกสารประกอบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ

สัมพันธ์ เศรษฐกิจ. การพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน. ขอนแก่น : เจริญวิทย์
การพิมพ์. ๒๕๔๐.

สายสุรี จุติกุล. ๒๕๓๑. บทสัมภาษณ์ ดร.สายสุรี จุติกุล เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมและ
ประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. ในแนวทางการส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้าน.
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. ๒๕๕๑. สื่อ: บทบาทและความสำคัญต่อการ
เผยแพร่ งานวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
จำกัด

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. ๒๕๒๕. วัฒนธรรมพื้นบ้าน : แนวปฏิบัติในภาคใต้. สงขลา สถาบัน
ทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. ๒๕๔๗. ทางสายวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทตลาดตา.

อกิน รพีพัฒน์. ๒๕๒๗. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทสภาพสังคม
และวัฒนธรรมไทย. ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศักดิ์โสภาคการพิมพ์

อมรรัตน์ สอนคง. ๒๕๓๗. บทบาทในการปฏิบัติงานด้านวัฒนธรรมของศึกษาธิการอำเภอ
จังหวัด ในภาคใต้. ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สถาบันทักษิณคดีศึกษา.

อัมรินทร์ สันตินิยมภักดี. ๒๕๔๔. ศึกษาบทบาทและผลกระทบจากบทบาทด้านวัฒนธรรม
พื้นบ้านภาคใต้. ปริญญาโทบริหารธุรกิจ. สถาบันทักษิณคดีศึกษา.

อำนาจ อนันตชัย. ๒๕๒๖. การพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.

Berlo, Davis K. ၁၉၆၆. **The Process of communication.** New York : Holt Rinchart and
Winston.

Broom, L.; & Selznick, P. ၁၉၆၆. **Sociology : A Text with Adapted Reading.** New
York:Harper and Row Publishers

D.J. Levinson. ၁၉၆၄. **Role, Personality and Social Structure.** New York : Macmillan,
<http://gotoknow.org/blog/pattara>

<http://202.143.134.200/montiga/un5.html>

<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=950103>

ภาคผนวก ก

แบบเสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับทุนอุดหนุนการวิจัย
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

๑. ชื่อโครงการ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการ
วัฒนธรรม : กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาลลอ ” จังหวัดยะลา

Participation of Cultural Network and Community . On Cultural
Management : A Study of “ Kalow ” Folkmusic Inheritance. Yala
Province.

๒. ชื่อผู้วิจัย

๒.๑ หัวหน้าโครงการวิจัย

นายวัชรินทร์ คำรงกุล อายุ ๕๓ ปี ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดยะลา
ประสบการณ์ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม จำนวน ๑ เรื่อง คือ

๑. วัฒนธรรมที่ปรากฏในประวัติ ชื่อหมู่บ้านในตำบลลำพะยา อำเภอ
เมือง จังหวัดยะลา ปีที่ทำวิจัย ๒๕๔๗

อาชีพ รับราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา โทรศัพท์ ๐๘๕ - ๕๗๕๘๕๐๓
โทรสาร ๐๗๓ - ๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา ศาลากลาง
จังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

๒.๒ ผู้ร่วมโครงการวิจัย

๒.๒.๑ นายสถาพร กาญจนบุษย์ อายุ 56 ปี ตำแหน่ง
ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดยะลา, รองนายกเทศมนตรีนครยะลา อาชีพ นักการเมือง
ท้องถิ่น สังกัด กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โทรศัพท์ ๐๘๑ - ๗๓๘๗๒๓๔ ,
โทรสาร ๐๗๓ - ๒๑๕๖๗๕ สถานที่ติดต่อ สำนักงานเลขาธิการสภาวัฒนธรรมจังหวัด
ยะลา , เทศบาลนครยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

๒.๒.๓ นายเอื้อน บุญคง อายุ ๕๕ ปี ตำแหน่งนายกองค์การบริหาร
/ส่วนตำบลยุโรป...

ส่วนตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา อาชีพ นักการเมืองท้องถิ่น สังกัด กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โทรศัพท์ ๐๗๓-๒๗๐๐๘๔ โทรสาร ๐๗๓-๒๗๐๐๘๔ สถานที่ติดต่อ องค์การบริหารส่วนตำบลยุโป ตำบลยุโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

๒.๒.๔ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ โยธาทิพย์ อายุ ๔๖ ปี ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อาชีพ รับราชการ สังกัด มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โทรศัพท์ ๐๘๖-๒๕๖๒๑๐๐ โทรสาร ๐๗๓-๒๒๗๑๓๑ สถานที่ติดต่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

๒.๒.๕ นายวิจิต สุภระ อายุ ๔๘ ปี ตำแหน่ง นักวิชาการศึกษาประจำ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โทรศัพท์ ๐๘๑-๓๖๘๕๗๕๓ โทรสาร ๐๗๓-๒๒๗๑๓๑ สถานที่ติดต่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

๒.๒.๖ อาจารย์บุญสุทธิธิ์ ไชยชนะอายุ ๔๐ ปี ตำแหน่ง อาจารย์ระดับ ๖ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อาชีพ รับราชการ สังกัด มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา โทรศัพท์ ๐๘๕ ๔๖๕๒๒๐๐ โทรสาร ๐๗๓-๒๒๗๑๓๑ สถานที่ติดต่อ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

๒.๒.๗ นางปิยนุช ศรีสุข อายุ ๔๗ ปี ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๘ ว ประสพการณ์ในการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม จำนวน ๒ เรื่องคือ

๑. เรื่อง บทบาทการแสดงพื้นบ้านดีเกสคู่กับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมไทย ปีที่ทำวิจัย ๒๕๔๗

๒. เรื่องการพัฒนาศักยภาพชุมชน ในการมีส่วนร่วม การจัดการเรียนการสอนอัลกุรอาน “หลักสูตรกีรออาตี” ปีที่ทำวิจัย พ.ศ. ๒๕๔๘

อาชีพ รับราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา โทรศัพท์ ๐๘๕-๔๖๗๑๑๘๘ , โทรสาร ๐๗๓-๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา ศาลากลางจังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

๒.๒.๘ นายบรรเจิด ยอดสนิท อายุ ๔๖ ปี ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ว อาชีพ รับราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา

/ โทรศัพท์ ๐๘๔ ๗๔๘๓๔๒๘...

โทรศัพท์ ๐๘๔ ๙๔๘๓๔๒๘ โทรสาร ๐๗๓ - ๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงาน
วัฒนธรรมจังหวัดยะลา ศาลากลางจังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

๒.๒.๕ นางรสริน ยื่อเรี๊ะ อายุ ๔๒ ปี ตำแหน่ง นักวิชาการ
วัฒนธรรม ๖ ๖ อาชีพ รับราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา โทรศัพท์ ๐๘๕
๐๘๗ ๕๗๑๒๐๕๒ โทรสาร ๐๗๓ - ๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงานวัฒนธรรม
จังหวัดยะลา ศาลากลางจังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

๒.๒.๑๐ นางสาวเชษฐสุดา โรจนหัสตินทร์ อายุ ๔๑ ปี ตำแหน่ง
นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖ อาชีพ รับราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา
โทรศัพท์ ๐๘๖ ๘๖๒๐๑๕๒ โทรสาร ๐๗๓ - ๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงาน
วัฒนธรรมจังหวัดยะลา ศาลากลางจังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

๒.๒.๑๑ นายคอเลิศ เจ๊ะแวง อายุ ๓๗ ปี ตำแหน่ง นักวิชาการ
วัฒนธรรม ๖ ๖ อาชีพ รับราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา โทรศัพท์ ๐๘๑
๐๕๕๖๓๕ โทรสาร ๐๗๓ - ๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา
ศาลากลางจังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

๒.๒.๑๒ นายเสรี วาจาเพชร อายุ ๓๖ ปี ตำแหน่ง นักวิชาการ
วัฒนธรรม ๖ ๖ อาชีพ รับราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา โทรศัพท์ ๐๘๑
๖๗๕๑๓๘๒ โทรสาร ๐๗๓ - ๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
ยะลา ศาลากลางจังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

๒.๒.๑๓ นางสุพิศ บุญสืบ อายุ ๓๖ ปี ตำแหน่ง นักวิชาการ
วัฒนธรรม ๖ ๖ อาชีพ รับราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา โทรศัพท์ ๐๘๑
๘๕๘๔๓๔๕ โทรสาร ๐๗๓ - ๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
ยะลา ศาลากลางจังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

๒.๒.๑๔ นายวันัส ทองนุ้ย อายุ ๓๕ ปี ตำแหน่ง นักวิชาการ
วัฒนธรรม ๖ ๖ อาชีพ รับราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา โทรศัพท์ ๐๘๓
๑๕๕๕๕๒๒ โทรสาร ๐๗๓ - ๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา
ศาลากลางจังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

/๒.๒.๑๕...

๒.๒.๑๕ นางสาวปัทมาภรณ์ บรรดาศักดิ์ อายุ ๓๕ ปี ตำแหน่ง นักวิชาการวัฒนธรรม ๖ ๖ อาชีพ ราชการ สังกัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา โทรศัพท์ ๐๘๖ ๕๖๑๖๗๑๐ โทรสาร ๐๗๓ - ๒๐๓๕๑๑ สถานที่ติดต่อ สำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัดยะลา ศาลากลางจังหวัดยะลา อาคารส่วนขยาย ชั้นที่ ๓

๓. ความเป็นมาของปัญหาในการวิจัย

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ร่ำรวยด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นได้มีการสร้างสม อนุรักษ์ สืบทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมมาเป็นระยะเวลานาน วัฒนธรรมประจำท้องถิ่นบางอย่าง นอกจากจะมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับในท้องถิ่นที่เป็นแหล่งกำเนิดแล้ว ยังมีผู้สืบทอดนำวัฒนธรรมนั้น ๆ ไปเผยแพร่ในต่างท้องถิ่นอื่นจนเป็นที่ยอมรับ จากการเคลื่อนย้ายแหล่งที่อยู่ เป็นผลให้วัฒนธรรมท้องถิ่นเคลื่อนย้ายตามไปด้วย เป็นการนำไปเผยแพร่ เพื่อสร้างสมในอีกพื้นที่หนึ่ง โดยเฉพาะวัฒนธรรม ที่เป็นสื่อพื้นบ้าน หรือดนตรีพื้นบ้าน ในที่นี้จะนำเสนอสื่อพื้นบ้าน ชนิดหนึ่ง คือดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ”

ผู้สืบทอดสื่อพื้นบ้าน “กาหลอ” เล่าว่าแต่เดิมดนตรีกาหลอ มาจากพวกชาว เรียกว่า กะลือ คำนี้มาจากกาละ คือกาลเวลา มีความหมายว่าเป็นดนตรีที่ใช้เฉพาะเวลาที่จำเป็นเท่านั้น เมื่อเข้าสู่ประเทศไทยเรียกว่า “กาหลอ” การเล่นกาหลอ เหมาะที่จะเล่นในโรง เพราะกาหลอ เป็นดนตรี ที่ต้องการความสงบ ดนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ เคยรุ่งโรจน์อยู่ทางภาคใต้แถบจังหวัด กระบี่ นครศรีธรรมราช ตรังและพัทลุง มานานนับร้อยปี และได้เผยแพร่ไปยังจังหวัดใกล้เคียง จังหวัดยะลาที่เช่นกัน ในอดีตการเล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในงานศพได้รับความนิยมมาก ขณะนี้ ในจังหวัดยะลา คณะกาหลอ มีเหลืออยู่เพียง ๑ แห่ง คือ ชุมชนบ้านยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา สาเหตุที่ไม่มีผู้สืบทอด หรือหาผู้สืบทอดค่อนข้างยาก เนื่องจากเพลงปี่กาหลอนั้นไม่สามารถบันทึกเป็นตัวอักษรได้ การถ่ายทอดจึงต้องอาศัยเพียงทักษะการจดจำแบบเสียงต่อเสียงเท่านั้น นอกจากนี้ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ยังมีระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ อันเคร่งครัดซึ่งหากผู้สืบทอดไม่มีความตั้งใจที่แน่วแน่แล้ว ก็ยากที่จะรักษาศิลปะแขนงนี้ไว้ได้ ซึ่งมีเรื่องเล่าในตำนาน หรือนิทานปรัมปราที่เล่าต่อ ๆ กันมา เป็นเรื่องเล่าในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้ายังมีชีวิตอยู่ ซึ่งเป็นความเชื่อ ความสัมพันธ์ระหว่างชาวภาคใต้กับพุทธศาสนา ที่มองเห็นได้อย่าง

/เด่นชัดตลอดมา...

เด่นชัดตลอดมาคือ ชาวบ้านกับวัด ซึ่งวัดถือว่าเป็นศูนย์รวมของสังคม เป็นแหล่งวิทยาการแขนงต่าง ๆ โดยมีพระเป็นครู เป็นผู้นำทางด้านจิตใจ เป็นแพทย์ เป็นโหร รวมเรียกว่าเป็นที่พึ่งทางใจ โดยมีสื่อพื้นบ้าน ดนตรี “ กาหลอ ” เชื่อมผูกพันระหว่างความเชื่อ และ ความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

ความโดดเด่นของดนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ คือ มีสำเนียงของเพลงปี่พริ้วใส ไหว สะท้าน แต่ฟังดูแล้วเศร้าสร้อย วังเวก เสียงอันเศร้าสร้อยนี้ จะทำให้คนที่ยังอยู่ อารมณ์ถึงคนที่ จะจากไป และมีจิตมุ่งมั่นในการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปสู่สัมปรายภพ แต่ครั้ง โบราณกาลมา ไม่มีใครบรรเลงเพลงกาหลอในเวลาปกติ เพราะนี่คือ มโหรีของความเศร้า ที่ ใช้เล่นกันในงานศพ หรือในขบวนส่งศพไปสู่เมรุ แต่ในบางตำราบอกว่า กาหลอนอกจากใช้ บรรเลงในงานศพแล้ว ยังบรรเลงในงานบุญต่าง ๆ เช่นงานขึ้นเบญจา(รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่) งานบวชนาค แต่ปัจจุบันใช้เล่นเฉพาะงานศพ เท่านั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหาย เนื่องจากผู้เล่นดนตรีพื้นบ้านกาหลอ มีอายุมากขึ้น และผู้เล่นดนตรีร่วมคณะย้ายออกไปอาศัยนอกพื้นที่ จึงไม่สามารถเล่นเป็นวงกาหลอได้ สำหรับการวิจัยได้ ใช้กระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมจังหวัดกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในฐานะที่เป็นผู้ส่งเสริมในการสืบทอดมรดก ศิลปะและวัฒนธรรมไทย และชุมชนในฐานะที่เป็นเจ้าของมรดกศิลปะ วัฒนธรรมในท้องถิ่นของตน เพื่อระดมความคิดเห็น และหาแนวทางอนุรักษ์ สืบทอดให้ ดนตรีพื้นบ้าน

“กาหลอ” ได้ถ่ายทอดให้ลูกหลานได้อนุรักษ์ไว้ตลอดไป

๔. ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (Review Literature)

๔.๑ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน

๔.๒ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางวัฒนธรรม

๔.๓ การบริหารจัดการวัฒนธรรม

๔.๔ แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

๔.๕ การพัฒนานักวิจัยท้องถิ่นด้านการบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม

คุณลักษณะของสื่อพื้นบ้านประเภทการแสดง (เอกสารประกอบการฝึก

/อบรมเชิงปฏิบัติการ...

อบรมเชิงปฏิบัติการ) รองศาสตราจารย์ ดร. สมสุข หินวิมาน
๔.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๕. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๕.๑ เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

๕.๒ เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา คุณค่าของคนตรีพื้นบ้าน ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ของคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ต่อชุมชน

๕.๓ เพื่อศึกษาถึงแนวทางการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

๕.๔ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรมจังหวัด

๖. คำถามหลักในการวิจัย

การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ระดมความคิดเห็นในการหาแนวทาง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ให้คงอยู่ตลอดไปจะทำได้โดยวิธีการใด

๗. ระเบียบวิธีวิจัย

๗.๑ ในการวิจัยครั้งนี้ ได้อาศัยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการสำคัญในการเก็บข้อมูล

๗.๒ กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” จาก ชุมชนบ้านยูโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา , เยาวชนผู้รับการสืบทอดจากชุมชนบ้านยูโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา และสืบทอดในสถานศึกษา นาร่อง จำนวน ๑ แห่ง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดยะลา

๗.๓ วิธีการเก็บข้อมูล ได้เริ่มเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมีนาคม – กันยายน ๒๕๕๑ โดยมีขั้นตอน จัดเสวนากลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย ๓ ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลมากที่สุด โดยมีรายละเอียดในการจัดเก็บดังนี้

ครั้งที่ ๑ จัดเสวนารับทราบถึงความสำคัญของดนตรีพื้นบ้านกาหลอ
ที่มีต่อชุมชน

ครั้งที่ ๒ จัดเสวนารับทราบถึงปัญหาที่เป็นสาเหตุให้ดนตรีพื้นบ้าน
กาหลอสูญหาย

ครั้งที่ ๓ จัดเสวนาหาแนวทางในการสืบทอดดนตรีพื้นบ้านกาหลอ

๗.๔ วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้นำมาจัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์ตาม
หลักตรรกะควบคู่กับบริบท

๘. ขอบเขตการวิจัย

๘.๑ ขอบเขตด้านสถานที่ เป็นการศึกษาในชุมชนที่มีการเล่นดนตรีพื้นบ้าน
“กาหลอ” จำนวน ๑ ชุมชน คือ ชุมชนบ้านยูโป อำเภอเมือง

๘.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้าน
“กาหลอ” และศึกษาถึงแนวทางการถ่ายทอดเพื่อการอนุรักษ์ ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ให้คง
อยู่สืบไป

๘.๓ ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้ กำหนดเก็บข้อมูลในระยะเวลา
ตั้งแต่เดือนมีนาคม - กันยายน ๒๕๕๑

๙. วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้อาศัยกระบวนการวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นวิธีการ
สำคัญในการศึกษาเก็บข้อมูล ประกอบด้วย

๙.๑ การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

๙.๒ การศึกษาข้อมูลภาคสนามโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ

๙.๓ การสังเกตทางกายภาพของผู้ให้ข้อมูล ด้านสภาพแวดล้อม และด้าน
กระบวนการถ่ายทอด

๑๐. สถานที่ทำการวิจัยหรือเก็บข้อมูล

๑๐.๑ ชุมชนบ้านยูโป อำเภอมือง จังหวัดยะลา

๑๑. อุปกรณ์การวิจัย

๑๑.๑ เครื่องบันทึกเสียง

๑๑.๒ กล้องถ่ายรูป

๑๑.๓ เอกสารแบบสอบถาม

๑๒. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๒.๑ ภาครัฐและชุมชนร่วมกันบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง
อย่างเป็นกระบวนการ

๑๒.๒ ทราบประวัติความเป็นมา คุณค่าของคนตรีพื้นบ้าน ที่เป็นมรดกทาง
วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ของคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ”

๑๒.๓ มีแนวทางการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ”
เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

๑๒.๔ วัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรมจังหวัด ร่วมกันดำเนินงานเพื่อ
เสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม

๑๓. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

มีเยาวชนในชุมชนเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ที่
สามารถถ่ายทอดถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ด้วยความ
ภาคภูมิใจ

๑๔. ระยะเวลาดำเนินการวิจัย

ระยะเวลาดำเนินการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเก็บข้อมูลในระยะเวลาตั้งแต่เดือน
มีนาคม - กันยายน ๒๕๕๑

/๑๕. แผนการดำเนินงาน...

๑๕. แผนการดำเนินงานตลอดโครงการ

(ระบุขั้นตอนและระยะเวลาของแผนการดำเนินงานตามแบบตาราง)

กิจกรรม/ขั้นตอนการดำเนินงาน		ปีที่ 1 เดือนมีนาคม - กันยายน ๒๕๕๑											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
๑.	การแต่งตั้งคณะที่ปรึกษาและคณะทำงาน ฯ			↔									
๒.	การจัดทำเครื่องมือในการเก็บข้อมูล			↔									
๓.	การจัดเสวนากลุ่มเป้าหมายอย่างน้อย ๓ ครั้ง				↔								
๔.	จัดระบบข้อมูลจากการเสวนาเพื่อนำมาวิเคราะห์							↔					
๕.	ดำเนินการวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัย							↔					
๖.	นำผลการวิเคราะห์ไปนำเสนอตามลำดับ								↔				

๑๖. งบประมาณ

๑๖.๑ การจัดเสวนากลุ่มย่อย ๓ ครั้ง ๆ ละ ๘,๐๐๐ บาท

เป็นเงิน ๒๔,๐๐๐ บาท

๑๖.๒ การวิเคราะห์ผลการเสวนา/จัดทำรูปเล่ม

เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท

รวมเป็นเงินทั้งสิ้น

๓๐,๐๐๐ บาท

(เงินสามหมื่นบาทถ้วน)

(งบประมาณขอถัวจ่ายตามความเป็นจริง)

/๑๗. ข้าพเจ้ายินดี...

๑๗. ข้าพเจ้ายินดีปฏิบัติตามระเบียบสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เกี่ยวกับ
ทุนอุดหนุนการวิจัยทุกประการ พร้อมนี้ได้ส่งแบบเสนอขอรับทุนอุดหนุนการวิจัย จำนวน
๕ ชุด และขอคัดลอกการรับทุนอุดหนุนการวิจัย จำนวน ๕ ชุด มาประกอบการพิจารณา

(ลงชื่อ).....

(นายวัชรินทร์ คำรงกุล)

ผู้เสนอโครงการ

๑๗. ผู้รับรอง

ข้าพเจ้า	-	นามสกุล	-	ตำแหน่ง	-
สถานที่ทำงาน	-	โทรศัพท์	-	เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยโดย	-
ขอรับรองว่า	-	มีความสามารถในการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ตามที่ระบุไว้ใน			
โครงการวิจัยที่เสนอขอรับทุน					

(ลงชื่อ).....

(-)

ข้อตกลงการรับทุนอุดหนุนการวิจัย

๑. ชื่อโครงการ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการ
วัฒนธรรม : กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา

๒. ชื่อผู้วิจัย นายวัชรินทร์ คำรงกุล อายุ ๕๓ ปี ตำแหน่ง วัฒนธรรมจังหวัดยะลา

๓. ความเป็นมา / ความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ร่ำรวยด้วยวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นได้มีการสร้างสม อนุรักษ์ สืบทอดและส่งเสริมวัฒนธรรมมาเป็นระยะเวลานาน ผู้สืบทอดคือพื้นบ้าน “กาหลอ” เล่าว่าแต่เดิมคนตริกาหลอ มาจากพวกชาวเรียกว่า กะลอ คำนี้มาจากกาละ คือกาลเวลา มีความหมายว่าเป็นดนตรีที่ใช้เฉพาะเวลาที่จำเป็นเท่านั้น เมื่อเข้าสู่ประเทศไทยเรียกว่า “กาหลอ” การเล่นกาหลอ เหมาะที่จะเล่นในโรง เพราะกาหลอ เป็นดนตรี ที่ต้องการความสงบ คนตริพื้นบ้านชนิดนี้ เคยรุ่งโรจน์อยู่ทางภาคใต้แถบจังหวัด กระบี่ นครศรีธรรมราช ตรังและพัทลุง มานานนับร้อยปี และได้เผยแพร่ไปยังจังหวัดใกล้เคียง จังหวัดยะลาก็เช่นกัน ในอดีตการเล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ในงานศพได้รับความนิยมมาก ขณะนี้ ในจังหวัดยะลา คณะกาหลอ มีเหลืออยู่เพียง ๑ แห่ง คือ ชุมชนบ้านยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

ความโดดเด่นของดนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ คือ มีสำเนียงของเพลงปี่พริ้วไส ไหว สะท้อน แต่ฟังดูแล้วเศร้าสร้อย วังเวง เสียงอันเศร้าสร้อยนี้ จะทำให้คนที่ยังอยู่ อารมณ์ถึงคนที่ จะจากไป และมีจิตมุ่งมั่นในการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปสู่สัมปรายภพ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา คนตริพื้นบ้าน “กาหลอ” ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้านที่กำลังจะสูญหาย จากสาเหตุจากปัจจัยหลายประการ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการระดมความคิดเห็น หาแนวทางในการอนุรักษ์ สืบทอดให้คนตริพื้นบ้าน “กาหลอ” ได้ถ่ายทอดให้ลูกหลานได้อนุรักษ์ไว้ตลอดไป

/๕ วัตถุประสงค์

...

๔. วัตถุประสงค์

๔.๑ เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรมท้องถิ่น

๔.๒ เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา คุณค่าของคนตรีพื้นบ้าน ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ของคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ”

๔.๓ เพื่อศึกษาถึงแนวทางการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

๕. คำถามหลักในการวิจัย

การใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ระดมความคิดเห็นในการหาแนวทาง การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ให้คงอยู่ตลอดไปจะทำโดยวิธีการใด

๖. สถานที่ดำเนินการวิจัย

๑๐.๑ ชุมชนบ้านยูโป อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

๗. ระยะเวลาการดำเนินโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการวิจัยครั้งนี้ กำหนดเก็บข้อมูลในระยะเวลาตั้งแต่เดือนมีนาคม - กันยายน ๒๕๕๑

๘. ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

๘.๑ แต่งตั้งคณะที่ปรึกษาและคณะทำงาน

๘.๒ จัดทำเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล

๘.๓ จัดเสวนากลุ่มเป้าหมาย

๘.๔ จัดระบบข้อมูลจากการเสวนาเพื่อนำมาวิเคราะห์

๘.๕ ดำเนินการวิเคราะห์ตามกระบวนการวิจัย

๘.๖ นำผลการวิเคราะห์ ไปนำเสนอตามลำดับ

/๕. ประโยชน์...

๕. ประโยชน์จากผลการดำเนินการวิจัย

มีแนวทางการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ให้ผู้สืบทอดได้รับการถ่ายทอด เพื่ออนุรักษ์ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” คงอยู่สืบไป

๑๐ การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ดำเนินการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ตามกระบวนการที่ได้จากวิจัย เพื่อให้ผู้สืบทอดได้อนุรักษ์ให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” คงอยู่สืบไป

๑๑. งบประมาณของโครงการและการจ่ายเงิน

งบประมาณรวม จำนวน ๓๐,๐๐๐ บาท(เงินสามหมื่นบาทถ้วน)แยกเป็นหมวดได้ดังนี้

๑. ค่าวัสดุสำนักงาน	เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท
๒. ค่าใช้สอย	
๒.๑ ค่าอาหารกลางวัน	เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท
๒.๒ ค่าอาหารว่างพร้อมเครื่องดื่ม	เป็นเงิน ๓,๐๐๐ บาท
๒.๓ ค่าพาหนะ	เป็นเงิน ๕,๐๐๐ บาท
๓. ค่าตอบแทน	
๓.๑ ค่าตอบแทนวิทยากร ในการจัดเสวนา	เป็นเงิน ๖,๐๐๐ บาท
๓.๒ ค่าตอบแทนที่ปรึกษาในการวิเคราะห์ผลการวิจัย	
	เป็นเงิน ๗,๐๐๐ บาท
รวมเป็นเงินทั้งสิ้น	๓๐,๐๐๐ บาท

(ขอถัวจ่ายทุกรายการ)

แบ่งจ่ายเงิน ทั้งหมด ๒ งวด

งวดที่ ๑	จำนวน ๒๐,๐๐๐ บาท (เงินสองหมื่นบาทถ้วน) จ่ายภายใน ๓๐ วัน หลังจากวันลงนามในสัญญา
งวดที่ ๒	จำนวน ๑๐,๐๐๐ บาท(เงินหนึ่งหมื่นบาทถ้วน)

จ่ายภายใน ๓๐ วัน หลังจากที่ได้รับพิจารณาเห็นชอบรายงานผลการวิจัย
ฉบับสมบูรณ์และผู้ให้ทุนเห็นชอบแล้ว

๑๒. การรายงานความก้าวหน้าและผลงานของโครงการ

๑. รายงานความก้าวหน้า ฉบับที่ ๑ จำนวน ๕ เล่ม พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล จำนวน ๒
ชุด ภายในเดือนกรกฎาคม ๒๕๕๑

๒. รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ จำนวน ๑๐ เล่ม บทคัดย่อภาษาไทยและ
ภาษาอังกฤษ พร้อมแผ่นบันทึกข้อมูล และสื่ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๒ ชุด ภายในเดือน
กันยายน ๒๕๕๑

(ลงชื่อ).....

(นายวัชรินทร์ คำรงกุล)

ผู้รับทุนอุดหนุนการวิจัย

ภาคผนวก ข

สำเนาฉบับ

ที่ ยล ๐๐๓๑/๕๗๗

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา
ถนนสุขยางค์ ยล ๕๕๐๐๐

๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา การสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา

เรียน

ด้วย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา มีภารกิจหลักในการรักษา สืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างมั่นคง จึงได้จัดทำวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา ขึ้น ซึ่งในปัจจุบันคนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ กำลังจะสูญหาย เนื่องจากขาดการถ่ายทอดและสืบทอด

ในการนี้ ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้หนึ่งที่สามารถให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น เพื่อให้การสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ได้ดำเนินไปตามความต้องการของชุมชน จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมการจัดเวทีเสวนา การสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา ในวันพุธที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ ตั้งแต่เวลา ๐๕.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวตามวัน เวลาและสถานที่ข้างต้น

ขอแสดงความนับถือ

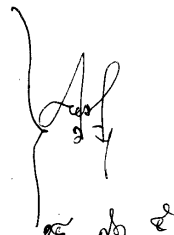

(นายวัชรินทร์ ดำรงกุล)
วัฒนธรรมจังหวัดยะลา

กลุ่มงานส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

โทร. ๐ ๗๓๒๐ ๓๕๑๑, ๐ ๗๓๒๑ ๓๕๑๖

โทรสาร. ๐ ๗๓๒๐ ๓๕๑๑

ที่ ยล ๐๐๓๑/๕๖๑

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา
ถนนสุขยางค์ ยล ๕๕๐๐๐

๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นวิทยากรกระบวนการ การจัดเวทีเสวนาการสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา
เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา จะดำเนินการจัดเวทีเสวนา ในหัวข้อเรื่องการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม เป็นผู้นำชุมชน เครือข่ายทางวัฒนธรรม และประชาชนในพื้นที่ตำบลยูโป จำนวน ๕๐ คน กำหนดจัดเวทีเสวนา ในวันพุธที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยูโป

ในการนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลาได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถด้านวิทยากรกระบวนการ จึงขอเชิญท่านร่วมเป็นวิทยากรกระบวนการ การจัดเวทีเสวนาฯ ในวันพุธที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและพิจารณาร่วมเป็นวิทยากรกระบวนการในครั้งนี้

ขอแสดงความนับถือ

(นายวัชรินทร์ คำรงค์กุล)
วัฒนธรรมจังหวัดยะลา

กลุ่มงานส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

โทร. ๐ ๗๓๒๐ ๓๕๑๑ , ๐ ๗๓๒๑ ๓๕๑๖

โทรสาร. ๐ ๗๓๒๐ ๓๕๑๑

ที่ ยล ๐๐๓๑/๕๕๓๗

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา
ถนนสุขยางค์ ยล ๕๕๐๐๐

๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขออนุญาตให้บุคลากร เป็นวิทยากรกระบวนการ การจัดเวทีเสวนา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ”
จังหวัดยะลา

เรียน อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ

จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา จะดำเนินการจัดเวทีเสวนา ในหัวข้อเรื่องการมีส่วนร่วม
ของเครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน
“กาหลอ” จังหวัดยะลา โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม เป็นผู้นำชุมชน เครือข่ายทางวัฒนธรรม และประชาชน
ในพื้นที่ตำบลยูโป จำนวน ๕๐ คน กำหนดจัดเวทีเสวนา ในวันพุธที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ ตั้งแต่เวลา
๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยูโป

ในการนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลาได้พิจารณาเห็นว่า.....
เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ด้านวิทยากรกระบวนการ จึงขออนุญาตให้บุคคลดังกล่าวข้างต้น เป็นวิทยากร
กระบวนการ การจัดเวทีเสวนาฯ ในวันพุธที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ ตั้งแต่เวลา ๑๓.๓๐ น. เป็นต้นไป
ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายวัชรินทร์ คำรงกุล)
วัฒนธรรมจังหวัดยะลา

กลุ่มงานส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

โทร. ๐ ๗๓๒๐ ๓๕๑๑ , ๐ ๗๓๒๑ ๓๕๑๖

โทรสาร. ๐ ๗๓๒๐ ๓๕๑๑

สำเนาฉบับ

ที่ ยล ๐๐๓๑/๔๒๒

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา

ถนนสุขยางค์ ยล ๕๕๐๐๐

๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๑

เรื่อง ขออนุญาตใช้ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยูโป เพื่อจัดเวทีเสวนา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา

เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านยูโป

ด้วยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา จะดำเนินการจัดเวทีเสวนา ในหัวข้อเรื่องกรมีมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม : กรณีศึกษาการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” จังหวัดยะลา โดยมีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วม เป็นผู้นำชุมชน เครือข่ายทางวัฒนธรรม และประชาชนในพื้นที่ตำบลยูโป จำนวน ๕๐ คน กำหนดจัดเวทีเสวนา ในวันพุธที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ น. เป็นต้นไป ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยูโป

ในการนี้ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา จึงขออนุญาตใช้ห้องประชุม ฯ ในวัน และเวลาดังกล่าว ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(นายวัชรินทร์ คำรงกุล)

วัฒนธรรมจังหวัดยะลา

กลุ่มงานส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม

โทร. ๐ ๗๓๒๐ ๓๕๑๑, ๐ ๗๓๒๑ ๓๕๑๖

โทรสาร. ๐ ๗๓๒๐ ๓๕๑๑

ที่ ยล ๐๐๓๑/๑๑๙/๕๑

ศาลากลางจังหวัดฉะเชิงชรา
ถนนสุขยางค์ ยล ๕๕๐๐๐

๑๙ กันยายน ๒๕๕๑

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ การสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “ กาทลอ ” ตำบลยุโป
อำเภอเมืองฉะเชิงชรา จังหวัดฉะเชิงชรา

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ประกาศจังหวัดฉะเชิงชรา ฯ

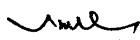
จำนวน ๑ ชุด

ด้วย สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงชรา ร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดฉะเชิงชรา พิจารณาจัดทำ
งานวิจัย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม โดยการสืบทอด
คนตรีพื้นบ้าน “ กาทลอ ” ตำบลยุโป อำเภอเมืองฉะเชิงชรา จังหวัดฉะเชิงชรา ที่กำลังจะสูญหาย ให้กลับมาอยู่
คู่กับชุมชนตามความต้องการของชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรม

ในการนี้ จึงได้พิจารณาแต่งตั้งท่าน เป็นคณะกรรมการบริหารจัดการ การสืบทอดคนตรี
พื้นบ้าน “ กาทลอ ” ร่วมกันบริหารจัดการให้การสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “ กาทลอ ” ตำบลยุโป อำเภอ
เมืองฉะเชิงชรา จังหวัดฉะเชิงชรา ให้รับการสืบทอดอย่างยั่งยืนตลอดไป ดังประกาศจังหวัดฉะเชิงชรา ฯ ที่ได้ส่งมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการ

ขอแสดงความนับถือ

(นายธีระ มินทราศักดิ์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดฉะเชิงชรา

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด
กลุ่มงานส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
โทร. ๐ ๓๓๒๐ ๓๕๑๑, ๐ ๓๓๒๑ ๓๕๑๖
โทรสาร. ๐ ๓๓๒๐ ๓๕๑๑

ประกาศจังหวัดยะลา

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการ การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ”

ตำบลยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

.....

ตามที่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย เป้าหมาย มาตรการและแผนงานด้านวัฒนธรรมแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการวัฒนธรรม ด้วยการสนับสนุนให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด สภาวัฒนธรรมจังหวัด และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมของชุมชน ทั้งนี้กำหนดให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด เป็นผู้รับผิดชอบทำงานวิจัยด้านวัฒนธรรมในพื้นที่

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารจัดการวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนบรรลุตามนโยบาย เป้าหมาย และแผนงานที่กำหนด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรมจังหวัด จึงได้ร่วมกันพิจารณาดำเนินการจัดทำวิจัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชนในการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม : กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ซึ่งเป็นสื่อพื้นบ้าน ในตำบลยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ที่กำลังจะสูญหาย ให้กลับมาอยู่กับชุมชนตามความต้องการของชุมชนซึ่งเป็นเจ้าของวัฒนธรรม จึงขอแต่งตั้งคณะกรรมการด้านต่าง ๆ เพื่อบริหารจัดการให้การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลี” ตำบลยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ประสบความสำเร็จตามต้องการ ประกอบด้วย

๑. คณะกรรมการที่ปรึกษา

มีหน้าที่ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาและให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น ในการบริหารจัดการ การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน กาหลี ตำบลยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ประกอบด้วยผู้มีรายนามดังต่อไปนี้

- ๑.๑ ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา
- ๑.๒ รองผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา (นายเดชรัฐ สิมศิริ)
- ๑.๓ นายอำเภอเมืองยะลา
- ๑.๔ เจ้าอาวาสวัดยูปาราม(ยูโป)
- ๑.๕ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดยะลา
- ๑.๖ วัฒนธรรมจังหวัดยะลา
- ๑.๗ ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอเมืองยะลา
- ๑.๘ ผู้อำนวยการศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

/๘. นายวิจิต...

- ๑.๕ นายวิชิต สุกระ นักวิชาการศึกษา ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
๑.๑๐ อาจารย์บุญสิทธิ์ ไชยชนะ อาจารย์ ระดับ ๖ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา
๑.๑๑ ผู้อำนวยการกลุ่มส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สวจ.ยะลา

๒. คณะวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ตำบลยุโป

อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา มีภาระหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ การเล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ให้แก่ผู้ที่ต้องการสืบทอด สามารถเรียนรู้และเล่นดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ได้เป็นอย่างดี ประกอบด้วยผู้มีรายนามดังต่อไปนี้

- ๒.๑ นายมาตร พรหมเมือง (ตำแหน่งเป่าปี่)
๒.๒ นายนวม แก้วเขียว (ตำแหน่ง ตีฆ้อง และตีทนต์)
๒.๓ นายพงษ์ หนูลาย (ตำแหน่ง ตีฆ้อง)
๒.๔ นายคล่อง แก้วเขียว (ตำแหน่ง ตีทนต์)

๓. คณะกรรมการดำเนินการ การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ตำบลยุโป

อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา มีภาระหน้าที่จัดหาซ่อมบำรุง อุปกรณ์ เครื่องดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ พร้อมทั้งร่วมกันระดมความคิดเห็น หาแนวทางในการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” อาทิเช่น จัดหาบุคลากรรับการสืบทอด จัดหาสถานที่ในการฝึกสอน การเล่นดนตรีพื้นบ้าน และจัดหาแหล่งงบประมาณ เพื่อสนับสนุนให้การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ให้คงอยู่คู่กับชุมชนตลอดไป ประกอบด้วยผู้มีรายนามดังต่อไปนี้

๓.๑ นายนิรันดร์ เพชรแท้	ประธานคณะกรรมการ
๓.๒ นายประสิทธิ์ ทองบุญ	รองประธานคณะกรรมการ
๓.๓ นางนวภรณ์ แก้วจันทร์	รองประธานคณะกรรมการ
๓.๔ นายประสิทธิ์ แก้วเขียว	คณะกรรมการ
๓.๕ นายพิน สุพงษ์	คณะกรรมการ
๓.๖ นายประพันธ์ สุวรรณธำรงค์	คณะกรรมการ
๓.๗ นายสะอาด ศรีรัถย์	คณะกรรมการ
๓.๘ นายจรัญ แก้วเขียว	คณะกรรมการ
๓.๙ นางพินยา แก้วเขียว	คณะกรรมการ
๓.๑๐ นางกฤษณา สิ้นธุ์สอาด	คณะกรรมการและเลขานุการ
๓.๑๑ นางกัลยา นวลแก้ว	คณะกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

/๔. คณะกรรมการ...

๔. คณะกรรมการการประสานงานการสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ตำบลยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา มีภาระหน้าที่ในการประสานงานระหว่างชุมชน และองค์กรภาครัฐ / ภาคเอกชน หรือองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุน งานด้านวัฒนธรรม เพื่อให้รับรู้และให้การสนับสนุนการสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ตำบลยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือคณะกรรมการ ฯ ทุกคณะที่ได้รับการแต่งตั้งตามประกาศจังหวัดยะลา ฉบับนี้ตามความเหมาะสม จนประสบความสำเร็จตามความต้องการของชุมชน ประกอบด้วยผู้มีรายนามดังต่อไปนี้

๔.๑ นายบรรเจิด ยอดสนิท	ประธานกรรมการ
๔.๒ นายวันดี ทองนุ้ย	รองประธานกรรมการ
๔.๓ นางสรสิริ ยื่อเรื้อ	กรรมการ
๔.๔ นางสาวชนัญสุดา โรจนหัตถ์ดิษฐ์	กรรมการ
๔.๕ นายคอแล็ค เจ๊ะแวง	กรรมการ
๔.๖ นางสาวปัทมากาญจน์ บรรดาศักดิ์	กรรมการ
๔.๗ นายเสรี วาจาเพชร	กรรมการและเลขานุการ
๔.๘ นางสุพิศ บุญสืบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๑

(นายธีระ มินทราเสีถ์)
ผู้ว่าราชการจังหวัดยะลา

กำหนดการจัดเวทีเสวนา

การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรม และชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม

: กรณีศึกษาการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” จังหวัดยะลา

วันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ เวลา ๑๓.๐๐ น.

ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยูโป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

.....

วันพุธที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑

เวลา ๑๓.๐๐ น. -

ลงทะเบียน รับเอกสาร

เวลา ๑๓.๓๐- ๑๕.๐๐ น. -

เริ่มกระบวนการจัดเวทีเสวนา การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการวัฒนธรรม :

กรณีศึกษาการสืบทอดดนตรี

พื้นบ้าน “ กาหลี ” จังหวัดยะลา

- ระดมความคิดเห็น/ตามความต้องการของชุมชน และความสำคัญในการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” ที่มีต่อชุมชน และต่อวัฒนธรรมท้องถิ่น

เวลา ๑๕.๐๐ – ๑๕.๑๕ น.

พักรับประทานอาหารกลางวัน

เวลา ๑๕.๑๕ – ๑๖.๐๐ น.

- สรุปการระดมความคิดของผู้เข้าร่วมเสวนา
- ปิดการประชุม

หมายเหตุ กำหนดการนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ภาคผนวก ก

แบบฟอร์มรายงานความก้าวหน้า

ชื่อโครงการ การมีส่วนร่วมของเครือข่ายวัฒนธรรมและชุมชน ในการบริหารจัดการ
วัฒนธรรม : กรณีศึกษา การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “ กาลอ ” จังหวัดยะลา

**Participation of Cultural Network and Community . On Cultural
Management : A Study of “ Kalow ” Folkmusic Inheritance. Yala
Province.**

1. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

1.1 บริบทชุมชน

ตำบลยูโป อำเภอมือเืองยะลา จังหวัดยะลา

ประวัติความเป็นมา

ในอดีตตำบลยูโปมีราษฎรที่นับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่ประมาณ 50 ครัวเรือน มี
ต้นไม้ชนิดหนึ่งชาวบ้านเรียกว่า "ต้นคูโป" เป็นภาษามลายูท้องถิ่น ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก จึงเรียกชื่อบ้าน
คูโปกันเรื่อยมา ต่อมา มีชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธ ได้เข้ามาอาศัยมากขึ้นและได้เรียก "บ้านคูโป"
เพี้ยนตามสำเนียงใหม่ว่า "บ้านยูโป" หรือตำบลยูโป ซึ่งแปลเป็นภาษาไทยว่า "ต้นมะไฟ"

สภาพทั่วไปของตำบล :

ตำบลยูโปเป็นตำบลหนึ่งใน 13 ตำบลของอำเภอมือเืองยะลา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ
ของอำเภอมือเืองยะลา ระยะทางห่างจากตัวอำเภอประมาณ 7 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 33.77 ตารางกิโลเมตร
หรือประมาณ 21,106.25 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม

อาณาเขตตำบล :

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลตาเซะ อำเภอมือเืองยะลา จังหวัดยะลา

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลท่าสาป อำเภอมือเืองยะลา จังหวัดยะลา

ทิศตะวันออก ติดกับ แม่น้ำตาปี และเขตอ.ยะรัง

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลลำใหม่ อำเภอมือเืองยะลา จังหวัดยะลา

จำนวนประชากรของตำบล : จำนวนประชากรในเขต อบต. 6,301 คน และจำนวนหลัง
คาเรือน 1,244 หลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล : อาชีพหลัก ได้แก่ การทำนา ทำสวนผลไม้ สวนยางพารา
ทำไร่ข้าวโพด พืชสวนครัวปราศจากสารพิษริมแม่น้ำปัตตานี (สวนผลไม้ทุเรียน มังคุด เงาะ ส้มโอ
ลองกอง กล้วย) อาชีพรับราชการ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล :

1. วัดยุปาราม (บ้านยุโป)
2. วัดวาลุการาม (บ้านคลองทรายใน)
3. วัดชมพูสถิต
4. วัดพุทธเจติม(วัดหัวสะพาน)
5. บึงบาโค

เส้นทางคมนาคม การเดินทางเข้าสู่ตำบล :

ชาวตำบลยุโปสามารถเดินทางติดต่อกับอำเภอเมืองยะลาโดยทางรถยนต์ได้ 3 ทาง คือ

1. ถนนเพชรเกษม เป็นถนนลาดยางผ่านตำบลท่าสาปถึงตำบลยุโป ระยะทาง 7 กม.
2. ถนนสายตลาดเมืองใหม่ผ่านหมู่ที่ 3 ตำบลยุโป ไปบรรจบกับถนนสายท่าสาป-ยุโป ระยะทาง 3 กิโลเมตร
3. ถนนสายเพชรเกษมผ่านตำบลพร่อนถึงตำบลยุโป ระยะทาง 8 กิโลเมตร

สภาพพื้นที่และระบบสาธารณูปโภค

จำนวนบ้านที่มีโทรศัพท์ 700 หลังคาเรือน คิดเป็นร้อยละ 56.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

ข้อมูลผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจของตำบล

ข้าวหอมมือ เป็นข้าวสารหอมมือที่บรรจุถุงพลาสติก 2 ขนาด คือขนาดถุงละ 1 กก.

และ 5 กก. เป็นข้าวกล้องที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูง โดยมีกระบวนการผลิตคือ

1. นำข้าวเปลือกมาตากแดดเพื่อลดความชื้น
2. นำข้าวเปลือกที่ตากแดดได้ที่แล้วมาสี
3. นำข้าวที่สีมาหอมมือ
4. นำมาบรรจุถุงตามปริมาณที่ต้องการ

ข้าวหอมมือของตำบลยุโปเป็นที่ต้องการของตลาดภายในท้องถิ่นสูง โดยเฉพาะตลาดภายในตัวจังหวัด

ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวของตำบล บึง ทะเลสาบ แหล่งน้ำ เชื้อน

บึงบาโค

เป็นบึงขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 3 บ้านบาโค ต.ยุโป ในอนาคตจะพัฒนาให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจและแหล่งท่องเที่ยวของตำบลที่ดึงดูดผู้คนมาเที่ยวมากขึ้น

1.2 คุณลักษณะและสถานภาพของสื่อที่ทำการศึกษา

คุณลักษณะ

ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ความโดดเด่นของคนตรีพื้นบ้านชนิดนี้ คือ เมื่อเป่าจะมีสำเนียงของเพลงปี่พริ้วใส ไหวสะอาด แต่ฟังดูแล้วเศร้าสร้อย วังเวง เสียงอันเศร้าสร้อยนี้ จะทำให้คนที่ยังอยู่ อารมณ์ถึงคนที่จะจากไป และมีจิตมุ่งมั่นในการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับไปสู่สัมปรายภพ แต่ครั้งโบราณกาลมา ไม่มีใครบรรเลงเพลงกาหลอในเวลาปกติ เพราะนี่คือมโหรีของความเศร้า ที่ใช้เล่นกันในงานศพ หรือในขบวนส่งศพไปสู่เมรุ แต่ในบางตำราบอกว่ากาหลอ นอกจากใช้บรรเลงในงานศพแล้ว ยังบรรเลงในงานบุญต่าง ๆ เช่นงานขึ้นเบญจา(รดน้ำคำหัวผู้ใหญ่) งานบวชนาค แต่สำหรับในชุมชนยุโรป ในอดีตใช้เล่นเฉพาะงานศพ เท่านั้น และครั้งสุดท้ายที่ได้เล่นเป็นคณะเมื่อ 40 ปีที่ผ่านมา

สำหรับความเชื่อของคนตรีชนิดนี้ คือ ผู้เล่นจะต้องมีคาถาสำหรับคุ้มครองป้องกันตนเองจากภูตผี ปีศาจ เนื่องจากเชื่อกันว่า เป็นคนตรีที่ใช้เล่นในงานศพ และขณะที่เล่นจะต้องนั่งทางขวามือของพระภิกษุ หรือหากจะนำขบวนศพไปสู่เมรุ ก็จะต้องเดินนำพระภิกษุ หากปฏิบัติตามนี้ไม่ได้ ผู้เล่นก็จะไม่ยอมเล่น

สถานภาพของสื่อที่ทำการศึกษา

ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ประกอบด้วยเครื่องดนตรี 5 ชิ้น คือ ปี่กาหลอ 1 เลา ทนต์ 2 ลูก ช้อง 2 ใบ มีผู้เล่นจำนวน 5 คน ขณะนี้สถานภาพของคนตรีทั้ง 5 ชิ้น คือ ปี่กาหลอต้องนำมาแต่งเสียงใหม่เนื่องจากไม่ได้เป่ามาเป็นเวลานาน ทนต์ทั้ง 2 ลูก หนึ่งว่าที่ใช้หุ้มอยู่ในสภาพขาดชำรุดทั้ง 2 ลูก สำหรับช้องขณะนี้เหลือใบเล็ก 1 ใบ ยังขาดช้องใบใหญ่อีก 1 ใบ

1.3 ปัญหาที่เกิดกับชุมชน / สื่อที่ทำการศึกษา

ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ” ซึ่งเป็นดนตรีพื้นบ้านในตำบลยุโรป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา ครั้งสุดท้ายเคยเล่นเป็นวง เมื่อ 40 ปีที่ผ่านมา กำลังจะสูญหาย เนื่องจากผู้เล่นดนตรีพื้นบ้านกาหลอ มีอายุมาก ผู้ที่มีหน้าที่เป่าปี่คือนายมาตร พรหมเมือง ขณะนี้ อายุ 76 ปี ส่วน ผู้มีหน้าที่เล่นทนต์อีก 1 คน คือ นายนวม ขณะนี้มีอายุ 74 ปี นอกจากนั้น ผู้เล่นดนตรีชนิดอื่น มีอายุประมาณ 60 ปีเศษ และมีผู้เล่นดนตรีร่วมคณะบางคนย้ายออกไปอาศัยนอกพื้นที่ ส่วนเครื่องดนตรีมีบางชิ้นที่ชำรุด ต้องซ่อมแซมใหม่จึงจะสามารถเล่นได้และต้องหาผู้ที่มารับการ

สืบทอด เนื่องจากในปัจจุบันคนตรีชนคดีนี้ ไม่ได้เล่นมานาน ทำให้เด็กหรือเยาวชนในชุมชน ไม่มีโอกาสได้ยืม จึงไม่เข้าใจและเห็นถึงคุณค่าของคนตรีชนคดีนี้

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน ในการบริหารจัดการ วัฒนธรรมท้องถิ่น
- 2.2 เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา คุณค่าของคนตรีพื้นบ้าน ที่เป็นมรดกทาง วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ของคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ”
- 2.3 เพื่อศึกษาถึงแนวทางการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น คนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี”เพื่อ การสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย
- 2.4 เพื่อเสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมจังหวัดและสภา วัฒนธรรมจังหวัด

3. ระเบียบวิธีวิจัย

- 3.1 กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” จาก ชุมชนบ้านยูโป อำเภอ เมืองยะลา จังหวัดยะลา จำนวน 5 คน และผู้สนใจด้านคนตรีพื้นบ้าน ซึ่งเป็นประชาชนใน พื้นที่หรือเยาวชน ที่ต้องการสืบทอดคนตรีพื้นบ้าน “ กาหลี ” จำนวน 20 คน
- 3.2 เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล
 - สัมภาษณ์เจาะลึกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน ๑ ครั้ง เพื่อรับทราบถึง ประวัติความเป็นมาของคนตรีพื้นบ้าน “กาหลี” มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน ๖ คนโดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกต และมีการบันทึกเทป

4. ผลการวิจัย (ตามวัตถุประสงค์)

วัตถุประสงค์	ผลที่ได้จากการวิจัย
1) เพื่อส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่าง ภาครัฐและชุมชน ในการบริหารจัดการ วัฒนธรรมท้องถิ่น	1) ภาครัฐและชุมชน ได้ร่วมกันระดมความคิดเห็น และร่วมกันวางแผนในการบริหารจัดการให้วัฒนธรรมท้องถิ่นดำรงอยู่อย่างมั่นคง

วัตถุประสงค์	ผลที่ได้จากการวิจัย
2) เพื่อศึกษาถึงประวัติความเป็นมา คุณค่าของดนตรีพื้นบ้าน ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย ของดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ ”	2) ได้รับรู้ถึงประวัติความเป็นมา และ คุณค่าของดนตรีพื้นบ้าน ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่บรรพบุรุษได้คิดค้นสะสม และสืบทอดวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าจนถึงปัจจุบัน
3) เพื่อศึกษาถึงแนวทางการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน “ กาหลอ”เพื่อการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย	3) ชุมชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อหาแนวทางในการถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ” ให้ยั่งยืนตลอดไป
4) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมระหว่างวัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรมจังหวัด	4) องค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชนที่เป็นเครือข่าย ได้บริหารงานร่วมกัน เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน

แบบฟอร์มรายงานการสร้างการมีส่วนร่วม (ครั้งที่ ๑)

กิจกรรมการมีส่วนร่วม			ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย						วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (โปรดระบุ)
ประเภทกิจกรรม	ทำ	ไม่ทำ	ประธานสภา วัฒนธรรม จังหวัด	ปราชญ์ ชาวบ้าน	แกนนำ ชุมชน	สมาชิก ชุมชน	เยาวชน	อื่น ๆ(โปรดระบุ)	
1.ให้ภาคส่วนต่าง ๆ นอกเหนือจากบุคลากรในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเข้าร่วมเป็นทีมวิจัยหรือคณะทำงาน	/	-	/	/	/	/	-	ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	นำเสนอรายชื่อผู้ที่เป็นเครือข่ายวัฒนธรรม เข้าร่วมในการทำงานวิจัย และเชิญประชุมเพื่อขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
2.ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมตั้งโจทย์การวิจัย	/	-	-	/	/	/	-	ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	ลงพื้นที่สอบถามความเป็นมาของสื่อพื้นบ้านที่จะทำการวิจัย โดยรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
3.ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเขียนโครงร่างวิจัย/ร่วมออกแบบงานวิจัย	/	-	-	-	-	-	-	ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	นักวิชาการวัฒนธรรมที่รับผิดชอบได้นำข้อมูลงานวิจัยปรึกษากับผู้ที่มีความรู้ด้านงานวัฒนธรรม เพื่อร่วมกันเขียนโครงร่างวิจัย
4.ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมสร้างเครื่องมือวิจัย	/	-	-	-	-	-	-	ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	นักวิชาการวัฒนธรรมที่รับผิดชอบได้นำข้อมูลงานวิจัยปรึกษากับผู้ที่มีความรู้ด้านงานวัฒนธรรม เพื่อร่วมกันสร้างเครื่องมือวิจัย

กิจกรรมการมีส่วนร่วม			ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย						วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (โปรแกรม)
ประเภทกิจกรรม	ทำ	ไม่ทำ	ประธานสภา วัฒนธรรม จังหวัด	ปราชญ์ ชาวบ้าน	แกนนำ ชุมชน	สมาชิก ชุมชน	เยาวชน	อื่น ๆ(โปรแกรม)	
5. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมกันคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	/	-	-	/	/	-	-	ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	จัดเวทีเสวนาขึ้น มติจากที่ประชุมเวทีเสวนา ให้มีคณะทำงานจำนวน ๑ คณะ เพื่อทำหน้าที่คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือสรรหาบุคคลที่จะมารับการสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ”
6. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเก็บข้อมูล	/	-	-	/	/	/	-	ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	ให้มีคณะทำงาน 1 คณะ ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วน ร่วมเก็บข้อมูลจากชุมชน เท่าที่จะเก็บได้
7. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล	/	-	-	/	/	/	-	ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	ให้มีคณะทำงาน 1 คณะ ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วน ร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล เนื่องจากทุกคนที่เป็นคณะงานเป็นคนในชุมชน และเป็นเจ้าของวัฒนธรรม

แบบฟอร์มรายงานการสร้างการมีส่วนร่วม (ครั้งที่ ๒)

กิจกรรมการมีส่วนร่วม			ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย						วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (โปรดระบุ)
ประเภทกิจกรรม	ทำ	ไม่ทำ	ประธานสภา วัฒนธรรม จังหวัด	ปราชญ์ ชาวบ้าน	แกนนำ ชุมชน	สมาชิก ชุมชน	เยาวชน	อื่น ๆ (โปรดระบุ)	
1. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ นอกเหนือจากบุคลากรในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเข้าร่วมเป็นทีมวิจัย หรือคณะทำงาน	✓			✓	✓	✓		✓ จนท.ประจำศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	นำเสนอรายชื่อ ผู้ที่เป็นเครือข่ายวัฒนธรรม แกนนำชุมชน ฯ เข้าร่วมในการทำงานวิจัยและเชิญประชุมเพื่อขอความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
2. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมตั้งโจทย์การวิจัย	✓				✓	✓		✓ จนท.ประจำศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	ลงพื้นที่สอบถามความเป็นมาของสื่อพื้นบ้านที่จะทำการวิจัย โดยรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
3. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเขียนโครงร่างวิจัย / ร่วมออกแบบงานวิจัย	✓				✓			✓ จนท.ประจำศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	นักวิชาการวัฒนธรรมที่รับผิดชอบได้นำข้อมูลงานวิจัย ปรึกษากับผู้ที่มีความรู้ด้านงานวัฒนธรรม เพื่อร่วมกันเขียน โครงร่างวิจัย
4. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมสร้างเครื่องมือวิจัย	✓				✓			✓ จนท.ประจำศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	นักวิชาการวัฒนธรรมที่รับผิดชอบได้นำข้อมูลงานวิจัย ปรึกษากับผู้ที่มีความรู้ด้านงานวัฒนธรรม เพื่อร่วมกันสร้างเครื่องมือวิจัย

กิจกรรมการมีส่วนร่วม			ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย						วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (โปรครระบุ)
ประเภทกิจกรรม	ทำ	ไม่ทำ	ประธานสภา วัฒนธรรม จังหวัด	ปราชญ์ ชาวบ้าน	แกนนำ ชุมชน	สมาชิก ชุมชน	เยาวชน	อื่น ๆ (โปรครระบุ)	
5. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง	✓				✓	✓			จัดเวทีเสวนาขึ้น มติจากที่ประชุม เวทีเสวนา ให้มีคณะทำงานจำนวน ๑ คณะ เพื่อทำหน้าที่คัดเลือกกลุ่ม ตัวอย่างหรือสรรหาบุคคลที่จะมารับ การสืบทอดดนตรีพื้นบ้าน กาหลอ
6. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเก็บข้อมูล	✓				✓	✓		✓ จนท.ประจำศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	ให้มีคณะทำงาน 1 คณะ ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาค ส่วน ร่วมเก็บข้อมูลจากชุมชน เเท่าที่ จะเก็บได้
7. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล	✓				✓	✓			ให้มีคณะทำงาน 1 คณะ ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาค ส่วน ร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล เนื่องจาก ทุกคนที่เป็นคณะงานเป็นคนใน ชุมชน และเป็นเจ้าของวัฒนธรรม
8. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมวิเคราะห์ / สังเคราะห์ข้อมูล	✓				✓	✓		✓ จนท.ประจำศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	จัดให้มีการประชุมคณะทำงานเพื่อ ร่วมกันวิเคราะห์ / สังเคราะห์ ข้อมูล ที่ได้มา ให้ข้อมูลถูกต้องเป็นความ จริงมากที่สุด

กิจกรรมการมีส่วนร่วม			ผู้เข้าร่วมในกระบวนการวิจัย						วิธีการสร้างการมีส่วนร่วม (โปรดระบุ)
ประเภทกิจกรรม	ทำ	ไม่ทำ	ประธานสภา วัฒนธรรม จังหวัด	ปราชญ์ ชาวบ้าน	แกนนำ ชุมชน	สมาชิก ชุมชน	เยาวชน	อื่น ๆ (โปรดระบุ)	
9. ให้ภาคส่วนต่าง ๆ ร่วมเขียนรายงานการวิจัย	✓				✓			✓ จนท.ประจำศูนย์ วัฒนธรรมจังหวัดยะลา	ให้คณะทำงานที่ได้รับการแต่งตั้ง ร่วมกันพิจารณาในการเขียนรายงาน การวิจัย
10. อื่น ๆ (โปรดระบุ)									

- ที่ผ่านมา นอกจากงานวิจัยครั้งนี้ ท่านได้ทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง

ลักษณะงานที่ได้ทำร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด มีดังต่อไปนี้

๑. ร่วมกันพิจารณา กลั่นกรอง การนำเสนอแผนงาน/โครงการ ด้านศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม ตั้งแต่ระดับสภาวัฒนธรรมตำบล /อำเภอ / จังหวัด โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาวัฒนธรรมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล นโยบายกระทรวงวัฒนธรรม และปัญหา หรือความต้องการทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๒. ร่วมกันติดตามผลการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรมจังหวัดยะลา และนำเสนอผลการติดตาม ประเมินผล ต่อ สำนักงานเลขาธิการสภาวัฒนธรรมจังหวัดยะลา อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง

- ท่านคิดว่า งานวิจัยครั้งนี้ ช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างท่าน และสภาวัฒนธรรมจังหวัดหรือไม่ อย่างไร

การทำงานวิจัยครั้งนี้ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมจังหวัดและสภาวัฒนธรรมจังหวัด เพราะเป็นการร่วมกันสืบค้น อนุรักษ์ และสืบทอดคือ
พื้นที่บ้านที่กำลังจะสูญหาย ให้กลับคืนมาสู่สังคมในชุมชนอีกครั้งหนึ่ง เป็นการดำเนินงานตาม บทบาทหน้าที่ ของวัฒนธรรมจังหวัด และสภาวัฒนธรรมจังหวัด ตามกรอบภารกิจงาน
ที่ได้รับมอบหมาย

- **โปรดระบุถึงประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด .**

ประโยชน์ที่เกิดจากการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด คือ ได้ร่วมกันระดมความคิดเห็น ให้รับข้อเสนอแนะจากสภาวัฒนธรรมจังหวัด ในด้านต่าง ๆ ซึ่งสภาวัฒนธรรมจังหวัดที่ได้รับการแต่งตั้ง ส่วนมาจากผู้ทรงคุณวุฒิจากหลายสาขาอาชีพ ที่มีความสนใจ และให้ความสำคัญกับงานวัฒนธรรม และพร้อมที่จะทุ่มเท เสียสละให้กับงานวัฒนธรรม เพราะงานวัฒนธรรมไม่มีค่าตอบแทนใด ๆ ต้องเป็นผู้ที่มีความรักต่องานวัฒนธรรมจริง ๆ ถึงจะสามารถทำได้

- **ในอนาคต ท่านมีแนวทางการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใด**

อนาคตแนวทางการทำงานร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด จะเป็นในลักษณะ คณะทำงานร่วม ในการเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ งานตามนโยบายเร่งด่วนที่กระทรวงวัฒนธรรมกำหนด โดยลักษณะการจัดเวทีสัญจร เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ และเห็นความสำคัญของงานวัฒนธรรมเพิ่มมากขึ้น

- **ท่านอยากให้ สวช. สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างท่านกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดในลักษณะใดบ้าง**

สิ่งที่อยากให้ สวช. สร้างให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างวัฒนธรรมจังหวัดกับสภาวัฒนธรรมจังหวัด คือ ร่วมเป็นทีมงานในการดำเนินการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่งานด้านวัฒนธรรม ทุกรูปแบบ เช่น การจัดเวทีสัญจรเผยแพร่งานวัฒนธรรมตามสถานที่ต่าง ๆ รวมถึงในสถานศึกษาด้วย การศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมร่วมกัน การออกรายการวิทยุประชาสัมพันธ์งานด้านวัฒนธรรมร่วมกัน

ภาคผนวก ง

องค์ประกอบของเครื่องดนตรีพื้นบ้าน “กาหลอ”

ปี่กาหลอ ๑ เถา

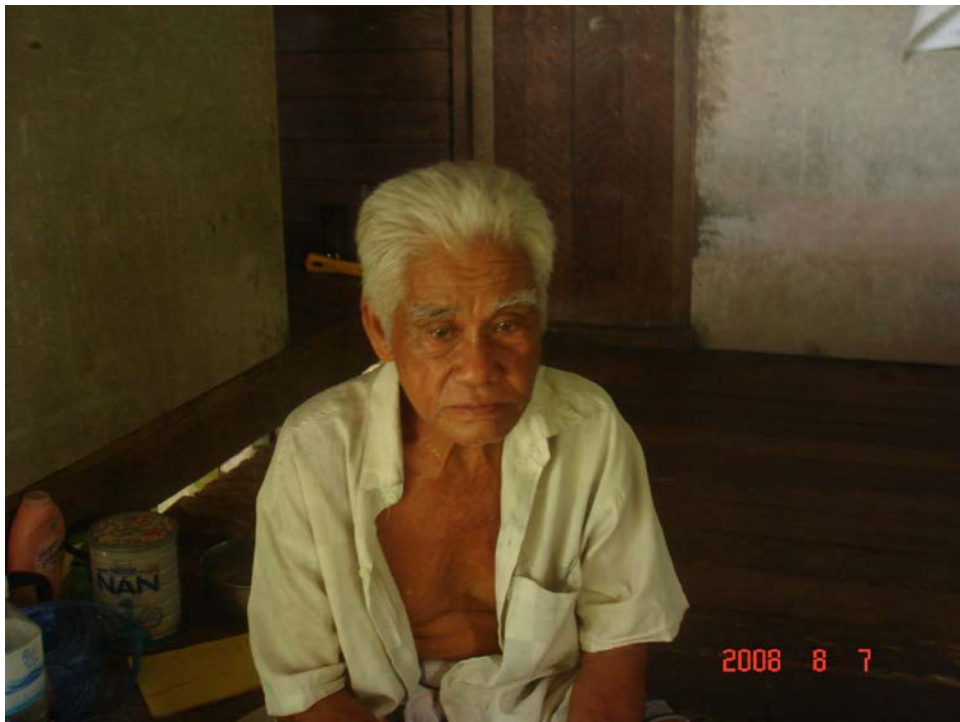
ทนต์ที่อยู่ในสภาพชำรุด ทั้ง ๒ ลูก

หนังใบเล็กที่คงเหลือ ๑ ใบ ใบใหญ่สูญหายไปนานแล้ว

คณะดนตรีพื้นบ้านกาหลอ ๒ ท่านและผู้ประสานงาน ๑ ท่าน

นายมาตร พรหมเมือง ตำแหน่ง เป่าปี่ ปัจจุบันอายุ ๗๖ ปี

นายนวม แก้วเขียว ตำแหน่ง เล่นหม้อง, ตีทนต์(มีความสามารถเล่นได้ทั้ง ๒ อย่าง)
ปัจจุบันอายุ ๗๕ ปี

นายพงศ์ หนูลาย ตำแหน่ง เล่นหม้อง (นั่งตรงกลาง)
ปัจจุบันอายุ ๖๓ ปี

การสัมภาษณ์เจาะลึก ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ วันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๑

การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑
ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยุโรป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

ผู้เข้าร่วมจัดเวทีเสวนา

นายบุญสิทธิ์ ไชยชนะ วิทยากรกระบวนการ ดำเนินการตามขั้นตอน
การจัดเวทีเสวนากลุ่มเป้าหมายในวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑
ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านยุโรป อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา

นางปิยนุช ศรีสุข นักวิชาการวัฒนธรรม ส.ว. หัวหน้าทีมคณะวิจัย
กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมในการจัดเวทีเสวนา

ผู้เข้าร่วมในการจัดเวทีเสวนา ถ่ายภาพร่วมกับวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น(คณะดนตรี กาหลอ)
วิทยากรกระบวนการและคณะวิจัย จาก สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดยะลา